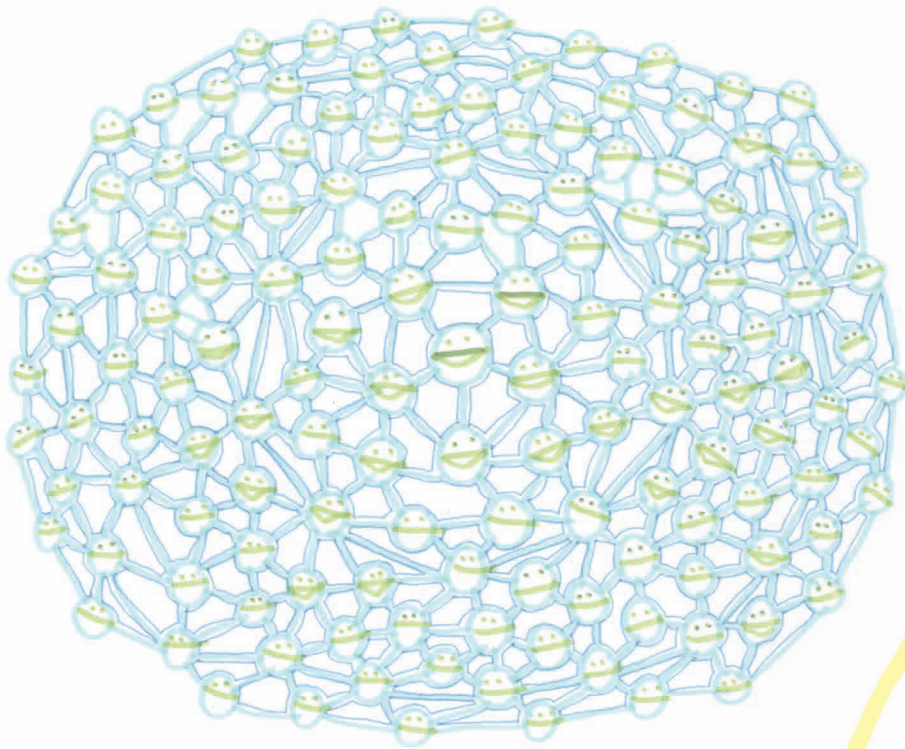

MIHUS 15

Noorsootöö muutuv maailmas

Detsember * * * * * 2013

SISUKORD

Sissejuhatus

Marit Kannelmäe-Geerts **3**

Kas meil on mõju teiste elule?
Ehk on rääkida mõni lugu?

Toomas Roolaid **4**

ESF programmi „Noorsootöö kvaliteedi arendamine“
koolitustegevused
noorsootöötajatele

Helle Kanep **5**

LOOD:

Hele Riit-Vällik **10**

Uku Visnapuu **13**

Einike Mõttus **15**

Tiiu Aasmäe **16**

Kaidi Forostovets **17**

ESF programmi „Noorsootöö kvaliteedi arendamine“ koolitajate
koolituse valdkond

Marit Kannelmäe-Geerts ja Üllý Enn **18**

LOOD:

Urmo Reitav **20**

Anneli Habicht **23**

Piret Jeedas **24**

Lianne Ristikivi **25**

Kristi Jüristo **26**

ESF programm „Noorsootöö kvaliteedi arendamine“: Kas noorsootöö hindamise tulemusena töö kvaliteet paraneb?

Kaisa Orunuk **27**

LOOD:

Ridala vald

Urve Sarapik **31**

Jõgeva vald ja linn

Nele Gravenson

ja Sirle Schneider **32**

Narva linn

Anastassia Yakovleva **33**

Koigi vald

Kristjan Kõljalg **35**

ESF programm „Noorsootöö kvaliteedi arendamine“ ja õppematerjalide arendamine

Marit Kannelmäe-Geerts **36**

Millal maksan mitteformaalne.ee vaeva?

Elina Kivinukk **39**

ESF programm „Noorsootöö kvaliteedi arendamine“ ja paremad teadmised noortest

Epp Reedik **41**

ESF programm „Noorsootöö kvaliteedi arendamine“ ja Stardiplats.ee

Helen Kereme **42**

Euroopa Sotsiaalfondi vahendid Eesti noortekeskustes – kasutus, tulemused ja mõju noortekeskustele ning ühiskonnale

Heidi Paabort **43**

LOOD:

Margit Amer **46**

Kristi Kruus **47**

PATSUTAME ÕLALE

SISSEJUHATUS

Marit Kannelmäe-Geerts

Ajakirja MIHUS peatoimetaja
marit.kannelmae-geerts@archimedes.ee

Ajakiri MIHUS sai alguse seetõttu, et 2008. aasta tõi Eesti noorsootöö jaoks kaasa võimaluse viia ellu haridus- ja teadusministri poolt kinnitatud riikliku programmi „Noorsootöö kvaliteedi arendamine“. Programmi rahastati Euroopa Sotsiaalfondi ja riikliku struktuuritoetuse perioodi 2007-2013 vahenditest. Elluviijaks oli Eesti Noorsootöö Keskus ja partneriks SA Archimedes Euroopa Noored Eesti büroo. Programmi üldeesmärgiks oli tõsta noorte valmidust tööturule sisenemiseks ja seal toimetulekuks tänu noorsootöö teenuste kõrgemale kvaliteedile. Ajakirja käesoleva numbri jaoks oli plaanis mitmeid eri teemasid. Hoolimata parimatest üritustest hoida kurssi eelnevalt valitud teemadel, läks siiski nõnda, et seekordne number on pühendatud lugudele, mida ühendab ESF programm „Noorsootöö kvaliteedi arendamine“ tulemused ja mõju. Käesoleval hetkel tundub see kõige õigem otsus – miks, seda saate juba ise järgnevatelt lehekülgedelt teada.

MIHUSE 15ndat numbrit iseloomustab minu jaoks lapsepõlvest tuntud punktide ühendamise mõistatus. Küsisime seekord: „Mis on siin pildil peidus?“. Otsisime välja võimalikult erinevaid inimesi, et küsida nendelt, kuidas nad näevad programmi tegevuste mõju endale või teistele ehk teisisõnu hakkasime punkte ühendama. Teine soov oli küsida eelkõige: „Mis on sellel pildil õigesti?“. See ei tähenda, et me ei innustaks tegema konstruktiivselt kriitilisi kokkuvõtteid ja analüüse. Need on saanud programmi elluviimise kaudu igapäevase töö osaks. Vähem on olnud aega punkte ühendada ja tõdeda, mis on olnud kõikide nende valdkondade ja tegevuste mõju programmiga seotud inimestele. Kriitilisemad ja suuremahulisemad

kokkuvõtted ootavad veel tegemist. Mitmed kokkuvõtlikud mõtted kõlasid ESFi programmile pühendatud lõppkonverentsil. MIHUS annab aga sõna nendele, kelle kaudu saame luua veel täpsema pildi mõjust, mida eelnevad kuus aastat on kaasa toonud.

Algatuseks selgitab Toomas Roolaid lugude jõudu ehk põhjust, miks see ajakiri on just sellise sisuga nagu ta on. Toomas ütleb: „Reaalsus on see, et head lood ei vedele niisama. Neid tuleb otsida. Tunda aktiivselt huvi selle suhtes, mis muutus projektis või programmis osalenute elus. Küsida, kas see oli sama muutus, mida loodeti või hoopis midagi muud?“ Toomase artikkel annab teile julgustust uurida välja oma tegevuste mõju läbi noorte lugude ja samas loob põhja nendele lugudele, mille oleme ESFi programmi peategelastest ehk noorsootöötajatest välja otsinud.

ESFi programmi keskseks teemaks oli noorsootöö kvaliteet ehk see, kui häid tingimusi suudetakse noorele luua isik-likuks ja sotsiaalseks arenguks läbi uute teadmiste ja oskuste omandamise mitteformaalse õppimise keskkonnas. Kvaliteeti saab tagada suuresti noorsootöötajate professionaalsusega ja see sõltub omakorda nii noorsootöötajate koolitamisega tegelevate inimeste pädevustest kui ka õppematerjalide kvaliteedist. Lisaks on oluline toetada kogu noortevaldkonna organisatsioonide kujunemist õppivateks ja noorsootöötajate pädevuse arengut toetavaks süsteemiks. ESFi programmi eri tegevused on omavahel põimunud ja nende õnnestumine tagab edu ka teistes valdkondades. Kui 2008. aastal võis programmi tegevuste ja eesmärkide paljusus tekitada arusaamatust ja segadust, siis käesoleva ajakirja numbris on mitmete inimeste lugude kaudu näha, kuidas need erinevad tegevused panustasid ühe inimese, organisatsiooni või omavalitsuse arengusse ning moodustasid noorsootöö kvaliteedi arendamise terviksüsteemi.

Autorite lood peegeldavad kvaliteedi tõusu, puudujääke, kitsaskohti, edasiminekuid, isiklikku kasvamist, õnnestumisi, inimestevahelisi suhteid, erinevaid rolle, meeldetuletusi, oluliste teemade rõhutamisi, suuri küsimusi ja vastuseid, kõike, mida kuus aastat ühes valdkonnas tegutsemine ja selle arengusse panustamine kaasa toob. ESFi programm oli üks vahend ja raamistik, mille toel noortevaldkonnas vajalikke muutuseid ellu kutsuda. Siin toomegi teieni kolleegide kokkuvõtted ja lood ning ühiselt kõlamajääva ootuse ja vastutusevõtu, et need ellutoodud arengud nüüd programmi lõppemise tõttu soiku ei jääks. Loodame, et ühest küljest annavad need lood võimaluse ka teile enda möödunud kuut aastat analüüsida ja õpikogemuse üle mõelda. Teisest küljest on see mõtlemapanevaks materjaliks nendele, kes programmi tegevusi korraldasid ja läbi viisid. Kindlasti on selles ajakirjanumbris materjali, mis annab võimaluse endale ja kolleegidele õlale patsutada, kuid on ka küsimusi ja mõttekohti, mida edasises töös arvestada, et veelgi mõjusamalt seatud eesmärkide suunas liikuda.

Kokkuvõtteks kasutaksin hea kolleegi Kristi Jüristo artikli lõppsõnu, sest just nendega võttis ta minult sõnad suust ja pani need paberile: „Milline on olnud aga kõige selle kasu? Kas Eesti noorsootöö kvaliteet on tänu programmile tõusnud? Kas noorsootöötajad on tänu erinevatele tegevustele professionaalsemad, osates enda töös paremini vastata nii ühiskonna, tööturu kui noorte vajadustele? Vastuse saamiseks peaks minema esmalt peegli ette. Ja siis küsima seda sama küsimust noortelt.“

Aitäh kõigile, kes lubasid selle ajakirja valmimiseks meid hetkeks enda ellu ja mõtetesse!

Rõõmsat ja teguderohket uut aastat!

Kas meil on mõju teiste elule? Ehk on rääkida mõni lugu?

Toomas Roolaid

Koolitaja & ühiskondliku mõju hindaja

Kujutage end kuulamas kahte noortega tegeleva organisatsiooni esitlust. Esimene kõlab nii...

... alustasime vallas tegutsemist 2003. aastal. Siis tahtsime teha teatrit, et kaasata noori ja pakkuda neile midagi põnevat. Tegimegi mitu etendust. Siis vahepeal oli vaiksem aeg, aga viimasel viiel aastal oleme taas aktiivselt tegutsemas – tegime ühe noortevahetuse ja siis kirjutasime ja viisime läbi projekte. Näiteks käisime Kuproset, oli väga lahe. Noored on toredad, samas eks neid peab utsitama... Praegu on meil käsil see, et vaatame, mida me saame kodukandis heakorrastada, milliseid hobiringe käivitada.

... ja teine kõlab nii...

... las ma räägin teile meie tööst ühe loo. Jaanus liitus meiega kaks aastat tagasi. Enne seda mängis ta peale kooli arvutimänge või oli niisama bussipeatuses, kus joodi ja suitsetati. Tal oli politseiga ka pahandusi. Alguses ta osales paaril üritusel, aga siis pakkus välja, et teeme midagi robotitega. Istusime temaga maha ja selgus, et poiss on kogu aeg mõelnud, et kuidas roboteid ehitada... Nüüd, poolteist aastat hiljem on Jaanus ise aktiivne eestvedaja, juhhib robotikaringi ning praegu viib läbi robotika noortevahetust ja bussipeatuse jaoks väga aega ei jäägi. Ja selliseid lugusid on meil rääkida mitukümmend. Ah et kuidas me noortega kontakti saame – see käib nii, et...

Kumma organisatsiooni mõju koduvalla noortele on arusaadavam? Kindlasti tekkis ka kõhutunne – kumb tegutseb süstemaatilisemalt ja tulemuslikumalt?

Vabandan nüüd lugeja ees, aga küsisin trikiga küsimuse. Sest tegelikult oli mul silme ees üks ja sama kujuteldav organisatsioon, lihtsalt oma tööst räägitakse erineval moel. Nõustades ühingu puutunud sellega kokku üle ühe korra – enda tööd tutvustades räägitakse kõigest muust, kui konkreetsetest noortest ja mõjust ja nii jäetakse kuulaja ilma selgest arusaamast, mis on asja tuum.

Lugu kui tööriist partneritega suhtlemiseks

Partneritele või rahastajatele oma tegevust tutvustades on enamasti kõige tähtsamaks ülesandeks tekitada huvi teie töö vastu. Huvi aga tekib vaid siis, kui inimene saab aru, millest jutt on ja see tekitab ka emotsiooni. Loos ei ole noor statistiline number, vaid nimepidi nimetatud peategelane, kellele saab kaasa elada.

Tähtis on hoida lugu lühikese ja haaravana – selleks tasub esmajoones selgitada loo peategelase kaudu probleem. Siis aga hüpata ajas edasi ja selgitada, milline on olukord nüüd, kui noore elu (või käitumine) on muutunud.

Aga millal tegevustest rääkida? Küsimusele, mida täpselt me selleks tegime, et jõuda ilusa tulemuseni, tasub vastata viimasena – selleks ajaks on kuulajal ja lugejal huvi olemas ja ilmselt ka küsimused varuks.

Nii saame jutustada oma tegevusest emotsionaalselt ja kaasahaaravalt ja samal ajal saab ka kõige praktilisema loomuga ja tulemusel orienteeritum

partner või rahastaja kiiresti ette tervikliku pildi, milles seisneb teie organisatsiooni positiivne mõju.

Kust tulevad head lood?

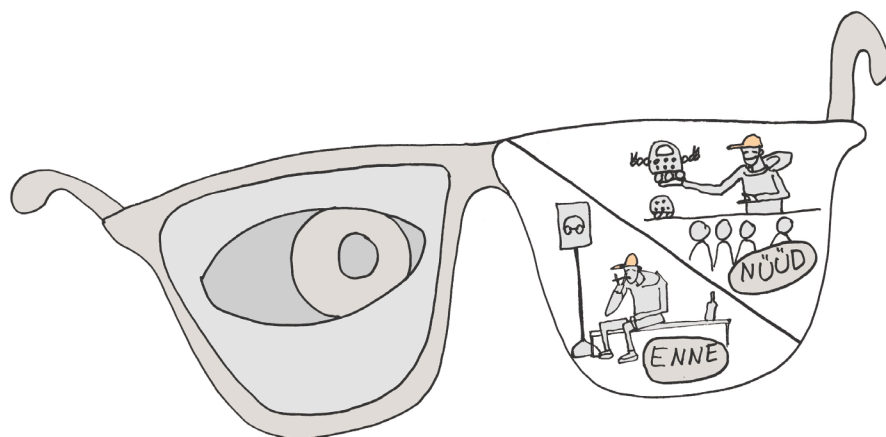
Reaalsus on see, et head lood ei vedele niisama. Neid tuleb otsida. Tunda aktiivselt huvi selle suhtes, mis muutus projektis või programmis osalenute elus. Küsida, kas see oli sama muutus, mida loodeti või hoopis midagi muud?

Veel parem on sõnastada enne ka plaan, milline saab olema oodatud mõju. Seda plaani võib nimetada ka uhkelt muutuse teooriaks – meie arusaamaks sellest, milline peaks olema sihtrupi elu peale meie sekkumist ja kuidas sinna jõuda. Siis on ka selge, mida noortelt küsida ja millist lugu otsida.

Kogemus on ka näidanud, et organisatsioonidel, millel on silme ees omaenda edulood ja teadmine sellest, kellele ja kuidas on abiks ja toeks oldud, on lihtsam kaasata ka vabatahtlikke ja hoida kõrgel meeskonnavaimu.

Soovitan kahte viidet lisaks:

1. *Jaani Blogi* <http://www.storiesforimpact.com/> kus ta arutab erinevate viiside üle, kuidas kasutada lugusid mõjust rääkimiseks
2. *Süüvivatele Sotsiaalsete Ettevõtete Võrgustiku lehe alajaotus Mõju* <http://sev.ee/mõju/> – seal on ka kolm mõju hindamise raportit, kus on kasutatud lugusid, et selgitada organisatsioonide mõju sihtrühpile.

SELGITA PROBLEEME LOO PEATEGELASE KAUDU

Programmi „Noorsootöö kvaliteedi arendamine“ koolitustegevused noorsootöötajatele

Helle Kanep

ESFi programmi „Noorsootöö kvaliteedi arendamine“ koolitustegevuse koordinaator

Käes on ESFi programmi lõpuperiood, on enam kui paslik vaadata tagasi sellele, mida on noorsootöötajate koolitustegevuse valdkonna raames tehtud, mõtiskleda pisut kuhu on jõutud ja mis on olnud tehtud tegevuste mõju ning kuidas edasi.

Taustast ehk mida ja milleks on tehtud

Programmi „Noorsootöö kvaliteedi arendamine“ üldiseks eesmärgiks on olnud tõsta noorte valmidust tööturule sisenemiseks ja seal toimetulekuks tänu noorsootöö teenuste kõrgemale kvaliteedile. Nii on ühe tegevusena alates 2008. aastast SA Archimedes Euroopa Noored Eesti büroo programmi-partnerina vastutanud noortevaldkonna koolitusvaldkonna arengute eest ning korraldanud koolitustegevusi noorsootöötajatele ja noortevaldkonna koolitajatele. Kuni 2011. aastani korraldas noorsootöötajatele koolitustegevusi ka programmi elluviija – Eesti Noorsootöö Keskus. Seega on olnud alates 2008. aastast suurepärase võimalus kõigil noortega tegelevatel inimestel osaleda erinevates ESFi programmi raames toimuvates koolitustegevustes ja oma tööks vajalikke pädevusi arendada.

Programmi raames pakutud koolituste elluviimisel on peetud oluliseks koolituste kvaliteetset ettevalmistust ja korraldust ning seda, et võetaks aluseks Noortevaldkonna koolituste mitteformaalse õppimise lähtekohad, vt ka: <http://mitteformaalne.ee/mfo-lahtekohad.html>. Samuti on jälgitud koolitustegevuste elluviimisel põhimõtet, et koolitused lähtuksid noorsootöötajate koolitusvajadustest, oleksid suunatud probleemide lahendamisele ning võimaldaksid rakendada mitmekesiseid meetodeid töös noortega.

Noorsootöötajatele suunatud koolitus-

tegevusi on korraldatud antud programmi raames neljas kategoorias:

- mitme-etapilised koolitused noorsootöötajate põhiteadmiste ja oskuste arendamiseks;
- mitteformaalse õppimise jt noorsootöös kasutatavate meetodite alased ning temaatilised koolitused;
- koolitused tööks spetsiifiliste sihtgruppidega ja
- eriteadmiste- ja oskuste koolitused.

Seejuures on alates 2010 aastast koolitusi korraldades lähtutud noortevaldkonna koolituse prioriteetidest, milleks on:

- erivajadustega ning vähemate võimalustega noorte kaasamine;
- noorte tööhõivevalmiduse suurendamine läbi noorsootöö;
- noorte terviseriskide maandamine;
- noorte osalus.

Koolitusmahud

Ajavahemikus 2008–2013 on ESFi programmi „Noorsootöö kvaliteedi arendamine“ raames ellu viidud 213 noorsootöötajatele suunatud koolitustegevust, milles on osalenud 5163 inimest (Vt ka Tabel 1).

Aasta	Tegevusi	Osalejaid
2008	5	83
2009	35	928
2010	36	1137
2011	53	1189
2012	45	1003
2013 (jaan-sept)	39	823
Kokku	213	5163

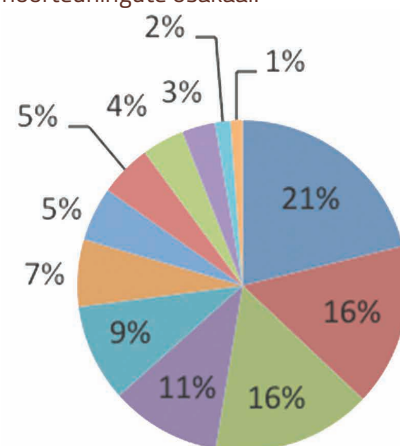
Tabel 1 – ESFi programmi raames korraldatud koolitustegevused noorsootöötajatele – koolitustegevuste ja koolitustegevustes osalenute arvud aastate kaupa

*NB! Lisaks antud tegevustele on korraldatud koolitustegevusi ka teiste valdkondade raames, nagu nt koolitajate koolitus, koolituste kättesaadavuse suurendamine, õppematerjalide arendamine, kutse väärtustamine, kvaliteedi hindamine jne, mille arvulised andmed siin kajastatud pole. Märkus: esitatud andmed ei võrdu programmi indikaatorite arvudega.

Kutsegruppid ja osalejad

Suur hulk ESFi programmi koolitustegevustest on olnud avatud kõigile noortevaldkonnas tegutsejatele, kuid on

olnud ka konkreetsetele sihtgruppidele suunatud tegevusi. Kutsegruppidest on koolitustegevustes osalenud enim noortekeskuste noorsootöötajaid, KOVI ja riigitasandi noorsootöötajaid, üldhariduskoolide töötajaid. Aasta-aastalt on suurenenud huvikoolide õppe- ja kasvatustööga seotud töötajate ja noorteühingute osakaal.

Noortekeskuste noorsootöötajad ja noortekeskuste tööga seotud töötajad

KOV töötaja/riigi tasandi noorsootöötaja (nt maavalitsuste ja LV noorsootöö valdkonna esindajad, ENTk, ENEB, HTM vm riiklike noortevaldkonna org esindajad)

Üldhariduskoolide tööga seotud töötajad, huvijuhid, üldhariduskoolide juhid

Noorteühingu/noorteklubi töötajad, sh noorkotkad ja kodutütred, skautlikud organisatsioonid ja Kaitseliidu töötajad

Huvikooli õppe- ja kasvatustööga seotud töötajad, huvikoolide pedagoogid, huvikoolide juhid

Noorteinfo töötajad ja karjäärinõustajad

*Muu

Alaealiste komisjonide töötajad, erinoorsootöötajad/kriminaalametnikud/noorsoopolitseinikud

Noorsootöö üliõpilased või noorsootöösse sisenejad

Noortekodu/turvakodu/sotsiaalkeskuse esindajad ja töötajad

Ülikoolide esindajad (peamiselt õppejõud ja õppetöoga seotud isikud)

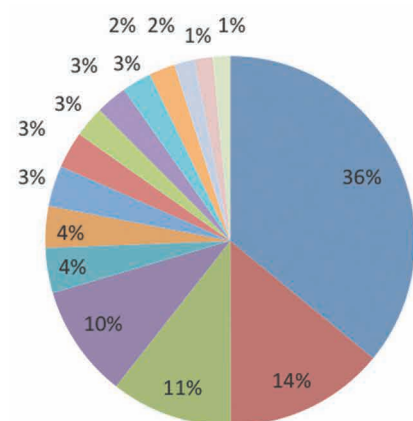
Kutsekoolide töötajad, huvijuhid, kutsekoolide juhid vm

ESFi programmi raames noorsootöötajatele suunatud koolitustegevustes osalenud kutsegruppide jaotus perioodil 2009–2013 I pool.

Märkus: tegemist on perioodil 2009–2013 I poolaasta koolitustegevustes osalenute kohta olemasolevate andmete ja osalejate poolt esitatud andmete põhjal tehtud koondkokkuvõttega.

*Nimetuse „muu” alla koondati näiteks erakondade, koguduste, muuseumite, raamatukogude, sidusvaldkondade jt organisatsioonide esindajad, kes otseselt välja toodud kutsegruppide alla ei liigitunud.

Geograafilise asukoha poolest on enim koolitustegevustes osalenud Harjumaalt, Pärnumaalt, Tartumaalt ja Ida-Virumaalt pärit inimesed. Vähem on programmi koolitustegevustes osalenud olnud Hiiumaa-, Rapla-, Saare- ja Põlvamaalt.

- Harju maakond
- Pärnu maakond
- Tartu maakond
- Ida-Viru maakond
- Viljandi maakond
- Lääne-Viru maakond
- Võru maakond
- Lääne maakond
- Valga maakond
- Jõgeva maakond
- Järva maakond
- Põlva maakond
- Saare maakond
- Rapla maakond
- Hiiumaa

ESFi programmi raames noorsootöötajatele suunatud koolitustegevustes osalenute elukohad (2010-2013 I pool).

Märkus: tegemist on perioodil 2010-2013 I poolaastal koolitustegevustes osalenute kohta olemasolevate andmete ja osalejate poolt esitatud andmete põhjal tehtud koondkokkuvõttega.

Formaadid ja peamised koolitusteemad

Koolitustegevusi on korraldatud väga erinevates formaatides, alustades mõnetunnistest töötubadest, ühe- ja mitmepäevastest koolitustest ja seminaridest ja õppeviitidest ning lõpetades pikaajaliste koolitus- ja arenguprog-

rammidena. Arenguprogrammid on eriti fookuses olnud programmi viimastel tegevusaastatel, kuivõrd nende läbi on keskendunud enam sihtgruppidele, kes tulevikus noorsootöötajate koolitustegevuste eest suuremat vastutust võtma peaksid (katusorganisatsioonid, KOVID jne) toetamaks nende pädevuste arengut.

Koolitusteemadena on käsitletud näiteks maailmahariduse, noorte osaluse, kaasatuse, nõustamise, erivajadustega noorte, vabatahtlikkuse, noorsootöö põhialuste ja -väärtuste, noorte töötajate ja koolikatkestamisohus olevate noorte toetamisega seotud teemasid, samuti aktiivõppe meetodite, kontakti- ja suhtlemisoskuste arendamise, internetiohtude, keskkonna, noorte tervise, mobiilse noorsootöö, noorsootöö strateegilise juhtimise ja koolitustegevuste planeerimisega seotud teemasid.

Toimunud on eraldi koolitustegevused alaealiste komisjonide ja huvikoolide töötajatele, kohalike omavalitsuste ametnikele ning noorteühingutele, samuti on välja töötatud noorsootöötajate põhiteadmiste ja -oskuste pikaajaline koolitusprogramm, mida on korraldatud koostöös ülikoolidega nii eesti kui vene keeles kokku viiel korral. Ühtlasi on toimunud mitmed tegevused analüüsioskuste arendamiseks, iseenda paremaks tundma õppimiseks ja oma rolli mõtestamiseks noorsootöötajana.

Seega on olnud enesearengust huvitatutel võimalus valida väga erinevate formaatide ja koolitusteemade vahel, kusjuures koolitustegevusi on korraldatud üle Eesti soodustamiseks koolituste kättesaadavust.

Enim on noorsootöötajatele huvi pakkunud koolitusteemad, mis on otseselt seotud noorsootöötajate igapäevatööga ning millega noorsootöötajad ennast paremini suhestavad ning mis pakuvad praktilisi teadmisi ja oskusi igapäevatöös. Samuti on populaarsed olnud uuenduslikud koolitusformaadid, nagu näiteks erinevad õpitoad ja inkubaatorid. Vähem on soovijaid olnud aastate lõikes spetsiifilistele koolitusteemadele, nagu nt noorte töötajate ja puuetega noorte kaasamine jne, hoolimata sellest, et erinevate uuringute tulemustena väljendub noorsootöötajate huvi antud koolitusteemade osas. Väiksema osalemishuvi taga võib olla noorsootöötajate vähenenud suutlikkus näha enda rolli antud teemadega tegelemisel. Kindlasti on oma osa ka spetsiifiliste pädevuste ja varasemate

kogemuste puudumisel. Aasta-aastalt on aga suurenenud valmisolek ka nende sihtgruppidega töötamiseks, seda näitab kasvõi näiteks KOVIDi osalemine arenguprogrammides „Väärt algatused noorte töötajate toetamiseks” ja „Innustavad teod kooliraskustes noorte toetamiseks” ning nende raames välja töötatud algatused (www.mitteformaalne.ee/kov).

Rahulolu koolitustegevustega ja koolituste mõju

Kui küsida, milline on läbiviidud koolitustegevuste mõju, siis on seda mõne sõnaga keeruline kokku võtta või panna näpp peale konkreetsetele algatustele, mis just ühe või teise koolitustegevuse tulemusena on sündinud, kuivõrd alati jääb küsimuseks see, et kuidas lõpuks ikkagi teame, et see on olnud konkreetse koolitustegevuse tulemus, mitte erinevates tegevustes osalemise ja muul viisil enesetäiendamise sümbioos.

Siiski annavad erinevad koolitustegevuste mõju-uuringud, nagu nt ESFi programmi koolituste kvaliteedi uuring ja Eesti noorsootöötajate pädevusuuring või soovitusel koolituspoliitika edasiseks kujundamiseks (Eesti noortevaldkonna koolituspoliitika analüüs) alust uskuda, et elluviidud (koolitus)tegevuste mõju on olnud Eesti noorsootöö arengule väga suur ning nende tegevuste mõju ja järellainetus võib ilmneda veel hiljem.

Elluviidud koolitustegevuste tulemusena on oluliselt avardunud noorsootöötajate informatsioon ja teadlikkus valdkonnast, noorsootöö põhimõtetest ja väärtusest, valdkonnas toimuvast, olemasolevatest materjalidest ja võimalustest. Nii mõnigi koolitusel osalenu on pärast koolitust tõdenud, et koolitusel osalemine on olnud tema jaoks väga tähenduslik ning et ta plaanib õpitu ka oma igapäevatöös kasutusele võtta. (ENEB koolitustegevuste kokkuvõtte) Viimane on meie kui koolituse korraldajate jaoks eriti oluline, ehkki vastutus omandatu rakendamise eest jääb lõppkokkuvõttes igauhele endale.

„Tundub kliše, aga ma näen elu tiba teises valguses. Mu silmad ja meeled läksid lahti. Muutev kogemus.” Lendstart 24 osaleja, 2013. aastal

Nii enamik noorsootöötajatest kui nende tööandjatest peavad koolitustel osalemist kasulikuks enesetäiendamise võimaluseks ja näevad koolitustel suurt rolli oma pädevuste tõstmisel. Kuivõrd lisaks ajanappusele või koolituse

ebasobivale toimumisajale peetakse üheks suuremaks takistuseks koolitustel osalemisel ka rahalisi ressursse, siis on olnud programmi raames pakutud koolitused eriti hinnatud, kuivõrd need on olnud osalejate ja nende tööandjate jaoks osalemistasuta. (ESF programmi koolituste kvaliteedi uuring).

Üldine rahulolu nii koolitustegevuste korraldusliku kui sisulise poolega on olnud ENEBi koolitustegevuste kokkuvõtete ja ESFi programmi koolitustegevuste kvaliteediuuringu põhjal väga hea ning leitakse, et koolitused on kasulikud.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et läbiviidud koolitused on:

- toetanud noorsootöötajate professionaalset arengut ja arendanud erinevaid töövõtteid;
- tõstnud noorsootöötajate teadmisi ja oskusi noorsootöö tegemiseks (kusjuures eriti kõrgelt on hinnatud koolituste mõju erinevate sotsiaalsete oskuste arendamisele);
- laiendanud noorsootöötajate maailmavaadet ning andnud väärt taustainfot igapäevatöö tegemiseks;
- arendanud noorsootöös vajalikke isikuomadusi, nagu näiteks avatus ja sallivus, loov mõtlemine, pingetalluvus, kohanemisvõime jne;
- toetanud võrgustumist ja kontaktide loomist ning arendanud omavalitsuse koostööd;
- loonud parema aluse noorte konkurentsivõime tõstmiseks tööturul ning aidanud luua ühist arusaama noortega töötamiseks.

(ESFi koolituste kvaliteediuuring)

Lisaks on koolitustegevuste kokkuvõteteks koondatud osalejate poolt antud tagasisides eraldi väärtuslikuna äramärkimist leidnud:

- koolitustel kasutatud uuenduslikud meetodid, mida on võimalik hiljem igapäevatoos noortega rakendada;
- võimalus tulla välja igapäevatöö situatsioonist ja tegeleda koolitustel teemadega, mis on hetkel

aktuaalsed, kuid milleks igapäevatöö kõrvalt aega ja võimalust napib;

- saada koolitustel osalemise läbi kinnitust oma tegevuse õigsusele ja tunda ennast väärtustatuna.

Kuhu edasi?

Läbi korraldatud koolitustegevuste KOVide kvaliteedihindamise on antud mõjus tuge ennastjuhtiva praktika-kogukonna tekkeks – omavalitsused ja noorsootöötajad ise on mõistnud paremini vajadust noorsootöötajaskonna pidevaks arengu toetamiseks kohalikul tasandil.

Hetkel on käimas uue perioodi planeerimine ning ESFi programm on selle aastaga oma otsi kokku tõmbamas. Tahaks loota, et suuremat rolli noorsootöötajate koolitamisel võtaksid tulevikus omavalitsused ja noorsootöötajate katusorganisatsioonid. Samuti peaks noorsootöötajate koolitamine jätkuma teatud mahus ka riiklikul tasandil, nagu ka noortevaldkonna koolituse arendustegevuste koordineerimine. Täpsemat selgust viimase osas toovad ilmselt lähikuud.

Kindel on aga see, et noori ja noortevaldkonda mõjutavad lähemate aastate (2014–2020) jooksul enim ühiskonnas ja majanduses toimuvad protsessid:

- globaliseerumine;
- rahvastiku vananemine Eestis ja Euroopa Liidus tervikuna ning selle mõju majandusele;
- tööjõuturuga seonduvad aspektid: tööpuudus ja tööandjate ootused, struktuurne tööpuudus, uute põlvkondade turule sisenemine ja erinevate töövormide areng;
- tehnoloogiline areng.

Nimetatud protsessid toovad kaasa ka ootused noorsootöötaja rollile.

Senisest enam tähtsustub inimeste suutlikkus muutustega kohaneda, olla valmis pidevaks enesetäienduseks, suuta lahendada erinevaid probleeme, mõelda kriitiliselt, olla loovad ja ettevõtlikud ning just nende päde-

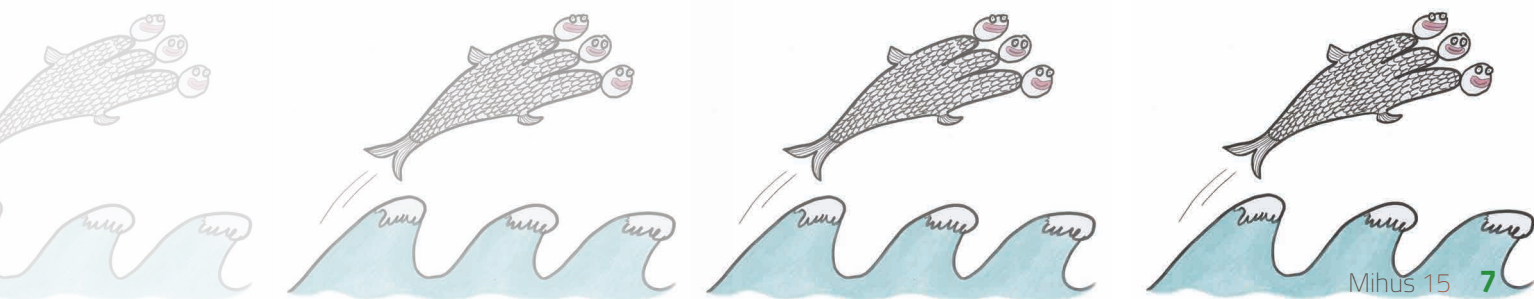
vuste arendamine on muutumas järjest olulisemaks noorsootöötajate koolituses ning siin seisnevad ka peamised väljakutsed uueks perioodiks.

(Eesti noortevaldkonna koolituspoliitika analüüs)

Oma professionaalse arengu juhtimine on iga noorsootöötaja vastutus, ent omalt poolt soovime koolitusel osalenuitele südamele panna, et kindlasti rakendage koolitustel omandatud, jagage saadud infot oma kolleegide ja koostööpartneritega, võtke aega õpitu mõtestamiseks ning kasutage loodud kontakte ja erinevaid välja töötatud õppematerjale ja töövahendeid, mis on leitavad mitteformaalne.ee veebist. Ühtlasi täname kõiki programmi koolitustegevustes osalenuid vastastikku kasuliku õppimisprotsessi eest, mida ESFi programm kindlasti on võimaldanud.

Artiklis kasutatud materjalid:

- ENEB ESFi programmi koolitustegevuste kokkuvõtted ja osalejate tagasiside olulisemad nüansid, <http://www.mitteformaalne.ee/koolitustegevused-kv.html>
- Eesti noortevaldkonna koolituspoliitika analüüs, 2013 <http://mitteformaalne.ee/noortevaldkonna-koolituse-analyys.html>
- ESFi programmi "Noorsootöö kvaliteedi arendamine" raames 2008–2013 noorsootöö kutsealal tegutsevatele inimestele pakutavate koolituste tulemuste kvaliteedi uuring, 2011 http://www.mitteformaalne.ee/assets/files/Veebimaterjalid/nt_koolitused_uuring_loppraport.pdf
- Noortevaldkonna koolituste mitteformaalse õppimise lähtekohad, <http://mitteformaalne.ee/mfo-lahetekohad.html>
- Eesti noorsootöötaja, tema pädevused ja koolitusvajadused, 2010 <http://mitteformaalne.ee/assets/ftpupload/noorsootootajate-uu-ring-2010.pdf>

TEEME

Üks innustav algatus võrdub palju innustunud tegusid

Hele Riit-Vällik

Lille Maja direktor

2012. aasta oktoobris kutsus SA Archimedes Euroopa Noored Eesti büroo ellu kaks pikaajalist arenguprogrammi: "Väärt algatused noorte töötajate toetamiseks" ja "Innustavad teod kooliraskustes noorte toetamiseks."

Programmi oli oodatud kandideerima kohaliku omavalitsuse 3-5-liikmelised meeskonnad/võrgustikud, kelle igapäevane töö on seotud kooliraskustes noortega (nt noorsootöötajad, karjäärinõustajad, huvi- ja ringijuhid ning huvikoolide töötajad, sotsiaaltöötajad, projektijuhid, juhtivtöötajad, arendusjuhid, osakonna juhid jt).

Tartu linnavalitsuse noorsooteenistuse juhataja Kristel Altosaar kutsus mind, et ühineda ja kaasa lüüa nende programmidega. Mina soovisin liituda ainult programmiga "Innustavad teod kooliraskustes noorte toetamiseks," kuna sõna „kool“ inspireeris mind.

Olin selleks hetkeks juba mõnda aega mõtisklenud, kuidas noortekeskus saaks kooliga paremini koostööd teha ja nüüd pakutigi võimalust teha midagi kooliraskustes noorte heaks. Kus need kooliraskused siis ikka mujal on kui mitte koolis? Programmi tutvustusest ei saanud ma küll täpselt aru, et mis mind ees ootab, kuid olin kogemusele avatud.

Programmi laiem eesmärk oli noorsootöö põhimõtteid ja praktikaid rakendades tõsta noortega töötavate

inimeste võimekust ja valmisolekut toetada kooliraskustes noori ning viia ellu noortele suunatud jätkusuutlikke tegevusi. Mina avastasin alles hiljem, et programmiga liitudes olin andnud lubaduse teha midagi jätkusuutlikku kooliraskustes noorte heaks.

Kõigepealt toimus kandideerimine, mis oli pinev. Selleks tuli mõelda KOVi probleemidele ja miks soovime liituda programmiga ning panna kokku meeskond, kes hakkab koos tegutsema ja osaleb kõigil koolituspäevadel. Väga rõhutati, et oluline on osaleda kõigil koolituspäevadel. Meie meeskonnas juhtus nii, et mina ainukesena osalesin kõigil koolitustel ja vist ka seetõttu hakkasin Tartu algatust juhtima, sest sain koolitustelt indu.

Tagantjärele vaadates leian, et koolitajate poolt oli kokkupandud väga mitmekesine koolitusprogramm (1-2-päevased koolitused, seminarid, õppereis, praktika), mis toetas noortega töötavate inimeste pädevusi tegeleda kooliraskustes noortega. Samuti tõugati meid kogu aeg tagant, et kohaliku omavalitsuse poolt programmi vältel algatata jätkusuutlik projekt/algatus sihtgrupi toetamiseks tekiks. Seda toetas mentorlusprogramm.

Kui nüüd kõik ausalt ära rääkida, siis tuleb alustada programmi „Innustavad teod kooliraskustega noorte toetamiseks“ avaseminarist, mis toimus 13-14.11.2012 Viljandis. Avaseminar oli kahepäevane ja sellele olid oodatud kõikide KOVide meeskonnad. Esimesel päeval oli meie meeskond esindatud kaheliikmelisena ja teisel päeval olin üksinda. Kõik tegid oma grupiga gruppitööd ja mina mõtisklesin üksi. Küll see oli raske päev! Seeläbi õppisin ma aga kui oluline on meeskond ja kui tähtis on, et kõik saaksid protsessis osaleda algusest peale.

Avaseminarilt õppisin, ja olen seda ka hiljem kogenud, et oluline on valdkondade ülene koostöö. Noorsootöö-, sotsiaaltöö-, haridusvaldkond: kõigil meil on ju ühine sihtgrupp – noored – ja me soovime, et noored teeksid oma elus muudatusi, et nad saaksid ise hästi ühiskonnas hakkama. Häid nippe noortetööks saab ka teistest valdkondadest, nagu näiteks äri, disain jne. Tähtis on oskus luua seoseid ja näha võimalusi. Kuulata, mida kuskil tehakse ja kanda häid näiteid oma igapäevatöösse.

Iga kord kui koolituspäevalt lahkusime anti meile ka kodutöö. Üheks raskemaks kodutööks, millega tegelesime vähemalt kolm kuud oli:

1. Hetkeolukorra kaardistus – kooliraskused meie KOV-i kontekstis, peamised probleemid ja nende taust, olemasolevad teenused ja vajakajäämised.
2. Kooliraskustega noor kui sihtgrupp – tema parem tundmaõppimine ja tegelike vajaduste kaardistus.
3. Milline on vajalik (Iisa)teenus, mis toetaks olemas olevaid KOVi/kooli poolt pakutavaid tugiteenuseid?

Siinkohal on hea ära tuua meie meeskonna aktiivsemad liikmed: psühholoog Tõnu Jürjen Hariduse Tugiteenuste Keskusest, sotsiaalpedagoog Siim Värvi Tartu Herbert Masingu Koolist, Haridusosakonna arenduse peaspetsialist Eneken Juurmann, Kultuuriosakonna noorsooteenistuse juhataja Kristel Altosaar, Lille maja noorsootöötaja Tiina Lehtme, Mart Reiniku Kooli huvijuht Tuuli Rindemaa ja Lille maja direktor Hele Riit-Vällik.

Kui esimese kahe punktiga saime ruttu ühele poole, siis kolmas punkt oli pätkel, kuna kõik tahavad ju parimat, ja kui

midagi teha, siis teha juba nii, et tehtu ka päriselt muutuse esile kutsuks. Samas pidime aga arvestama ka erinevate ressurssidega:

Aeg – tuleb tegutseda kiirelt ja hästi. Tundsime aja survet pidevalt kuklas. Igaks korraks pidime ju midagi ette näitama.

Inimesed – kes ja millal teeb?

Raha – siin päästis meid mentor, rõhutades, et ei ole vaja teha midagi täiesti uut, vaid võib teha ka vana asja uue nurga alt. Selge! Teeme seda, mida noortekeskuses ikka tehakse, kuid uues kuues.

Sihtgrupp – meile kõigile tundus, et kui keskendumine vaid kooliraskustes õpilastele ja jätame õpetajad kõrvale, siis muutust ei toimu.

Mis siis on ühe võrgustiku väljund?

Minu jaoks toimus murrang märtsis Rakveres.

Enne seda olime koos olnud aastalõpu koolitusel Kuke talus ja aasta alguses Pärnus.

Kuke talus toimusid arutelud noorsootöö olemuse, muutunud lähtekohtade, võimaluste ja kvaliteedi ning ka noorsootöö potentsiaali üle. Samuti tegelesime loominguga –toimus tänavakunsti töötuba.

Pärnu üllatas ja avas silmi. Astusin sammukese õpetajate maailmale lähemale tänu Meedi Neeme ettekandele ning sellele millise nurga alt Meedi kooli ja õpetajaid käsitles.

Võrgu väljaaste, 05.-06.03.2013
Rakvere – selleks ajaks olin juba täitsa küps, et midagi saaks üldse tekkida.

Tegime väga palju taustauuringut.

Lugesin läbi Hele Kantri „Eakohaste oskuste areng kooliastmeti“, tutvusin Kristi Kõivu artikliga „Eakohane ja sotsiaalne pädevus õppekavas“, lugesin läbi põhikooli riikliku õppekava ja külastasin koolide kodulehti ning lugesin nende arengukavu ja klassijuhatajatele pandud ülesandeid. Kõike ikka selleks, et selgusele jõuda, millist „tordilõiku“ noortekeskuse noorsootöö selles noortega tehtavas töös kujutab ja millise maitsega see on.

Jäin koos meeskonnakaaslase Tiinaga Rakvere koolitusele hiljaks. Teised olid juba valmis meisterdanud ajalehe „Innustavad teod meie KOV-is“ ja hakkasid seda teistele tutvustama. Mina siis palusin ka luba, et saaksime samuti selle lehe teha ja saimegi loa. Siis hakkaski kogu endasse kogutu välja tulema. Kuna oli kiire, siis väga põhjalikult mõelda ei saanud ja otsustasime, et kõik on kõige, mis paberile saab.

Rakveres sündis meie esimene visand, joonis Tartu algatusest. Tänu sellele, et pidime tookord oma visandit teistele esitlema, kaitsma ja küsiti väga palju täiendavaid küsimusi, on algatusest kujunenud programm „Innustavad teod kooliraskustes noortele“.

Sain Rakverest kaasa väga hea meetodi. Mina kutsun seda ajaleheks, kuid õige nimi on vist „Võrgu väljaaste“. Olen seda kasutanud juba mitmel korral töös noortega ja just õpitu kinnistamiseks. See meetod, mille Elina Kivinukk tookord välja tõi, töötas minu peal ja töötab ka töös noortega.

Tartu algatuse lühike tutvustus:

Meie idee tugineb väitel, et üheks kooliraskuste tekke põhjuseks on puudulikud sotsiaalsed oskused, mis võivad viia koolist väljalangemiseni. Meie eesmärk

on arendada noorte sotsiaalseid oskuseid nii koolis kui noortekeskuses ehk algatada kooli ja noortekeskuse aastaringne teadlik koostöö – noorte toetamine läbi arendavate, eesmärgipäraste tegevuste, mille tulemusena noored oskavad näha oma andekust, teha meeskonnatööd, tunnustada, analüüsida, konflikte juhtida, olla lahenduskesksed, ühiskonnas hakkama saada.

Vaatleme ja käsitleme klassi tervikuna, mitte ei tegele raskustes noortega eraldi. Lisaks toetame õpilase ja õpetaja vahelist head suhet ehk lisaks noortele ka õpetajaid – õpetajatel on oluline ise kogeda teistsuguse lähenemise mudelit.

Sotsiaalseid oskusi saab õpetada läbi erinevate tegevuste: rollimäng, dramatiseering, vestlus, jutu jutustamine, diskussioon, sõnamäng, koos kokkamine jne.

Oluline on see, et tegevus on eesmärgipärane ja järjepidev. Grupitöö teooriast lähtuvalt näeme, et ühe klassiga kohtutakse üks kord nädalas ja kokku vähemalt 12 korda. Ühe klassiga tegeletakse koos umbes neli kuud ja reegel on see, et klassijuhataja on osa klassist ning osaleb kõigis tegevustes. Selle klassi aineõpetajad kaasatakse erinevatesse tegevustesse, näiteks foorumteatrietenduse vaatamine, impromängudes osalemine jne.

Meie innustavate tegude üheks jätkusündmuseks oli Tartu linna noortekeskuste noorsootöötajate meetodimess, kus igaüks tutvustas teistele neid meetodeid, mida nad ise eelistavad noortega tegeledes kasutada.

Minu unistuseks on see, et Tartu noorsootöötajad hakkavad koolidele järgmisest aastast pakkuma programmi, mis aitab parandada suhteid klassis ning seeläbi ka laste õppe edukust.

Tartu noorsooteenistuse praktikant Kristiina Valk sai samuti innustavatest tegudest inspiratsiooni ja otsustas sellel teemal kirjutada oma bakalaureusetöö. Nii et programm läheb aina paremaks ja sellest võidame me kõik, kui noortel läheb hästi ja nad saavad oma eluga hästi hakkama.

Lõpetuseks tahan öelda, et meie grupp ei saanud algul aru, et miks meile mentorit vaja on, kuid hiljem kasutasime mentorit hoolega. Mentori tugi seisnes selles, et meie muudkui rääkisime oma näiteid ja mõtteid ning mentor Kristi Jüristo pani vaikselt meie jutu skeemi ja süsteemi, mida on hea hiljem kasutada.

Ühel kohtumisel valmis „KONKSU“ mudel ja seda analüüsisides leian, et kasutan sellist tegutsemisviisi pea iga päev. See töötab hästi ja viib tulemuseni ja loob muutust. Tahan siinkohal teiega seda jagada, kuna see töötab!

KONKSU TEORIA (Jüristo 2012)

Ehk terviklik lähenemine noorte kaasahaaramisel (tööversioon)

Samm 1: huvi äratamine ehk konksu leidmine – mis on just sellele noorele huvipakkuv, meie poolt pakutavatest tegevustest (nt töö, hobi, eksamiteks valmistumine, oskused, huvitegevus jne). „Konks“ toob noored noorsootöösse, kuid ei loo kohe automaatselt arendavaid tegevusi.

Samm 2: kaasamine algfaasis (alusta kohe koos noortega planeerimist, nt matk, kokaklubi, filmiõhtu, öö noortekas, mängudeõhtu jne) – see toetab osaluse ja omanikutunde tekkimist ning aitab kaasa noorega pikaajalisema ja sügavama kontakti loomisele. Kaasamise ja osaluse suurendamise põhimõte peaks olema: „Kui me midagi kellelegi teeme, siis ärme teeme seda ilma nendeta“ (Tim Merry).

Samm 3: märkamine – toetamiseks noore arengut, on noorsootöötaja roll lisaks tegevuse ja grupiprotsessidele jälgida ka läbi selle toimuvat noore individuaalset arengut ning märgata (iga) noore tugevusi ja potentsiaali.

Samm 4: tunnustamine – antud protsessis on tunnustamise all mõeldud noorele tema tugevuste, saavutuste või tegutsemise tagasisidestamist, võimalust noorel reflekteerida ja mõtestada enda jaoks kogetut, õpitud või laiemalt enda arengut.

Samm 5: kinnistamine (tagasisidering, analüüs ja mõtestamine, mida olen õppinud) – viimase sammu eesmärk on kindlustada areng/muutus ehk õpitu rakendumine noore käitumises, mis annab omakorda võimaluse lükata protsess uuesti käima.

PROGRAMMI OODATAVAD TULEMUSED said kõik täidetud

- On suurenenud pädevused tegeleda kooliraskustes noortega – noortega töötavate inimeste võimekus ja valmisolek toetada kooliraskustes noori tõsis.
- On ellukutsutud tegevused, mis lähtuvad kooliraskustest – noortele viiakse ellu jätkusuutlikke tegevusi programmi „Innustavad teod kooliraskustes noortele“ näol.
- On tugevnenud kooliraskustes noortega tegelev koostöövõrgustik – tekkis omavaheline hea koostöö: noortekeskus, kool, Hariduse Tugiteenuste Keskus, noorsooteenistus, haridusosakond. KOV-i tugi noortekeskuse tööle.

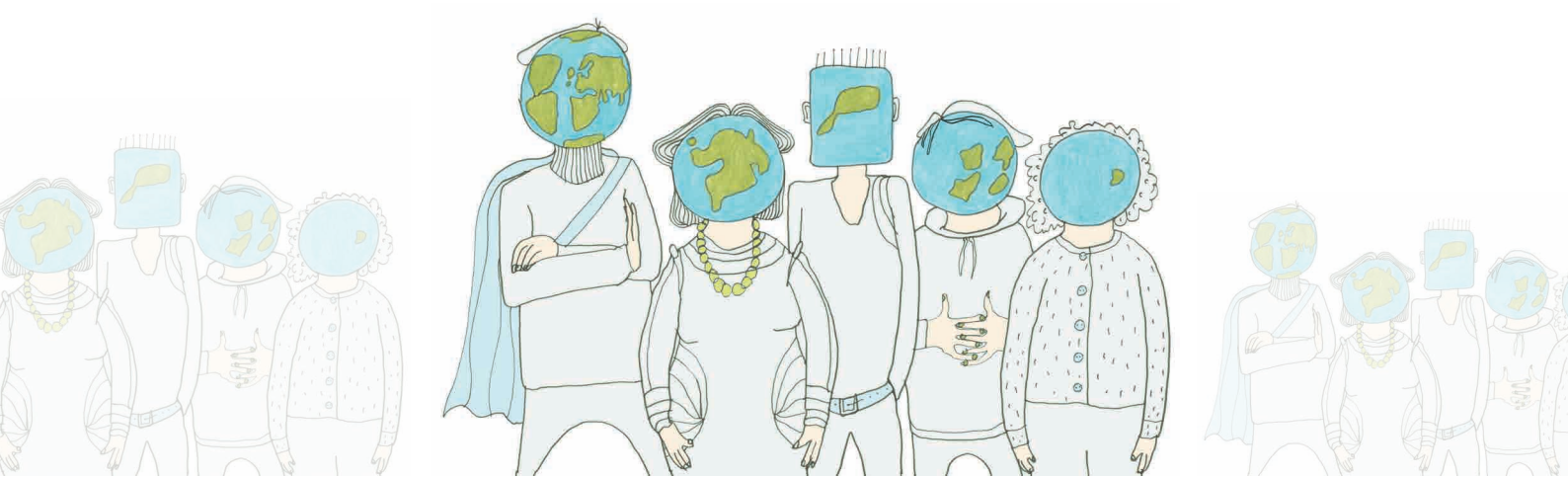
Alustas viis KOV-i. Üks KOV ei jõudnud lõpusirgele. Järgmine kord võiks mõelda, kuidas aidata kõigil lõpuni jõuda. Kindlasti on olemas lahendus.

Arenguprogramm leidis aset ajavahemikus oktoober 2012 – september 2013. Programmis osalevate kohalike omavalitsuste arv oli piiratud (kuni viis) ja mul on hea meel, et saime osaleda.

Lingid:

- Väärt algatused noorte töötajate toetamiseks: <http://mitteformaalne.ee/kov-tootsijad.html>
- Innustavad teod kooliraskustes noorte toetamiseks: <http://mitteformaalne.ee/kov-kooliraskused.html>

Pildid näituselt. Kes on noortevaldkonna koolitustel osalejad?

Variatsioon Modest Mussorgski teemale

Uku Visnapu

Noortevaldkonna koolitaja
about.me/uku

Avamäng

Olen Uku, noortevaldkonnale pühendunud koolitaja. Teen seda tööd vabakutselisena aastast 1999, muuhulgas juhtisin koolitusi ja arenguprogramme, mida Euroopa Noored Eesti büroo viimastel aastatel ESFi programmi „Noorsootöö kvaliteedi arendamine“ raames korraldanud on. Uurin noorsootöötajate koolitusvajadusi ja pakun mentorlust.

Kutsun lugejat näitusesaali – vaatama portreid viiest vaprast, kes on tulnud täiskasvanuna töö, pere ja õpingute kõrvalt end ESFi programmi raames täiendama ja keda olen saanud ka inimesena tundma õppida. Piltide taga on meie, noorsootöötajate, lood – koolituse alguses, kestel ja lõpus. Siit ei ole tarvis otsida esinduslikku ülevaadet kõigist õppijatest. Ees ootavad erinevate ilmekate tüüpide koondportreed. Sulandatud kujul ja muidugi varjunimedega.

I galerii – esimene koolitusmoodul

Olen Veera, tervendan inimesi kätega ja aeg-ajalt käivad noored minu juures laagris. Kasutan agaralt võimalusi ESFi koolitustel käia. Rõhutan, et alati on siit palju õppida. Muhelen mõnusaasti ja sirutan jalad välja – tulgu mis tuleb, minult juba vaipa alt ei tõmba. Ja koolitajat tunnen ka varasemast, ei ole

tema suhtes lahkete sõnadega kitsi, et uustulnukaid julgustada.

Olen Krister, juhin mammut-organisatsiooni. Teen oma tööd missioonitundest ja kõva ülekoormusega, aga ... mul ei ole tervisekindlustust – seltsing eelistab mulle palka mitte maksta. Loodan, et mul arstile asja ei tule. Ma tahaks õppida teiste kogemustest. Nii tobe on pidevalt jalgratast leiutada, nagu see meil alatasa käib.

Olen Kata, vean eest ühingut, teen äri ja ehitan endale maja. Ütlen esimesel koolituspäeval otsekoheselt välja: tulin siia, et meid ülbeks ei peetaks – tegelt meie juhatuses pole kellelgi aega koolitustel käia, (tasuta) koolitusi on lihtsalt nii palju. Ka kolleeg ei saa tulla, sest ta ise praegu koolitab. Olen avameelne ka selles, et ega mulle hästi pole selgeks tehtud, mida siin pakkuma hakatakse, aga tulin avatud meelega ikka kohale. Teooriat ei taha. Teen aktiivselt kaasa ja küsin end enne päeva lõppu ära.

Olen Vjatseslav, lõpetasin töö noortekas ja astusin just noorsootöö erialale õppima. Ma pole kutsestandardit lugenud – uut ega vana. Ega ma sellest praegu ka välja ei teinud, et koolituse eelülesandena see tarvis läbi oli vaadata. Punastan ja saan sellest üle, ju ma hiljem loen, kui vaja... Kogelen veidi ärevusest ja juba pakatangi entusiasmist. Olen hakkaja kutt ja sätin end istuma maavalitsuse-kolleegi kõrvale. Otsin siit ennekõike enesekindlust.

Olen Inna, mul on koondamisteade. Meie vallas pole mind enam vaja, mis must saab? Minu noorteka rüblikud väga armastavad mind, nad ütlevad mulle seni külavahel, et neil on kahju, et ära lähen. Oeh. Mul on juba aastaid turjal, kas minust saab nüüd kassapidaja? Kui vaja, teen ka seda väärilt. Sõnan gruppi tulles väriseva häälega, et otsin uusi väljakutseid. Nii ei kõla see liiga haledalt. Lisan, et tulin siia puhkama ja suhtlema, eneseusku taastama ja lootust leidma. Olen vapper, ellujääja!

II galerii – öhtune pull ja trall, koolitusmoodulid ja aeg nende vahel

Veera: Veeretan koolituse laumängu-öhtul hoogsalt täringuid ja tunnen end sõiduvees. Minu tugevused on saanud lihvi ja olen peegeldanud teistele tagasi seda, mida neis head näen. Kui vaja, võtan auto peale.

Krister: Jube äge, me õppisime koolitusel kovisiooni, kus minu juhtumit arutasid kolleegid nii empaatiliselt, peenetundeliselt ja arukalt – lähen koju rohkete ideedega. Tahan ise osata kovisiooni juhtida. Mis, mis, koolitaja lubas, et juhendab mind ja järgmises moodulis saangi ise kovisiooni rühma juhtida?

Kata: Sorri, mul pole aega vastata kirjadele, kõnedele ega smsidele.

Vjatseslav: Olen šokeeritud, et meid on poole vähem kui eelmisel korral. Ja miks inimesed siis ei teata ette, kui nad tulemata jätvavad? Õige küll, see on tasuta koolitus. No koolitaja ütleb, et väikeses grupis ongi parem mentorlust õppida, aga ega ma seda päriselt usu. Ja võibolla rebitakse mind nüüd rambivalgusesse, kui meid vähem on.

Inna: Ma nii tänan kõiki! Teate, ma olen saanud enesekindlust siit grupist, ja lepitust. Ma ei tea, kas ma järgmine kord tulen, ma ei tööta enam noortevaldkonnas. Aga ehk kunagi naasen. Mis see eneserefleksioon on, pole senini mulle päris maalähedaselt kohale toodud. Aga mentorlusest oli mulle küll abi: mentor süütas mu leegi minu enda elutarkuse voost!

III galerii – viimane koolituspäev

Veera: Mul on jälle ühe vindi võrra tugevam positsioon. Räägin lususalt lahti ühe asja, mis ma siit õppisin, tänan südamlikult gruppi ja koolitajaid ning luban, et võib-olla kirjutan ENEBile, et nad meile jätkukoolituse korraldaks. Mulle noogutatakse vasakult ja paremalt tänutäheks – nii tahaks jälle näha!

Krister: Õhinaga rakendan koolitusele õpitut oma organisatsioonis. Kirjutan juba taotlust rahastuse leidmiseks, et juurutada kovisiooni, mida siin õppisin. Täna vanasid kände – nendega oli kasulik õlg öla kõrval õppida.

Kata: Olen pildilt kadunud.

Vjatšeslav: Mul on nutuvõru suu ümber, seletan selle lahti viimastel minutitel. Sain just teada, et meid riiklikult tähtsas dokumendis enam ei eksisteeri. Kuidas nii läks? Meiega ei konsulteerinud keegi! Nii valus ja ebaõiglane! Aga ei taha koolitusgrupi tuju ka alla viia. Olen praegu oma murega peaaegu ükski. Nuuks. Ma ei jäta seda nii.

Inna: Kui ma viimases moodulis saan ülesandeks kirjutada süsteemselt sellest, mida õpitulemusena saavutanud olen ja mida järgmiseks teha plaanin, siis pastakas higistab pihus, ei taha kriipsugi teha. Ma pole harjunud tegema sellist eneseanalüüsi, esimest korda küsitakse mult nii nõudlikult, et mida mina õppisin. Tagasiside ankeedi esimesele leheküljele panen igaks juhuks kõik maksimumid, et selliseid koolitusi ikka veel tuleks. Teist lehekülge ma täita ei märka.

Fanfaarid ja fuuga

Vahvad portreeteritud, ma veetsin teiega toredaid töö- ja mänguhetki. Loodan, et elu toob meid jälle kokku! Märkan signaale sellest, et teil on õpitust tolku (vt ka **Koolituste magusamad marjad**).

Tihti tuli ette ootamatusi ja uperpalle ning mul ei olnud teiega lihtne. Ma ei pane seda teie süüks. Valdkond on selline, ärge pange nüüd pahaks – kohati kärestikuline ja metsik. Ma ei suuna kriitikateravikku teie poole, vaid tõstatan teema mõttekohaks süsteemile, et teil oleks edaspidi hõlpsam end täiendada. Mis terendab noortevaldkonna eestkostjate ja arhitektide ühiste pingutuste mõjuna?

Mõelgem nüüd, mida iga osapool saaks teha, et koolitustegevuste pikaajaline mõju oleks võimalikult suur. Kuidas ja millal luuakse süsteeme, mille toel toimuks valdkonnas hõlbust refleksioon, hea praktika märkamine ning levik ja sellele toetuv täiskasvanu vajadustega arvestav õpe? Kes ja kellelt saaks nõuda paremaid tingimusi ja eeldusi elukest- vaks õppeks noortevaldkonnas?

Näeme jälle! Uku, veidi väsinud.

Koolituste magusamad marjad

Eredaid näiteid sellest, mida töid välja arenguprogrammides¹ ja koolitustel osalenud oma tagasisides. Väikesed ja suured rõõmud õpitust ja lootusest seda rakedada.

Eneseaktsepteerimine ja enda arengu eest vastutuse võtmine

Õppisin ennast tundma mitme kandi pealt. Sain korduvalt kontakti oma tugevustega – nii hea on vahetevahel need üle käia. Mõistan, et mul tuleb regulaarselt end analüüsima sundida. Mõtlen veelkord läbi enda tee heaoluni, katsun uurida ja arvestada ka teiste inimeste teekondadega. Ma ei pea olema täiuslik ega kõike jõudma!

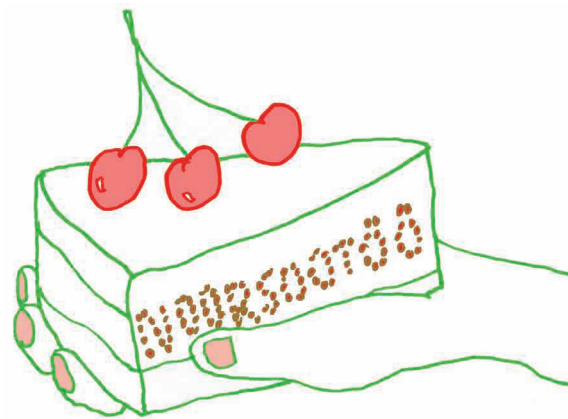
Läbimurded, skaalahüpped, paradigmaatilised pöörded

Ma ei kannan noorele üle oma arvamust ega topi nõuannet, vaid kuulan teda. Märkan, kui kräbe ma tegelikult olen ja teadvustan, kui tähtis on vahel inimesele hinnanguta peegeldus. Väga hea, et pole slaidiesitlus! Ootasin rohkem nn „paberile kirjutatud“ meetodeid, kuid aktiivõpe pakkus palju üllatusi ja seoseid. Enda sisse tuleb vaadata ka omal algatusel, mitte alles siis, kui sul seda teha kästakse.

Tööriistad ja mõttemudelid

Olen julgem proovima töös noortega uusi lähenemisi, ka meetodeid, mida siin kasutati. Täna, et mind pandi aktiivsesse rolli – sain kovisioonirühma juhendada.

¹ Noortevaldkonna katusorganisatsioonide ja „Teadlik tegutseja noorsootöös“ arenguprogrammidest 2013

Refleksioonist oli abi! Lõpuks ometi seletati ära, mis need indikaatorid on – jälle asi, mis aitab projekte kirjutada. Mentorlusmuudelite teooriat oleks kindlasti vaja õpetada ka teistele – see aitab ennast määratleda.

Võrgustumine, tugi karjääris ja enesearengus

Õppisin tundma oma kolleegi samast asutusest. Leidsin endale mentori: nüüd on mul, kellega sihte selgemaks rääkida. Sain kinnitust oma kavale koolitajaks õppida. Võtsin tänuga vastu „Koolitaja käsiraamatu“², „KOMA“³ ja „KOMA KAKS“⁴. Mulle sümpatiseeris mõte regulaarsest noorsootöötajate kovisioonist.

Uus hoog, värskus ja muud mammud

Lõogastus, vaheldus ja puhkus – grupi liikmeks olek taastas mu jõu ja usu endasse noorsootöö maastikul. Sain selgust, kui oluline on hoida end läbi põlemast ning kui lähedal sellele olin. Olen programmi lõppedes tasakaalukam ja rahulikum, mul pole enam karjuvat vajadust abi järele. Kiidan ennast, kui olen ära teeninud. Tunnen, et sain sära silma tagasi.

² „Koolitaja käsiraamat“ ETKA Andras, 2011, veebist leitud

³ „KOMA“ ehk Koolitaja enesearengu mapp“, SA Archimedes Euroopa Noored Eesti büroo, 2011 veebist leitud

⁴ järg elmisele, 2013, veebist leitud

Noorest tööotsijast noortevaldkonna arendajaks

Einike Möttus

Noorsootöötaja

„Susumu, mitte keegi ei taha enam trennitud olla!” kaebas Lotte jalgu paljaks võttes. „Nad ütlevad, et neil on judo juba selge.” „Ja sinul pole?” imestas Susumu. „Kas sina oled siis kõige rumalam?” Lotte punastas. „Ei, eks ma oskan ikka ka juba... natuke,” pomises ta. „Kotti võin üle õla visata küll, tahad ma näitan? Lihtsalt ma mõtlesin, et äkki... Et äkki on seal judos veel midagi?” Susumu tõusis püsti ja noogutas Lottele kiitvalt. „Õigus Lotte!” ütles ta. „Judo on suur sport. Sina seda praegu ainult nuusutanud oled. Aga supi lõhnast ei saa keegi kõhtu täis. Sina palju harjutama pead, siis kasvab sinust meister. Mitte mingi koti-loopija. Kui kedagi teist ei tule, harjutame kahekesi!” „Ei, mitte päris kahekesi!” vaidles Lotte vastu. „Tegelikult tahab Bruno ikka ka judot õppida, aga ema ei luba tal trennis käia. Aga me teeme nii, et sina õpetad mind ja mina õpetan õhtul Brunot.”

„Leiutajateküla Lotte” on üks mu lemmikraamatutest. Susumu ja Lotte vaheline vestlus juhatab väga hästi sisse minu loo noorsootöös – kotiloopimisest esimeste tõeliste heideten. Susumuks on ESFi programm „Noorsootöö kvaliteedi arendamine” ja Lotteks noorsootöötaja.

Aasta oli siis 2009, kui mina olin noor tööotsija. Mitte just tüüpiline, sest mul oli laps ja ma tegin midagi veel ülikoolis, kuid siiski otsisin tööd. Olin saanud mõned eitavad vastused tööle kandideerides, ettekäändeks liiga kõrge haridus või vähene kogemus. Taaskord CV Keskuses ringi vaadates, märkasin üleskutset video-CV tegemise koolitusele. Kandideerisin. Samal ajal oli mind välja valitud noorte mentorite programmi ning läbisin koolitusi.

„Tulen turule!”⁵ esimene koolitussükkel viis mind esmakordselt kokku Piret Jeedase ja Ülly Ennuga ja sellest hetkest peale meeldis mulle õppida. Meeldis läbida õppimist kui teekonda. Toona küll n-ö noorena, kuid juba siis mõtlesin pidevalt, et mida ma saaksin noorte mentorina rakendada. Minu peas tekkisid pidevalt küsimused, et

miks erinevad koolitajad just nii teevad. Kuidas nad on kõike planeerinud ja ette valmistanud? Mulle meeldis see, kuidas meid kõiki kaasati, kuidas meid kasvatati meeskonnaks, õpetati üksteist toetama ja teineteisele kaasa elama. Nii oligi minu nina piima sisse pistetud.

Elu läks edasi, kogusin kogemusi noortementorina ning läbisin esimesed koolitused noorsootöö valdkonnas. Avanes võimalus kandideerida Võru noortekeskuse juhatajaks ning osutusin endalegi üllatuseks valituks, ning siis hakkas töö. See tähendas ületunde tööl, et saaksin võimalikult kiiresti reele.

Ma otsustasin, et iga kord kui pörkun mõne uue mõistega, uurin välja, mida see tegelikult tähendab. Esimene aasta oli üks suur õppimise aasta. Koolitustel oli alguses raske ning väsitav. Tundus, et kõik räägivad valgetest, rohelistest ning hallidest raamatutest. Mitteformaalne õppimine, elukestev õpe, arengustrategiad, teadmispõhisus, tööhõivevalmidus, kvaliteedikriteeriumid, ENEB, ENTK, võtmepädevused on vaid mõned näited.

Haarasin peaaegu et igast võimalusest kinni, et end koolitada ja arendada. Peale koolitust üritasin viia õpitud praktikasse, mõeldes üha enam läbi kuidas ma midagi teen ning miks ma seda teen. ESFi programmi „Noorsootöö kvaliteedi arendamine” raames olen saanud teadmisi nii praktilise noorsootöö, juhtimise kui enesehoiu kohta. Nt arenguprogramm juhtidele pani tegutsema oma töötajate heaolu nimel ja aitas mul juhina läbi mõelda riskidega seonduvat. Programmid Euroopa Noored ja ESF „Noorsootöö kvaliteedi arendamine” olid selle perioodi jooksul omavahel niivõrd põimunud, et osalejana sageli ei saanudki aru, millise rahakoti kaudu käis õppimine. Ühel päeval töövarjana Islandil ning järgmisel päeval noorsootöötajana noorte omaalgatust nõustamas.

Erialast kõrgharidust mul pole, kuid töö käigus õpitu aitas raamidesse asetada noorsootöötaja põhiteadmiste ja oskuste programm, mis oleks isegi võinud varem tulla. Valdkonnas alustades peaksid kõik, kellel vastav haridus puudub, selle programmi läbima. Programm aitas mul mõista eelkõige seda, et kui me ise noorsootöötajana oma kutset ei väärtusta, ei hakka seda ka keegi teine tegema.

Arenguprogrammid noorsootöötajatele, katusorganisatsioonidele kui ka KOVIDele on andnud noorsootöömaastikul väga palju juurde, toetades võrgustiku arenemist, ühiste aluste leidmist ja

andnud võimaluse noortevaldkonda laiemalt tutvustada. Uuest aastast on Võru noortekeskuse noorsootöötajatel 42 puhkusepäeva aastas, milleni ei oleks jõutud ilma kvaliteedi hindamise protsessita.

ESF on andnud minule kui noorsootöötajale vajalikud vahendid: kvaliteedihindamise mudeli, noorteseire materjale koondava keskkonna ja trükised, koolitused, koostöövõrgustiku ning kontaktid, ressursid noorsootöö tegemiseks läbi Eesti ANKI, metoodilised materjalid (stardiplats.ee, juhendid), erialase ajakirja ning käsiraamatud. Kõige väärtuslikumaks pean aga neid inimesi, kellelt olen saanud erinevates situatsioonides õppida, keda endale eeskujuks seada ning kellega tänaseks juba tuliseid vaidlusi maha olen pidanud. Mind on kaasatud noorsootöö arendamisse nii rohujuure kui riiklikul tasandil.

Millest olen aga puudust tundnud? Side ettevõtjatega on jäänud nõrgaks. Usun, et tegelikkuses oleks meil neilt väga palju õppida. Samuti on neil ootused noortele tööturule sisenejatele, millega peaksime arvestama. Ettevõtjad on üks suur grupp ühiskonnast, kelle „tellimust” me ei saa mõista ilma koostööta. Ilmselt tuleb võtta nii kohalikul kui riiklikul tasandil see tee tihedamini jalge alla ning ühise laua ümber lahendusi otsima hakata.

11. veebruaril 2010 kell 12:48 olen kirjutanud endale üles koolituse käigus meeldetuletuse „Pea hakkama suuremalt mõtlema”. See on hiljem viinud tegudeni, mis on kõige rohkem minu elu mõjutanud. Sellest mõjust oma elule sain aru alles hiljuti kui tegin oma portfooliot, millega taotlesin ka noorsootöötaja kutset. Nagu eespoolgi mainisin: kui me ise ei väärtusta oma elukutset, siis ei väärtusta seda ka keegi teine.

Ippon!

Kui taaskord rääkida judost, siis olen sellega saavutanud oma esimese täispunkti koos kõikide nende noorsootöötajatega, kes uhkusega ütlevad, et nad on noorsootöötajad.

„Sina kõik õigesti tegid, Lotte,” lausub Susumu. „Mina sinu üle uhke.” Lotte ise oli rõõmu pärast täitsa arust ära, nagu Bruno ja Albertki. Nad hoidsid teineteisel käest kinni ja muudkui kargesid ringi, kohtunikud ajasid neid taga, et võitjatele kuldmedaleid kaela riputada, nagu kord ja kohus. See oli nende päev. Nende elu kõige õnnelikum päev.

⁵ Läbiviidud Euroopa Liidu noorte kodanikuharidusprogrammi Euroopa Noored raames

Märkmeid ESFist ja noorsootööst

Tiiu Aasmäe

Mustamäe noorsootöö peaspetsialist

Noortetöö on kirju nagu elu ise. Noorsootöösse tullakse mitut moodi – kes on “noortelt noortele” noor, kes on noor ja õpib ameti selgeks ülikoolis, kes õpib koolis sootuks midagi muud, aga leiab end ühel heal päeval ikkagi noorsootööd tegemas. Erinevus rikastab. Ent kuidas selle rikkusega ümber käia nii, et sellest kõige rohkem kasu oleks?

Mina tulin noorsootöösse väga hilja, peaaegu 50-aastaselt. Noorsootöö-alaseid teadmisi ja kogemusi oli mul üksnes erinoorsootöö vallast. Varem olin läbi viinud vangla- ja rehabilitatsiooniprogramme ning näinud lähedalt Eesti kriminaalhoolduse algusaegu. 2004. aastal Mustamäe alaealiste komisjoni ja teiste erinoortega tööd alustades ei osanud ma aimatagi, et lisaks minu erialale on noorsootöös tervelt kümme-kond valdkonda, üks tähtsam kui teine. Panin seda siiski peatselt tähele ning märkasin hämmastusega, et iga valdkond arenes veidi eri suunas, ehkki sihtgrupp ja eesmärk olid laias laastus samad – noored ja nende areng. Asi hakkas mind huvitama. Otsustasin, et teen süsteemi endale selgeks ja hakkasin otsima koolitusi, mis mind järjele aitaks. Õnneks algas just samal ajal ESFi toel noorsootöö kvaliteedi arendamise programm. Leidsin suure, pidevalt uueneva koolituste tabeli, mida usinalt kasutama hakkasin. Tõsisemal uurimisel avastasin enda jaoks kaks tegevussuunda, millel tundus olevat pikem ja laiem perspektiiv – mobiilne noorsootöö ja noorsootöö kvaliteedi hindamine. Keskendusin neile, et saada aru noorsootöö tervikust ja selle arenguvõimalustest. Paralleelselt püüdsin end kursis hoida ka erinoorsootöö arengutega.

Mobiilse noorsootööga tutvusin juba enne ESFi programmi hr Walter Spechti ja tema saksa meeskonna koolitustel. Viisime Mustamäel läbi ka pooleteise aasta pikkuse pilootprojekti, kus katsetasime läbi kõik mobiilse noorsootöö moodulid, välja arvatud noorte oma ruumi meetodi, mis oleks nõudnud pikemat ettevalmistusaega. ESFi raames algatatud MoNoga uuele ringile minnes jõudsin karmile järeldusele: meie noorsootöötajad ei tea jätku-

valt, mis on võrgustik, ega oska seda igapäevatoos kasutada. Palju ei aita ka see, kui noorsootöötajate hulgas on sotsiaaltöö taustaga inimesi, sest võrgustikutöö eesmärgid ja vahendid on valdkonniti üsna erinevad ning need tuleb noorsootöö seisukohalt uuesti läbi mõtestada. Nõrk või olematu võrgustikutöö viib nõrga sotsiaalruumi analüüsini, aga nagu kinnitab hr Specht, toetub kogu mobiilne noorsootöö sotsiaalruumi analüüsile. Ja ma usun teda. Selleks, et mobiilne noorsootöö ei jääks pelgalt üheks veidi tüütuks noorsootöö ripatsiks, vaid et sellest kujuneks kogu noorsootöö uus kvaliteedimärk, tuleb alustada võrgustikutöö ja sotsiaalruumi analüüsi õpetamisest noorsootöötajatele. Avatud noortekeskuse mõiste avardub – avatud on mitte ainult ukсед, vaid ka südamed ja suhtlus kogukonnaga. Noored mitte ei valmistu saama ühiskonna liikmeteks, vaid on seda juba praegu.

Noorsootöö kvaliteedi hindamisel osalesin nii Tallinna sisehindamise laiendatud töögrupis kui ka kahe kohaliku omavalitsuse ja ühe noortekeskuse välishindajana. Kogu kogemus oli väga väärtuslik, palju oli õppimist, suhtlemist ja arutamist, tekkis rohkelt uusi tutvusi ja ideid. Ent ikka ja jälle jäi õhku küsimus, mille üle ise oma noorsootöö-aastatel tõsiselt pead olen murdnud – noorsootöötajaks kasvamise võimalused ja koolitusplaan. ESFi programm arvestab noorsootöö tegijate kireva taustaga: teemasid, tasemeid ja valikuid on palju, ent mille järgi valida? Kvaliteedihindamise käigus toimunud vestlustest jäi mulje, et noorsootöötajad valivad koolitusi eelkõige isiklikult olulise teema ja sobiva toimumisaja järgi, mis inimese enda seisukohalt on igati mõistetav, noortekeskuse ja kogu noorsootöö seisukohalt ehk siiski mitte. Kurva näitena võib tuua spetsiaalselt noorsootöötajatele korraldatud vene keele kursuse, kuhu tähtajaks laekus 1-2 avaldust, ehkki halb keeleoskus on paljudele noorsootöötajatele komistuskiviks. Sellist olukorda ei tekiks, kui igal noortekeskusel ja noorsootöötajal oleks koolitusplaan, mis lähtub kohalike noorte, piirkonna ja keskuse vajadustest.

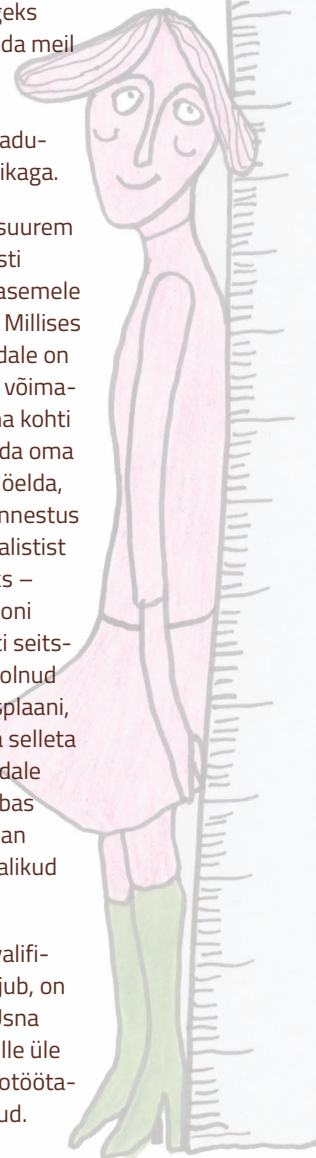
Ka erinoorsootöö koolitused on pakkunud huvitavaid arenguid. Ajal, kui Mustamäele tööle tulin, eeldati, et erinoorsootöö spetsialist hakkab tegelema alaealiste komisjoni suunatud laste, „pisipäätide“ ja noorte sõltlastega. ESFi koolitustel kerkisid esile aga hoopis teistsugused sihtgrupid –

puudega noored, eriti andekad noored, sotsiaalselt eripärased noored... Erinevus rikastab. Niipea kui keskne mõiste “riskinoored” asendub teadvuses mõistega “erivajadustega noored”, tekivad uued perspektiivid. Noorsootöö kvaliteedihindamise projektides osaledes sain aru, et lisaks ebapiisavale arusaamale võrgustikutööst ei saa noorsootöötaja koolist piisavat ettevalmistust ka erivajadustega noortega töötamiseks. Sihtgrupp on ukse taga, ESF pakub koolitusi, aga koolitusplaan ei ole ja asi ei edene.

Kõik me teame, et noorsootöö eesmärgiks ja tööviisiks on mitteformaalse hariduse andmine. Hariduse andja on haridustöötaja, pedagoog – loogiline, eks ole? Samas ei mõtesta noorsootöötaja end tihtilugu pedagoogi ja kasvatajana. Kindlasti ei ole formaalse ja mitteformaalse hariduse meetodid ühesugused, kuid vaatamata sellele tahaks, et ka noorteüritustel oleks alati kindel õpieesmärk ja -väljund. Praegu kipub noortetöö olema pigem projektipõhine kui süstemaatiline. Kui noorsootööl on ambitsiooni kujuneda kogukonna noortetöö kompetentsikeskuseks, siis peame enda jaoks hästi selgeks mõtlema, kes ikkagi oleme ja mida meil naabervaldkondadele öelda on. Pakun, et noorsootöö identiteet peaks olema seotud kasvatuseduga, mitteformaalse pedagoogikaga.

ESFi programmi mõju on olnud suurem kui esmapilgul paistab. Kogu Eesti noorsootöö on jõudmas uuele tasemele ja minu arvates ka teelahkmele. Millises suunas edasi minna? Minule endale on programm andnud suurepärase võimaluse õppida ja „õppereisida“, näha kohti ja kohtuda inimestega, mõtestada oma tööd ühe ja teise nurga alt. Võin öelda, et just tänu ESFi programmile õnnestus mul saada erinoorsootöö spetsialistist täieõiguslikuks noorsootöötajaks – nullist viienda kutsekvalifikatsiooni tasemeni, mis hiljem võrdsustati seitsmenda tasemega. Tõtt-öelda ei olnud ka minul alguses mingit koolitusplaan, kuid üsna varsti taipasin, et ilma selleta eksin noorsootöös ära. Tegin endale plaani ja tänan tööandjat, kes lubas mul selle ka ellu viia. Samuti tänan programmi, kust leidsin kõik vajalikud koolitused.

See, kas ja kuidas kõrge kutsekvalifikatsioon igapäevasele tööle mõjub, on siiski juba hoopis teine teema. Üsna keeruline, võin ette hoiatada. Selle üle tahaks aru pidada teiste noorsootöötajatega, kes selle tee läbi on käinud.

Ühe vabatahtliku noorsootöötaja lugu

Kaidi Forostovets

Vabatahtlik noorsootöötaja

Mina hakkasin noortega töötama umbes kuus- seitse aastat tagasi, kui hakkasin Punase Risti kaudu noortele tutvustama selle organisatsiooni tegemisi ja esmaabi. Sellel hetkel ei pidanud ma seda noorsootöök. Mul oli soov järeltulevat põlvkonda esmaabi valdkonnas harida, ennetustööd teha ning ühte vabatahtliku tegevuse organisatsiooni tutvustada, ja seda ma ka tegin.

Neli aastat tagasi kolis meie pere Lohususse ja kuna olin kodune ema, siis pakkus huvikeskuse juhataja Ene Mägi mulle, et võiksin pooleks aastaks huviringi juhendaja kohta proovida. Kõhklesin alguses palju, kas saan hakkama ja kas noored minuga hakkama saavad. Minu ülesanne oli viia läbi spordiringi. Spordiringi läbiviimisel olid mulle suureks abiks mu pojad Jan ja Hadji. Usun, et tänu neile see ring lõpuks nii populaarseks saigi. Algus oli raske, sest eks mind pandi ikka proovile ka, nii käitumise kui ka suhtumisega.

Mingil hetkel sain aga aru, et kui noortele ei meeldi, mida mina välja mõtlen, siis teeme nii, nagu neile meeldib. Pärast seda ootasime spordiringi juba kõiki. Noortele oli uus ja harjumatu, et pidid ise ringi iganädalaselt läbi viima ja et õpetaja on õppija rollis. See oli vahva aeg.

Oma laste ja nende sõprade kaudu nägin ma koolivaheaegadel, et noortel ei olnud piisavalt tegevust ja siis hakkasin silmi lahti hoidma ja infot otsima, kus noortekeskustes midagi toimub. Transpordiga abistas meil vald, ja teeb seda ka praegu, mille eest ma olen Lohusuu vallavalitsusele väga tänulik.

Mingil hetkel tundsin ma, et mul jääb noortega tegelemisel vajaka teadmistest ja erinevatest meetoditest. Pikemaks ajaks õppima minna ei tulnud sel hetkel kõne alla, sest juba majanduskult ei olnud see võimalik. Kurtsin oma muret ka meie kohalikule sotsiaaltöötajale Piret Tomsonile, kes hakkas mind oma noortele suuantud tegemistesse kaasama esmalt koolivaheaegadel. Tema energilisus ja ideedeküllus hämmastab mind jätkuvalt ning tema emalik suhtumine kõikidesse noortesse ühesuguselt on märkimisväärne. Piret on olnud mulle sellest ajast toeks ja alati olemas, kui ma oma asjadega puntrasse olen sattunud. Ta on minu mentor, kuigi sel hetkel ma teda nii nimetada ei osanud.

Tema oli ka see, kes saatis esimesena mulle lingi Euroopa Noorte MFÖ lehele (www.mitteformaalne.ee), kus oli koolituste kalender. Olin sel lehel ka ise varem ringi hulkunud, aga kuna mul oli arusaam, et see on mõeldud noorsootöötajatele ja ma ise ennast selleks ei pidanud, siis ei olnud ka julgust koolitustele registreerimiseks.

Pireti julgustamisel ma siis ennast esimesele koolitusele registreeringi ja minu üllatuseks osutusin väljavalituks. See hetk oli minu jaoks väga oluline. Eriti meeldiv oli see, et koolitusel tundsin, et ma olin sinna tõeliselt oodatud ning minu mõtted ja arusaamad noortest ja noorsootööst olid sealsele seltskonnale täiesti vastuvõetavad.

Nüüdseks olen mitmeid koolitusi läbinud. Osalen seal kui teadlik noorsootöö tegija. Tunnen, et seal käivadki koos need „minu inimesed“ ja ma kuulun sinna seltskonda. Minu jaoks oli väga positiivne ka see, et need koolitused olid tasuta. Mul ei pea olema enda harimiseks suur rahakott, vaid piisab ka lihtsalt tahtmisest ja pealehakkamisest. Ja muidugi on lektorid olnud siiani fantastilised ja koolituste ülesehitus on minule sobilik. Tunnen, et ma ei pea olema teadlane, et asjadest aru saada, ja kui juhtubki, et ei saa aru, ei pane keegi täpsustavaid küsimusi pahaks.

Need erinevad koolitused on teinud mind inimesena suuremaks ja paremaks. Ma olen oma tegevusi hakanud rohkem mõtestama. Lisaks olen saanud juurde julgust, et midagi ära teha. Tänu neile koolitustele julgen ka ise midagi kohapeal ära teha, mitte ei oota, et keegi meie noortega tegeleks. Oleme läbi viinud erinevaid üritusi ja olen julgustanud noori ise midagi ära tegema. Näiteks on üheks oluliseks tähiseks see, et nad kirjutasid Euroopa Noored Eesti büroole noortelalgatuse projekti.

Olen õppinud ennast analüüsima ning enda sisse vaatama ning tänu sellele ka teistest paremini arusaama ja leppima. Tean, millega ja kellega mulle meeldib töötada ning mis mulle rõõmu pakub. Minu jaoks on see töö ja hobi koos, kuigi loodan, et saan selles valdkonnas tulevikus ka palgalise töö.

Selline programm noorsootöötajatele peaks kindlasti jätkuma. Ma usun, et leian ka edaspidi aega ja tahtmist neist koolitustest osa võtta, sest see väärtus, mis mina neilt koolitustelt olen saanud, on hindamatu nii teadmiste kui ka uute tutvuste tõttu.

ESFi programmi „Noorsootöö kvaliteedi arendamine“ koolitajate koolituse valdkond

Marit Kannelmäe-Geerts

Ajakirja MIHUS peatoimetaja

Ülly Enn

ESF programmi „Noorsootöö kvaliteedi arendamine“ koolitajate koolituse koordinaator kuni 2013 suvi

Valdkonna tegevuseesmärgid

ESFi programmi koolitajate koolitamise valdkonna sisuks on olnud alates 2008. aastast noortevaldkonna koolitajate koolitamine, koolitajate võrgustike tekke ja rahvusvahelistumise soodustamine, eesmärgiga toetada valdkonnas tegutsevate koolitajate pädevuste arendamist ja selle kaudu tösta noortevaldkonnas toimuvate koolituste kvaliteeti. Sihtgruppiks on peetud nii mitteformaalses koolituses kui ka noorsootöö tasemehariduses tegutsevaid koolitajaid, õppejõude ja õppekavade arendajaid.

Koolitajate koolituse valdkonda läbivateks tegevuseesmärkideks on olnud noortevaldkonnas tegutsevate koolitajate pädevuste kaardistamine ja vastava pädevusprofiili⁶ väljaarendamine ning selle rakendus- ja levitustegevused; koolitajatele suunatud koolitustegevuste elluviimine, et luua tingimusi koolitajate pädevuste arenguks ning koolitajate võrgustumise toetamiseks Eesti-sisestel ja rahvusvahelistel koolitajate sündmustel osalemise kaudu. Vald-

konna kaudu toetatakse ka koolitajate kui noortevaldkonna olulise ja kvaliteeti toetava osapoole väärtustamist nt noortevaldkonna aasta koolitaja traditsiooni sisseseadmise kaudu. Täna on noortevaldkonna aasta koolitaja lisatud eraldi kategooriana noortevaldkonna üleriiklikku tunnustamisprotsessi.

Valdkonna peamised tegevused läbi aastate

Koolitajate koolituse valdkonnas tuleb tegevusnäitajatena eelkõige esile tuua järgmisi ettevõtmisi:

- koolitajate kohtumised ja seminarid (alates kogukonnale suunatud esmaseminarist detsembris 2008, kuni tegevussuuna suursündmuseks kujunenud meetodimesseideni, mis leidsid aset kolmel korral, alates 2010. aastast);
- Eesti koolitajate väliskoolitustel osalemise toetamine, sh stipendiumid osalemaks erinevatel väliskoolitustel ja iga-aastased õppeviisidid noorsootöö tasemehariduse õppekavade eest vastutajatele;
- mentorluse-alase pädevuse arendamisele suunatud tegevused, sh vastava koolitusprogrammi pilootfaas ja koolitusprogramm (detsember 2011 kuni märts 2012);
- noortevaldkonna koolitajate pädevusmudeli väljatöötamine perioodil 2009-2011, kaasates protsessi noortevaldkonna koolitajate kogukonna esindajaid erinevate seminaride, töökoosolekute jm vormis ning tuginedes koolitusvaldkonna ekspertide, juhtivinstituutide ja samalaadsete pädevuskäsitluste ekspertiisile Eestist ja välismaalt;
- pädevusmudelile tuginevalt koolitajatele suunatud eneseanalüüsi töövahendi „KOMA“⁷ väljatöötamine

ja koolitajate rolli, pädevuste ja enesearenguga seotud teemadele keskenduva artiklite kogumiku „KOMA KAKS“ väljaandmine;

- kolme eelpoolnimetatud materjali levitus- ja rakendustegevused nii Eestis kui rahvusvaheliselt (otse-pöördumiste kaudu valdkonna võtmeinstituutide poole, asjakohastes töögruppides ja seminaridel tutvustamise kaudu jms);
- aasta koolitaja konkursi⁸ kaudu koolitajate kui valdkonna kvaliteeti toetava osapoole tutvustamine ja tunnustamine;
- koolitajate infokirja koostamine ja levitamine;
- koolitajate andmebaasi haldamine.

Perioodil 2008-2013 on toimunud 34 koolitajate koolitussündmust, milles osales 616 inimest, sh korduvad (vt tabel 4).

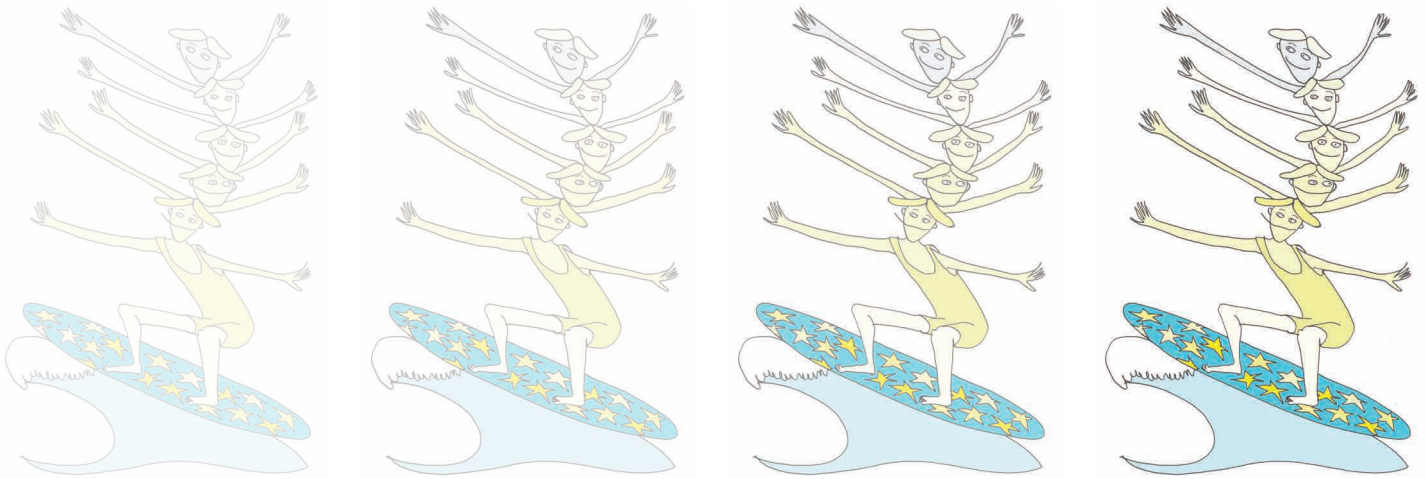
Aasta	Koolituste arv	Koolitustel osalenute arv
2008	5	105
2009	9	103
2010	5	98
2011	7	141
2012	6	108
2013	2	61
Kokku	34	616

Tabel 4. ESFi programmi „Noorsootöö kvaliteedi arendamine“ noortevaldkonna koolitajatele suunatud koolitustegevused perioodil 2008-2013

⁶ <http://www.mitteformaalne.ee/padevusmudel.html>

⁷ <http://www.mitteformaalne.ee/koma.html>

⁸ <http://www.mitteformaalne.ee/koolitaja2012.html>

Valdkonna tegevuste tulemused ja mõju

Eelpool välja tootud tegevused on aidanud kaasa noortevaldkonna koolitajate mitmekesistumisele (taust, haridus, ettevalmistustase, kasutatavad meetodid jmt) ja koolitajate omavahelise suhtluse tihenemisele. Selle kaudu on lähenenud arusaamad noortevaldkonna koolitaja pädevusest, tõusnud teadlikkus nende rollist koolitajana ja noortevaldkonnast laiemalt. Arengud koolitajate koolituse valdkonnas on aidanud omakorda kaasa ka üldisele noortevaldkonna koolituse kvaliteedi tõusule. Kokkuvõttes võib valdkonna arenguid hinnata positiivseteks – koolitajate huvi tegevustes osalemise vastu on olnud kõrge, tagasiside kiitev, ning võib täheldada uusi koolitajaid ning omavahelist võrgustumist. Viimase heaks näiteks on koolitajate endi poolt loodud Eesti noortevaldkonna koolitajate infogrupp Facebooki portaalis, kuhu kuulub 136 liiget ning kus toimub aktiivne suhtlus. Koolitajate rahvusvahelistumist on enim võimalik täheldada noorsootöö õppekavade arendajate hulgas, mis on ühtlasi õppeviitide otseseks tulemuseks. Teisalt on koolitajatel küll huvi rahvusvahelistumise vastu, kuid nende endi sõnul napib neil vajalikke pädevusi (keeleoskus, teadlikkus Euroopa noortevaldkonnast laiemalt jmt).

Valdkonna arenguvajadused ja tulevik

Hoolimata koolitajate koolituse positiivsetest arengutest, saab kitsaskohtadena välja tuua koolitajate nappust teatud valdkondades, näiteks venekeelsete koolitajate vähesust, võimekuse puudust teatud sihtgruppide (erivajadustega ja vähemate võimalustega noorte) kaasamiseks noorsootöösse ja noorte tööhõive toetamist. Samuti on noortevaldkonna koolitajate poolt läbi viidud tegevused ebaühtlase kvaliteediga. Koolitajate koolituse edasiseks arenda-

miseks on ülaltoodust johtuvalt tarvis jätkata koolitajate teadlikkuse tõstmiseks koolituspädevustest, samuti tingimuste loomisega nende arendamiseks (pädevusmudeli ja koolitajate eneseanalüüsi töövahendi juurutamine).

Kokkuvõtte põhineb Eesti noortevaldkonna koolituspoliitika analüüsile, 2013 <http://mitteformaalne.ee/noortevaldkonna-koolituse-analüüs.html>

„Mis on olnud ESFi programmi koolitajate koolituse kõige olulisemad versioonis? Ja mis sinu arvates on olnud siiani nende tegevuste mõju noortevaldkonnas?“

Tõden kohe alustuseks, et vaevalt oleks ESFi programmiga olnud võimalik seda võrd süstemaatiliselt ja laiahaardeliselt arendada koolitajate professioni noortevaldkonna spetsiifika arvestades. Ja ometi on see minu hinnangul äärmiselt oluliseks eelduseks ja tõukejõuks valdkonna kui terviku professionaliseerimisel – eesmärk, mille poole on noortevaldkond püüdnud nii kodus Eestis kui ka Euroopas laiemalt.

Programmi algusaastatesse jääb lugematu hulk arutelusid, kus väga paljude koolitajate osalusel vaagiti koolitajaks olemist, selle tegevuse põhimõtteid, soovitavaid meetodilisi lähenemisi ja mõju ... Usun, et see protsess oli koolitajate professionaalse identiteedi tugevdamiseks samavõrd oluline kui tuleme ise ehk noortevaldkonna koolitaja pädevusmudeli valmimine 2011. aastal.

Kogukonna tekkele ja koolitajate võrgustumisele on kaasa aidanud meetodimessid ja teised koolitajate seminarid, mis jõudsid paljude koolitajate sõnusti kujuneda oodatud õpisündmusteks. Nende sammude kaja on sümbolises tähenduses siiani kuulda ka selles infovahetuses, mis toimub portaalis Facebook loodud noortevaldkonna koolitajate grupis. Sellega on tänaseks liitunud enam kui 130 inimest, et saada osa

koostöökutsetest, infost uute enesetäiendusvõimaluste kohta ja muust, mis koolitajatele asjakohane.

Oluliseks täheks koolitajate pädevusi toetavas teadmusloomes on olnud vastavad õppematerjalid, millest olulisematenähtavalt võib nimetada „KOMA“ ja „KOMA 2“. Et need on kuuldavasti osutunud heaks enesearenguliseks inspiratsiooniallikaks ka tegijatele väljaspool noortevaldkonda, on see üheks näiteks sellest, et meie valdkonnas sünnib palju sellist, millest võiks saada hea tuge ka interdistsiplinaarseks koostööks.

Samamoodi on laiema mõju kohta teada, et Eesti on nende arengutega omalaadi majakaks paljudele kolleegidele erinevates Euroopa riikides ning siinloodust on olnud neile tuge noortevaldkonna koolitajate ja nende poolt tehtava töö kvaliteedi toetamiseks.

Tänu senistele arengutele on tänaseks kujunenud ka selgem pilt sellest, millele tuleks järgnevatel aastatel tähelepanu pöörata, et veelgi tõhusamalt koolitusvaldkonna toimimist soodustada. Nii tuleks leida enam võimalusi venekeelse koolitajaskonna pädevuste arengu toetamiseks, samuti tagada pädevate koolitajate olemasolu valdkondades, kus seda täna napib, olgu selleks siis sotsiaalne kaasatus, uute meetodiliste lähenemiste väljatöötamine noorsootöö mitmekesistamiseks vms. Seega, olgugi, et ESF programm on lõppemas, ei ole täna veel kaugelki põhjust seda „ajaloo prügikasti“ visata – vähemasti mitte seni, kuni selles terendab väärt suunaviiteid olulisteks tulevikuarenguteks.

Kuus aastat kvaliteediprogrammi kõrgkoolide vaatenurgast

Urmo Reitav

TLÜ Pedagoogilise Seminarini noorsootöö õppekava juht

Eestis on noorsootöötajaid järjepidevalt ette valmistatud juba 21 aastat: alates 1992. aastast Tallinna Pedagoogilises Seminaris (täna TLÜ kolledžis), 1994. aastast tollases Viljandi Kultuurikolledžis (täna TÜ Viljandi kultuuriakadeemias) ning 2005. aastast TÜ Narva kolledžis. See on Eesti kui väikeriigi jaoks tõeline saavutus ja teisalt ka luksus – omada noorsootöös kolme kõrgharidustasemel õppekava. Nagu kogu noortevaldkond, on ka noorsootööalane tasemeharidus teinud nende aastate jooksul läbi mitmeid arenguid – õppekavade akrediteerimised ja üleminekuhindamised, väljundipõhiste õppekavadele üleminek, programmipõhine õppekava juhtimine, rahvusvahelise mobiilsuse suurendamine, õppekavaarendus jne. Tihti peale on jäänud kõrvalseisjatele ja valdkonnas töötajatele mulje, et kõrgkoolid elaks nagu oma elu ja kaugeneks üha enam tegelikkusest. Eks osalt ole see ka tõsi, sest kõrgkoolide tegevus on olnud üsna sissepoole suunatud – seda nii liigse õppetööle keskendumise pärast kui ka ressursside nappuse tõttu. Seetõttu võib pidada ESFi „Noorsootöö kvaliteedi arendamise“ programmi üheks verstapostiks noorsootööalase kõrghariduse edendamisel. Programm on väga oluliselt panustanud koolitusvaldkonna arendamisse, seda nii õppekavaarenduses, õppejõudude pädevuste tõstmisel, rahvusvahelise koostöö tõhus-

tamisel kui ka üliõpilaste kaasamisel ning laiemalt kõrgkoolide nähtavuse ja osaluse parendamisel.

Rahvusvahelist koostööd inspireerinud õppevisiidid

Programmi tegevussuuna „Noorsootöö-alaste koolituste korraldamine ja noorsootöötaja kutse väärtustamine“ raames viidi ellu hulgaliselt tegevusi koolitusvaldkonna arendamiseks – meetodimessid, rahvusvahelised õppevisiidid, koolitajate enesearengu toetamiseks suunatud tegevused ja materjalid. Selle raames toimusid kõrgkoolide esindajate õppevisiidid 2009. a Walesi Newporti Ülikooli Inglismaal, 2010. a Malta Ülikooli, 2011. a Innsbrucki Ülikooli Austrias ja 2013. a Bilgi Ülikooli Türgis. Õppevisiitide käigus tutvuti üksteise õppekavade ning teadus- ja arendustegevusega, õppetööning kohaliku noorsootöö korraldusega. Toimusid kohtumised ja arutelud väliskolleegeidega, avalikud loengud ja noorsootööasutuste külastused. SA Archimedes Euroopa Noored Eesti büroo on teinud õppevisiitide korraldamisel suurepärast tööd, mille tulemus on olnud kõrgkoolidele väga kasulik.

Malta Ülikooliga jätkub koostöö tänini – TÜ Viljandi kultuuriakadeemia võrdleva noortepoliitika lektor Piret Talur on tudeerinud seal semestri jagu; 2014. aastaks on planeeritud õppejõuvahetus TLÜ Pedagoogilisse Seminariga; Tallinna ja Viljandi õppejõud koos üliõpilastega on osalenud kahel rahvusvahelisel koolitusel Maltal jne.

Koos Walesi Newporti Ülikooliga on korraldatud kaks suvekooli (Erasmus IP) noorsootöö eriala üliõpilastele teemal Multi disciplinary perspective on working with young people in Europe, milles on osalenud 20 üliõpilast TÜ Narva kolledžist ja Viljandi kultuuriakadeemiast.

Lisaks on mõlema kooli õppejõud käinud üksteise teaduskonverentsidel ettekanetega esinemas ning Innsbrucki ülikool on kaasanud TÜ Viljandi kultuuriakadeemia ühise teadusgrandi koostamisse ja taotlemisse.

Tegevusi, mis said alguse õppevisiitide järgselt on enamgi. Selle tulemusel on märkimisväärselt tihenunud kõrgkoolide koostöö ja suhtlemine, õppejõudude ja üliõpilaste välisvahetus on hoogustunud, esimesi samme on tehtud ühises teadus- ja arendustegevuses, õppekavaarenduseks on saadud kogemusi ja inspiratsiooni jne. Kuna rahvusvaheline koostöö ja mobiilsus on tänase kõrgharidusmaastiku üheks prioriteediks, siis eelnimetatud rahvusvahelised õppevisiidid on andnud selleks kõrgetasemelise sisendi ja käivitanud koostöö.

Õppejõudude õpetamispädevus

ESF programmi raames on toimunud alates 2008. aastast arvukalt koolitusi. Kõrgkoolide õppejõud on olnud nii koolitajate kui ka koolitavate rollis. See on andnud õppejõududele võimaluse end proovile panna koolitajana väljaspool kõrgkooli, kohtuda noortevaldkonna praktikutega, arendada oma koolitajapädevust, õppida kasutama uusi töövorme ja õppemeetodeid, koguda teavet valdkonnast, teha koostööd teiste koolitajatega jne. Tegemist on hindamatu väärtusega, mis on vaeeldamatult mõjutanud õppejõudude igapäevatööd kõrgkoolis. Osalemine erinevatel koolitustel on toetanud õppejõudude valdkonnatundmist ja õpetamispädevust. Seeläbi on suurenenud praktikabaaside arv ja algatatud mitmeid koostöötegevusi noortekeskuste ja huvikoolidega. Mainimist väärib, et ka üliõpilased on osalenud paljudel koolitustel, mida on hiljem VÕTA-süsteemiga arvestatud õpingute raames. Mitmed TÜ Viljandi kultuuriakadeemia huvijuht-loovtegevuse eriala

Üliõpilased on panustanud erinevate tegevustega koolitusprogrammidesse, mitmekesistades koolitusi ja samal ajal omandades ise koolitajakogemust.

TLÜ Pedagoogiline Seminar ja TÜ Narva kolledž on korraldanud ESF programmi raames ka noorsootöötajate, kohalike omavalitsuste ja alaealiste komisjonide töötajate põhiteadmiste ja -oskuste koolitusi. Kõrgkoolide õppejõud on saanud võimaluse osaleda mentorprogrammis, et arendada oma isiklikku ja erialast tegevust koolitajana.

Suure panuse õppemeetodite kaasajastamisele on andnud suvised meetodimessid. Neil koolitusvaldkonna tippsündmustel on saanud osaleda kõrgkoolide esindajad, tutvustades nii enda õppemeetodeid kui õppides teistelt koolitajatelt. Meetodimessidel on loodud hulgaliselt kontakte ja kaasatud mitmeid koolitajaid just kõrgkoolide õpetegevusse ja täienduskoostöövaldkonda.

Kahel aastal on pälvitud justnimelt ülikoolide esindajad noortevaldkonna aasta koolitaja tiitli. 2012. aastal Hannes Sildnik ja 2011. aastal käesoleva artikli autor. See on vaieldamatult suur tunnustus nii koolitajatele kui ka kõrgkoolidele.

Õppejõudude nähtavus ja panus valdkonnas

Lisaks õpetamistegevusele on iga akadeemilise töötaja ülesanne ka teadus- ja arendustegevus, mis ülikooli kontekstis väljendub eelkõige publikatsioonidena – artiklid, uuringud, raamatud, kogumikud, analüüsid jne. ESFi programm on loonud selleks suurepärase võimaluse noorteseire, käsiraamatute, Mihuse jt tegevuste näol. Noorteseire aastaraamatute koostamisse on panustanud kõrgkoolide esindajad, osaledes nii ekspertide kui analüüside

koostajatena. Kõrgkoolide õppejõud on panustanud noortevaldkonna koolitaja enesearengu mappide (KOMA) ja noorsootöö aluste käsiraamatu valmimisse – autorite, retsenseerijate ja toimetajatena. Lisaks sellele on valminud materjalid suurepäraseks töö- ja õppevahendiks igapäevases õppetöös – nii enesearendamisel kui üliõpilaste juhendamisel. Üsna tihti on märgata ajakirja Mihus veergudel artikleid kõrgkoolide esindajatelt – järjekordne võimalus oma mõtete avaldamiseks, diskussiooni algatamiseks, valdkonda panustamiseks, uute teadmiste omandamiseks ja akadeemilise kirjaoskuse arendamiseks. Kuid mitte ainult, ajakiri on edukalt võetud kasutusele ka õppetöös erinevate erialaste ainete raames.

Suur väärtus kõrgkoolidele on ka mitteformaalse õppimise veebi ja Telepurk, mille tegevust on arendatud ESF programmi toel. Õppemeetodite, mängude, koolitusinfo ja materjalide kogu näol on tegemist igapäevase töövahendiga nii üliõpilastele kui ka õppejõududele. Ka siin on võimatu hinnata selle töövahendi mõju ja väärtust, mille on kõik osapooled hästi omaks võtnud ja mida kasutatakse aktiivselt.

Kõrgkoolide õppejõud ja üliõpilased on andnud oma panuse ka kohalike omavalitsuste noorsootöö kvaliteedi hindamiseks. Koos õppejõududega on üliõpilased võtnud osa mitmete kohalike omavalitsuste välishindamisest, osaledes protsessis ja andes omapoolset tagasisidet. Tegevuses osalemine on inspireerinud nii mõndagi üliõpilast oma uurimustöö läbiviimisel või lõputöö koostamisel. Mitmed üliõpilased on seeläbi saanud inspiratsiooni ja motivatsiooni minna tööle noortekeskusesse. Õppejõud on seevastu kaardistanud kohalike omavalitsuste olukorda ja saanud seeläbi sisendit õppetööl.

Väärtuslik programm kõrgkoolidele

Kokkuvõtvalt võib kinnitada, et kõrgkoolide jaoks on olnud programmis osalemine väga vajalik, rikastav ja kasulik. Seeläbi on toetatud õppekavaarendust, õppejõudude professionaalsust, rahvusvahelist mobiilsust, võrgustikus osalemist, õppetöö kaasajastamist, üliõpilaste kaasamist ning kogu koolitusvaldkonna kvaliteeti. Kõrgkoolid on muutunud noortevaldkonnas senisest nähtavamaks ja avatumaks, ka omavaheline koostöö on viidud uutele alustele. Siinkohal jääb vaid loota, et nimetatud tegevused ja arengud ei jääks kõrgkoolidele projektipõhiseks ning ühekordseks tegevuseks, vaid jätkuksid ka järgmistel aastatel.

Kommentaari

Ülle Roomets

TÜ Viljandi kultuuriakadeemia huvihariduse assistent

Minu kui õppejõu jaoks olid ESFi programmi tegevused väga kasulikud. Käisin paljudel noorsootöötajatele mõeldud koolitustel. Kohati tundub mulle, et olin õppejõuna üks enim neil käinutest. Sain juurde uusi aktiivõppemeetodeid, mida olen saanud kasutada õppetöös. Neid, mida varasemast teadsin, sain rohkem praktiseerida ning seeläbi nägin sageli, millised meetodid töötavad hästi ja millised on nõrgad kohad. Koolitustel sain ka tuttavaks noorsootöötajatega Eesti eri paigust – sain ülevaate, milline on valdkonna hetkeolukord ja tase.

Olen enda jaoks välja valinud toimivad meetodid ja kasutan neid õppetöös. Tudengitele oskan aga soovitada erinevaid meetodeid praktilistes tegevustes laste ja noortega. Mitteformaalne.ee on minu jaoks üks hää keskkond, kuhu suunan tudengeid otsima meetodeid ning hiljuti avastasid enda jaoks ka

Telepurgi, mille filme mitteformaalselt õppes kasutan õppetöös, sh ka e-õppes.

Meetodimess on andnud aga hoopis teistlaadi sisendi veidi kõrgemal tasemel. Sain näha ja kogeda, kuidas sünnib uus meetod, nt superkangelase meetod. Minule kui õppejõule oli kasulik näha erinevate koolitajate tööstiile.

Minu jaoks on nendel koolitustel olnud suur väärtus seetõttu, et sai nõ otse allikast kuulda noorsootöötajate muredest ja rõõmudest. See võimaldas mul tudengetele tuua erinevaid praktilisi näiteid tööst, mis neid ees ootab.

Ajakiri Mihus on mulle samuti väärt väljaanne, kus eri valdkondade noortega töötavad spetsialistid ja praktikud kirjutavad lihtsalt ja arusaadavalt. Olen jällegi saanud kasutada seda ka õppematerjalina.

Õppevisiidil Malta Ülikoolis tutvusin väliskõrgkooli õppekavaga ja võrdlesin seda meie õppekavaga. Kohtudes sealsete noorsootöötajatega sain suurepärase ülevaate Malta praktilisest noorsootöökorraldusest. Olen neid kogemusi tutvustanud ka oma loengutes ning toonud võrdlusi Eestiga. Eelnevad kogemused ja teadmised on mul võimaldanud saada ka kaasaraäkijaks noorsootöö kutsekomisjonis. Ning kui loengus tutvustan noortepoliitikat, siis saan tuua näiteid ka teistest riikidest. Visiidil oli aga ka teistmoodi kasu – mu keeleoskus paranes ning kasvas julgus rääkida.

Kommentaar

Anton Pratkunas

TÜ Narva kolledži noorsootöö õppekava programmijuht

Minu esimene otsene kokkupuude ESFi programmiga oli õppevisiit Türgi. Minu jaoks oli see väga hea algus, sest olin ülikoolis üsna uus töötaja. Tänu

sellele visiidile sain tuttavaks paljude huvitavate inimestega, kes vastutavad noorsootöö valdkonna arendamise eest Eestis. See on minu igapäevatoos väga oluline. Sain teada palju noorsootöö arengust Eestis ja Türgis, erinevatest programmidest ja arengutrendidest.

Võin isegi öelda, et pärast seda tekkis suur motivatsioon töötada antud valdkonnas ning areneda erialaselt edasi. Isiklikult tunnen, et olen nüüd noorsootöös sees ning olen saanud märkimisväärselt oma teadmisi täiendada.

Eredalt jäi meelde visiidi viimane koosolek oma pingelisusega, kuna kõrgkoolid konkureerivad omavahel. Arvan, et seda peaks vältima, just meie valdkonnas, kuna teeme asju ühise eesmärgi nimel. Ülikoolid peaksid rohkem koostööd tegema – näiteks võiks jõud ühendada tudengivahetuste, seminaride, ühiste õppereiside, laagrite, koolituste jms raames.

Kommentaar

Maarika Veigel

Tallinna Ülikooli
Pedagoogilise Seminari lektor

Osalesin Walesi õppereisil ja kuna see oli minule noortevaldkonna koolitusega seonduvalt üks esimestest tegevustest ESFi programmis, siis kahtlemata jäi see mulle väga hästi meelde oma sisuka ja ülimalt tiheda ja pikkade päevadega programmiga. Mulle meeldisid ja avaldasid muljet eelkõige õppekäigud erinevatesse noorteasutustesse, samuti kohaliku ülikooli õppekavaga seonduvad tutvustavad ettekanded. Lisaks oli õppereis ka väga motiveeriv.

Ajakirja Mihus ilmumine on väärtuslik oma laia ja olulise temaatika poolest nii noorsootöö korraldajatele, õppijatele, koolitajatele kui ka lihtsalt valdkonnast huvitatutele.

Osalesin ka mõningatel ESFi koolitustel (nt koolitused teemadel aktiivõppemeetodid, huvikoolide arenguprogramm, turvalisus noorsootöös koolitajana). Arvan, et üldiselt olid koolituste teemad noortevaldkonna jaoks väga olulised. Küll aga oleks võib-olla vahel oodanud enam koolitajatelt noorsootöö nähtavaks tegemist.

Meetodimessidel olen osalenud kõikidel kordadel. Põhjuseid selleks on palju: väga hea programmi ja stiiliga koolituspäevad, lai osalejaskond, huvitavad teemad ja töötoad, traditsioonid (kohtuda osade uute kolleegidega kasvõimessi raames), hea ja tervislik keskkond, huvitavad terviklahendused. Lisaks sai kasulikke meetodeid igapäevatooks, osaleda huvitavates aruteludes, kuulis, mida kolleegid teevad ja nende parimatest praktikatest, aga oluline oli ka kogemuste jagamine ja koolitajate probleemide üle arutlemine ning uute tutvuste saamine.

ESFi programm aitas kindlasti kaasa minu professionaalsuse arengule. Seeläbi loodi täiendavad võimalused tasuta koolitusteks. Võtsin end kokku ja leidsin aega iseseisvalt noorsootöötajatele koolituste korraldamiseks ning õnnestus ka ESFi programmi koolitajaks kandideerimine. Kasutan siiani mõningaid meetodeid, mille sain just meetodimessilt. Olen enam kontaktis noortevaldkonna koolitajatega. Koolitustelt saadud infot ning meetodeid kasutan oma töös üliõpilastega ja ka noortevaldkonna erialase temaatika seostamisel.

Mina ja Programm. Ühe suhte lugu.

Anneli Habicht

Andragoog, noortevaldkonna koolitaja

Minu soov on jutustada teile, MIHUSE lugejad, mõjust mida on avaldanud mulle kui koolitajale ja õppijale ESFi „Noorsootöö kvaliteedi arendamise programm”. Pajatan oma loo, sest minu jaoks on Programmi koostööpartnerina läbitud sündmused ja kogemused olnud mõjusad. Küllap tuleks see lugu teistsugune, kui inimese mälu suudaks taastada juhtumeid, nendega kaasnenud mõtteid, tundeid ja mõju ajas täpselt. See kirjatükk on aga pigem seda nägu, nagu asjad täna tagasi vaadates paistavad. Õnneks pole seekord tegu koolituse raportiga, mis ilmselt just inimese mälu iseärasuste tõttu tuleb koostada üsna kohe peale koolitust.

Seda, mis on Programm „Noorsootöö kvaliteedi arendamine”, te MIHUSE tähelepanelike lugejatena juba teate. Nagu ka seda, et koos aastavahetusega siirdub see väljateenitud puhkusele.

Mina ja Programm olime suhtes pea kolm aastaringi. Igas suhtes mõjuvad partnerid teineteist. Meie suhte iseloomu võiks kirjeldada kui mitmekesist ja rikastavat. Mitmekesiseks muutis selle minu jaoks võimalus olla Programmi partnerina erinevates rollides: koolitaja, õppija, kirjutaja, kontseptualiseerija, ekspert ja moderaator. Mis tähendab, et Programm oli partnerina avatud ja jälgis huviga, kuidas nende rollide lavaletoomise käigus õpin ja arenen. Ehk ongi ühe partneri puhul olulisim, et ta annaks paarilisele piisavalt ruumi olla tema ise ja jätaks võimaluse proovida uusi asju. Tänu erinevate rollide täitmisele hakkasin analüüsima, kuidas ma end nendes rollides tajun. Mis on mulle omasem ja milline roll ahvatleb rohkem arenema. Nüüd, 2013. aasta hilissügisel, suhte mitmekesisusele tagasi vaadates, tekib mõte, et Programm oli selle erinevate rollide värgi kavalalt välja mõelnud. Kui koolitaja kasutab arenemisvõimalusi, siis

avarduvad ka õppijate võimalused. See õigustab Programmi nime – „Noorsootöö kvaliteedi arendamine”.

Laias plaanis mõjutas Programm mind üldse koolitajana uut algust tegema – varasemate koolituste ja Programmi raames tehtute vahel oli pikk tühik. Programm juhatas mind noortevaldkonda, millega varasemad kokkupuuted olid põgusad. Ilmselt see ongi teine olulisem muutuste ajend, mis sai alguse ja energia minu ning Programmi suhtest. Ei ole uudis, et teiste koolitamine ja õpetamine on tõhusaim õppimise vorm. Minu jaoks oli noortevaldkonna, sh noortepoliitika, metoodika tegijate ja sihtgrupi tundmaõppimine intensiivne õpiprotsess. Täiskasvanute koolitajana tegutsedes ei saa muidugi teada rohkem, kui kõik õppegrupi liikmed kokku. Kuid ei saa ka toetada grupi õppimist, kui endal puudub kontakt ja tunnetus valdkonnast, kus õppijad igapäevaselt toimetavad. Noortevaldkonnas koolitamiseks valmistudes otsisin ja leidsin tuge lugemisest ja vestlustest spetsialistidega. Tänuväärseid kompaktsed materjale leidsin (ja leian senini) mitteformaalne.ee veebikeskkonnast. Noortevaldkonna olemusest ja toimimisest aitasid aru saada ka noortepoliitika seminar⁹ (2012) ja meetodimess (2011), kus osalesin õppijana.

Koolitamine Programmi partnerina oli korraldatud paarisformaadis. Mis kõneleb sellest, et Programm polnud üldse armukade, vaid pigem soosis uusi ja erinevaid partnerlusi oma tiiva all. Arvan, et koolitajana ongi mind enim mõjutanud kogemused valmistada ette, viia läbi ja peegeldada koolitusi paaris – koos koolitajatega, kellega varasem tutvus puudus. Kolme aasta jooksul avanes võimalus töötada koos Marit Kannelmäe-Geertsiga, Margus-Tarmo Pihlakase ja Harald Lepiskiga. Tervitused ja aitäh teile! Ei saa öelda, et oleksin koolituspartnereid ühiselt läbitud koolitusprotsesside jooksul väga hästi tundma õppinud. Küll aga õppisin ma nendest kogemustest enda kohta. Märkasin ja reflekteerisin oma arusaamu

⁹ Läbiviidud Euroopa Liidu noorte kodanikuharidusprogrammi Euroopa Noored raames

täiskasvanute koolitamisest, hoiakuid ja väärtusi koolitajana, kohanemis- ja käitumismustreid, tugevusi ja nõrkusi meeskonnatöötajana, arenguvõimalusi, motivatsioonitegureid. Avastasin paaristöö kontekstis nii mõndagi, mida ma poleks individuaalformaadis koolitades märganud.

Ja muidugi, kohe peale seda, kui Programm mind võrgutas, algas mõjus võrgustumine. Uued koostööpartnerid, koostööpartnerite koostööpartnerid, kolleegid, õppijad... Tõtt öeldes siplen selles võrgus tänaseni (ja ei mõtlegi end välja rabeleda). Võrgustiku mõjul olen arenenud õppija ja koolitajana, saanud tööpakkumisi ja soovitusi, kogenud toetust ja tunnustust ning konstruktiivset kriitikatki.

Olen mõtisklenud ka selle üle, kas ja milline mõju on Programmi raames olnud minu koolitustel ja õppematerjalidel õppijatele. Jah, meil on õppijate tagasisidelehed. Aga koolituste käigus panin tähele ka seda, mis tagasisideandkeeti ei jõudnud. Näiteks huvitab mind küsimus, kas ja milline mõju oli asjaolul, et Programmi koolitused on olnud osalejatele tasuta. Ma ei ole seda uurinud, aga arvan, et Programm saavutanuks eesmärgi mõjusamalt kui koolitusgrupid oleks olnud pisut väiksemad (15-20 inimest) ning osalejad oleks panustanud sümboolse koolitustasuga. Siis ehk ei oleks olnud õppijate hulgas kaht koolituspäeva sülearvutis online-malemängule kulutanud? Ja osalejat, kes liitus hiljem, lahkus varem ja keskendus oma sugulaste külastamisele koolituslinnas? Seega – ideaalini jõudmiseks on veel ruumi, aga kummardus kõigile õppijatele, kes lubasid mind viimase kolme aasta jooksul ühel või teisel moel oma arengut toetama!

Ja loodetavasti oli ka minul Programmile mõningane mõju, sest suhe on ikkagi üks kahepoolne nähtus.

Kas mõju saab käega katsuda?

Piret Jeedas

Noortevaldkonna koolitaja

Sügise üks kuldaväärt rikkusi on saagikoristuse aeg. Oh neid suuri kõrvitsaid ja punapõskseid õunu, magusaid ploome ja kollaseid kartuleid salves. Saagikoristus on sageli aeganõudev ja tülikas, aga seda suurem rõõm on ühel hetkel vaadata oma keldrisse või moosiriiulile ja tunda uhkust kogutud saagi üle. Jah, kui kartuleid ja porgandeid saab käega katsuda, siis oluliselt keerukam on „katsuda“ õppimist või arengut. Ehk siis, millal saab öelda, et oled **midagi õppinud? Millal mõistad, et sinu tegevusel on mõju? Ja mis see mõju siis ikkagi on? Ja kes on see, kes seda mõju tegelikult hindama peaks?**

Noortevaldkonna koolitajana on mul viimase viie aasta jooksul olnud võimalus seista sadade inimeste ees, käivitada pikaajalisi arenguprogramme, koostada raamatuid. Olen aidanud kaasa sellise õppimise ruumi loomisele, kus inimesed on püüdnud käima lükata uusi algatusi oma kogukonnas. Ma olen tundnud rõõmu väikestest võitudest, kui koolitusel osaleja tõuseb järsku püsti ja peab kõne sellest, kuidas tema elu on muutunud. Ent tundnud ka tohutut pettumust, kui teatud protsessid ei käivitu või võtavad väga palju aega. Miks inimesed ei julge teha olulisi samme soovitud tuleviku suunas. Aeg-ajalt tärkab minus see mässumeelne tegutsuja, kes soovib maailma paremaks muuta. Olen mitu head aastat kokku puutunud noorte tööhõive temaatikaga. Ausalt öelda, ei mahu mulle ikka veel pähe tõik, et nii paljud noored ei leia endale sobivat väljendusruumi ja kohta elus edasiliikumiseks. Mõelda vaid, kui palju on neid inimesi, kes noore ümber täna on ja selliseid võimalusi noorte toetamiseks nagu on Eestis, paljudes riikides ei ole. Olen mitmeid koolitusprojekte käivitanud, kus oleme otsinud lahendusi noorte tööhõive küsimustele. Ja kui kuulan inimeste väljapakutud ideid, saan aru, et me oleme „omadega sees“ ehk me ei suuda olemasolevatest

piiridest kaugemale näha. Me pakume ikka ja jälle välja samasuguseid lahendusi, mis juba täna on olemas. Ent kui olemasolevad toimiksid hästi ja mõjusalt, siis ei peaks ju uute lahenduste loomisele niipalju aega kulutama...Või kuidas?

Ma mõtlen sageli sellele, mis minu ülesanne siis koolitajana on? Kui palju saan ma mõjutada mingeid suuri protsesse ühiskonnas. Ma leiän, et iga õpetamisega seotud inimene on muutuste looja. Meie ülesanne on näidata midagi, mida teised ei näe. Näidata võimalusi, mida ise ei märka. Õlitada neid tööriistu, mis meis endas on tegelikult olemas. Üha enam mõtisklen selle üle, et äkki suurte probleemide lahendamine ongi liiga suur eesmärk ühele koolitajale. Kui küsida, mida siis muuta saab...? Siis jõuad ikka selleni, et vaid midagi iseendas. Ning ehk ka õppijas.

Aga ma küsin sinult, hea lugeja, kui avatud oled sa muutuste suhtes. Päris ausalt, kümnepallisüsteemis? Oletame, et sulle antakse võimalus anda täiesti uus sisu oma noortekeskusele. Kujuta ette, et sul puuduvad igasugused piirangud...Millest alustad ja mida teed? Mis aga tekitab sinus maailma suurimat hirmu? Millest haarad kohe kinni? Ja kui sa mõtled sellele vabale tegutsemisruumile, mida on sul juba täna võimalik muuta. Reaalselt...Ja viimaks, miks see juba nii ei ole. Tegelikult on ju nii, et soovitud tulevikku saab iga päev luua. Ja see loomine algab meist endast.

Ma arvan, et meid hoiavad elus väga paljud asjad tegelikult tagasi...Me oleme hirmude küüsis, piiravatest uskumustest ümbritsetud ja minevikukogemustest mõjutatud. Me elame huvitaval ajastul: ühelt poolt on meil täna rohkem võimalusi kui kunagi varem luua just selliseid töökohti, kuhu iga päev on mõnus siseneda, algatada projekte just nende inimestega, kellega oleme valmis tulest ja veest läbi minema. Ja teisalt ei ole inimene tundnud end kunagi nii üksiku ja eksinuna kui täna. Võimaluste ajastul elame samas ka ebapiisavuse ajastul. Ikka räägime sellest, et me ei ole „piisavad“ või „küllalt head“: ma ei oska, ma ei tea, ma pole piisavalt hea. Mõelda vaid, kui palju me otsime täna tunnus-

tust sellele, kes me oleme. Kui palju mõjutab meid see, kui märgatakse meid just sellisena, nagu me tegelikult oleme.

Ja nii märkangi, et just mõjusatest, kirega tehtud koolitustest on kujunemas üha enam need kohad, kus tekib hetkeline tunne asjade võimalikkusest. Õpid iseennast üha enam tundma, taastub kaduma läinud eneseusk ja süttib uus julguskiir. Õpid märkama uusi võimalusi tegutsemiseks. Koged, et iseendaga on väga hea koos olla just sellisena nagu sa oled. Tahaks loota, et nendest uutest võimalustest kasvavad ka sügavamad ja ennastväärtustavad muutused.

Ma usun, et need viis aastat on jätnud oma jälje. Koolitajana hindan seda, et mul on olnud võimalus käivitada koolitusprogramme, kus mulle on antud vabadus katseda uute lähenemistega, mängida erinevate meetoditega ja teha koostööd koolitajatega, kes ikka usuvad muutuste võimalikkusesse. Ma olen näinud seda, kuidas on muutunud inimesed ja on käivitanud uued algatused. Ma märkan seda, kuidas inimesed on õpitanulised ja uudishimulikud. Ma näen väga andekaid, loovaid ja mitmekülgseid inimesi. Ent ma näen ka neid, kes on oma töös jäetud üksi ja kellel puudub võimalus ellu viia seda, mida ta koolitusel õpib. Ma kuulen lugusid sellest, kuidas meil puudub igapäevaselt võimalus oma enda tugevusi ja andeid maksimaalselt rakendada. Ja sellest on mul tohutult kahju. Võib-olla võiksimme olla julgemad ära jalutama neist kohtadest, mis meie arengut ja õppimist ei toeta (muide kui vaja, siis ka koolituselt).

Saagiga on ju ka nii, et sügisesest salvest peab muist vilju jõudma kevadisele põllule. Uus külv vajab tegemist. Ehk ka tehtud jälje eest peab edasi hoolitsema. Seega julgustan ma igat siinset lugejat mõtlema neile õppimisvõimalustele, mis „Noorsootöö kvaliteedi arendamine“ programmi raames osaks on saanud. Millise saagi oled sina kogunud ja mis sellest edasi on saanud? Kuivõrd ja mil moel rakendad sa seda, mida viimasel koolituse õppisid? Milline koolitaja sinusse jälje on jätnud? Milline kaasõppija on sind puudutanud? Milline teema on sind mõjutanud? Millise jälje oled ise jätnud?

Mina koolitajana kui Rubiku kuubik või doomino

Lianne Ristikivi

Noortevaldkonna koolitaja

Imestan siiralt inimeste, nende mõttekäikude ja tunnete üle. Mõtlen, et kuidas igapähe meis on settinud varases lapsepõlves omandatud ellusuhtumine ning kuidas see seguneb aastatega õpitud käitumisega, oskusega olla viisakas, patroneerida enda sees pesitsevat hingelindu, kasutades mõnikord kaitseks ka rünnakut. Nii seisame ikka ja jälle aina uute inimestega koolitusringis, pisut ärevil, ootuste ja lootustega eelolevale, unistades ja kuulatades.

Kui ma olen saanud ühe uue asja, siis on hästi

Viimaste aastate avatud koolitusturg ning uued tööalased väljakutsed on noorsootõtjad toonud korduvalt välja oma igapäevakeskkonnast, et omandada uusi töövõtteid, meetodeid või lähene-misi.

Nii on koolitustel osalemas juba rohke koolituskogemusega inimesed, kes oma praktika põhjal loodavad vähemalt ühe avastuse või uue võtte saamist, et koolitus kordaläinuks hinnata. Alati ei osata hiljem, kasvõi aasta pärast, öelda et see nipp või mõjutus konkreetselt koolituselt saadi, ometi on mõju alati-seks olemas. Mõni käitumuslik nipp või omandatud võte kujuneb hoiakuks ja käitumisnormiks. Nii on inimene nagu veerev lumepall – läbib erinevad kooli-tused ja igast jääb miskit natuke külge, kasvades aina suuremaks. Nii saabki organisatsioon kujundada inimestest omale meeskonna, nagu lumepallidest õnneliku lumememme.

Sain kinnitust, et olen teinud õiget asja või teinud asja õigesti

Lumepalli võrdlus on asjakohane, arves-tades ka osalejate sageli antud taga-sisidet, et koolitustelt saadi kinnitust, et tehakse õiget asja või et tehakse asju õigesti. Kahtlusevarju heidab vaid asjaolu, et loomuomaselt pidavat inimene omandama neid teadmisi, mis

kinnitavad tema varasemat kogemust või haakuvad eelmise teadmise-ga. Liikudes ühest kohast teise, nt töölt koju, saad selgelt aru, et iga samm viib lähemale sihtkohale. Jälgede jada viitab omavahelisele seotusele, kus üks samm viib teiseni ja üksteisele järgnedes viivad need sihtpunkti. Eesmärgi poole liiku-mist aga on keerukam väga konkreetse jälgede reana oma tegevuses näha, seetõttu on siin analüüsil ja peegelda-misel oluline roll. Tegevuse tulemused ilmnevad noorsootöös üldiselt pikema aja jooksul, aga kui jõuad need ära oodata, saad seeläbi jõudu edasi tegut-semiseks. Ikka ja jälle on noorsootöo-tajate suust kuulda lugusid noortest, kellest on tänu soodsa keskkonna loomisele kujunenud oma valdkonnas toimekad isiksused. Nii jõuab iga noor-sootõtaja ning koolitaja küsimuseni, miks ma seda teen. Analüüsidest vastust, küsides veel kord miks ja jätkates nii umbes viis korda, peaks jõudma tuumani – mis on see tegelik taustavajadus ja liikuma panev jõud.

Iga koolitus aitab paremini oma isiklikku missiooni täita

Iga koolitus peab teenima õppija üldi-semat liikumist oma eesmärkide suunas ning missiooni nimel. Kui koolitusel osalenu on näinud seda seost, tunne-tanud oma teekonna tähtsust sihtmär-gini jõudmisel, oma missiooni täitmisel, siis on õppimine tagatud. Kord on õppi-miskohaks olnud iseenda äratundmine grupiharjutustes, teine kord uute tead-miste omandamine või oskuste arenda-mine. Oluline on seejuures, et koolituse ja õppija eesmärgid kattuksid. Nii loob koolitus keskkonna, mis teeb võimalikuks õppija eesmärkide saavutamise.

Et midagi saada, tuleb midagi anda

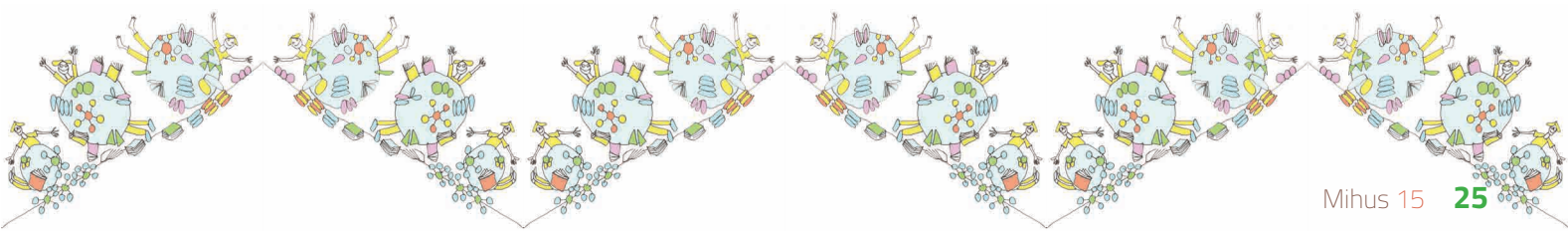
Kõige väärtuslikum, mille nimel ka noor-tevaldkonnas konkureeritakse, on aeg. Andes oma aega, saad vastu kogemuse, eneseavastamise rõõmu, uue tead-mise või oskuse. Olulisem, et antava väärtus oleks tasakaalus ja võrreldav saadava väärtusega. Pealekauba saadu rõõmustab eelkõige siis, kui see on personaalselt hoolivalt, ausalt ning avatult üle antud.

Koolitusruumi tühjaks jäädes püüangi tunnetada ruumi, vaadata enda sisse ja peegeldada toimunut, et käitun oma

väärtuste ja õpetatava kohaselt, jagan oma kogemust ja teadmisi, loon ruumi õpikogemuse saamiseks. Mõistan eriarvamusi ja soodustan nende esile-toomist grupis, julgen ja tahan nendega tegeleda ning toetan kaaslasid, usaldan nende pädevust ja kompetentsi. See on väärtuspõhine käitumine, mis areneb iga kogemuse najal ning ilmneb inimese juures, sõltumata rollist – olgu selleks koolitaja, kolleegi, pereliikme või sõbra roll. Koolitajana tegutsemine on andnud mulle võimalusi saada paremaks inime-seks, panustada maailma paremaks muutmis-sse.

Inimeseks jään alati. Koos oma pahede ja eelistega. Võimega kohaneda ja kohan-duda. Koolituse ettevalmistamine ja läbi-viimine on toonud mind kokku paljude inimestega. Ikka üllatun ja imestun enda üle. Inimeste üle. Mõtlemiskäi-kude erinevuse üle. Inimestevaheliste suhete üle. Iseloomude üle. Näiteks olen õppinud kannatlikkust. Oskust oodata, läbida protsessi grupi ühtlase kiirusega, et tagada võrdne arusaamine. Näiteks kogenumate koolitajate mõttekäik sisaldab juba nn väljakuju-nenud valemiteid ehk mida kogenum oled, seda kiiremini mõttekäigu läbid. See on sarnane matemaatikas valemite kasutamisele. Üldiselt kasutatakse üht valemit, nt $(a+b)^2 = a^2 + 2ab + b^2$ ja keegi ei hakka seda tuletama, et jõuda sama tulemuseni. Valemit mittetundev kasu-taja jõuab sama lahenduseni pikema tuletuse või mõttekäigu teel. Küll on koolituse valdkonnas selliste reeglite kehtivus suhteliselt piiratud. Samas on kokkulepped eelkõige mõistete kasu-tamises, nt Bloomi õppe-eesmärkide taksonoomia on abiks ühtses keeles koolituse eesmärkide seadmisel. Samas koolituseesmärkide seadja uskumusel on nende rakendamisel äärmiselt suur osakaal. Kas näiteks piirduda mõistmise tähenduse juures vaid taksonoomias selgitatud arusaamisega? Või lisada selle juurde hoiakuline mõistmine ning sellest ajendatud muutus?

Sellised seigad võimaldavadki käituda kui Rubiku kuubik või doomino. Tuua välja mitmekesised küljed, millest on võimalik kokku keerutada terviklikud värviküljed, või valida doomino-nuppude seast sobivaim ritta, et tagada püsiva jada jätkuvus. Mõlemad mängud on toredad, vilumusel on edu saavutamisel kummaski oma roll täita.

Kuus aastat kolmes kastis

Kristi Jüristo

Noortevaldkonna koolitaja

MIHUSE peatoimetaja Marit kirjutas mulle oktoobri alguses ja küsis: „Kas sa saaksid jagada oma mõtteid, milline on olnud ESFi programmi tegevuste mõju – isiklikust koolitaja vaatepunktist.“

Kuidas hinnata kuus aastat kestnud ulatusliku programmi koolitustegevuste mõju? Eriti kui oled ise olnud programmi käimatõmbamisega seotud ning üle kuu ühe või teise tegevuse läbiviija. See on natuke nagu enda lapse kasvamise märkamine. Sellest saad aru, kui mõned riided on väikseks jäänud või kui juhtud mõni aeg tagasi tehtud fotot vaatama – siis imestad, et küll ta on ikka kasvanud. Samamoodi on ka selle programmiga.

Kolisime mais perega uude korterisse. Kuna mina aga veetsin enamuse suvest teisel pool Eestit, siis tegelen nüüd, sügisel, lõpuks kodukontori sisse seadmisega ning tööasjade lahti pakkimisega. Mulle meeldib pakkida, ja seda niimoodi korralikult ja korrastatult. Suuruse, värvi, funktsiooni vmt põhjal asjad sorteerida ning paigutada need kõik kompaktselt kasti. Kui aus olla, on kokkupakkimine meeldivam, sest lihtsam on luua kord ja kastikaane sulgedes käsilolev lõpetatuks lugeda, samas kui lahtipakkimine suunab lisaks riulitele ka enda mõtteid korrastama.

Koolitajana on mul kujunenud harjumus teha koolitustel märkmepaberile märkmeid. Minult on küsitud, mida sa kirjutad ja mida sa selle infoga pärast teed? Teen märkmeid hilisema koolitusraporti koostamiseks, aga veel rohkem enda jaoks.

Kirjutun üles küsimused ja mõttekohad, mida koolitusprotsessis ei jõua lõpuni mõelda. Need kollased paberid koolituskausta esiküljel on minu „auhind“ koolitustelt, mille juurde saan tagasi tulla uusi koolitusi ettevalmistades, inspiratsiooni otsides kui ka lihtsalt erinevatele töökoostemustele tagasisivaateks. Iga koolituse kohta on tekkinud kaust ja kaustadele riulis kindel koht.

Nõnda ma nüüd siis pakin tööasjade kaste lahti ja kasutan võimalust heita pilk olnule ning seda ka teiega jagada.

Esimene kast – koolitused

Hetk koolituselt.

Koolitus „Mitmekesisus noorsootöös“ oli algamas. Käimas oli „teretulemast-kohvipaus“, osalejad kogunesid, kes registreerus hotelli, kes tutvus koolitusmaterjalidega, kes nautis hilishommikust kohvi, kes tutvus hotelli ümbrusega. Seisin akna peal ja pilk jäi pidama kahel noormehel, kes hotellile lähenesid. Mäletan, et südame alt käis läbi külm jutt – kaks täiesti kiilaspäist, siniste teksadega ja t-särkides noormeest astumas sisse koolitusruumi, kus õige pea hakatakse rääkima vähemusgruppidesse kuuluvate noorte kaasamisest! Hinge hakkas hiilima hirm – milliseks see koolitus kujuneda võib, milliste teemade ja arvamustega me peame tegelema hakkama? Juba esimese paarikümne minuti jooksul oli selge, et minu kartus oli asjatu, tegemist oli igati tolerantse ja avatud suhtumisega meestega, kes küll pooleldi juhuslikult noortega tegelema olid sattunud, kuid seda igati südamega tegid.

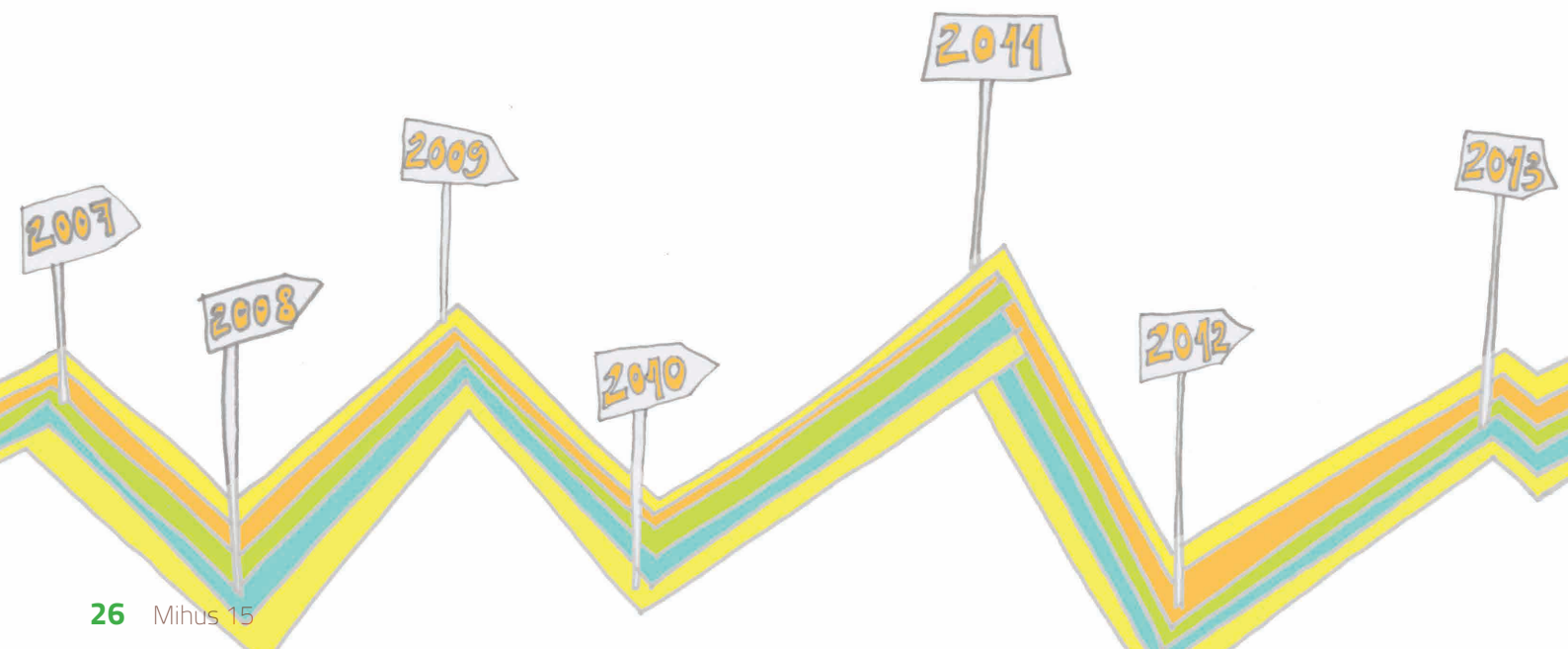
Mina sain oma stereotüüpidelt terava ninanipsu, mis pani sügavalt mõtlema minu enda hoiakute peale ning sellele, kui palju need mõjutavad minu tööd?

Just noorsootöötajate enda rolli määratlus, vastutuse tajumine ning oma

töö potentsiaali märkamine kujunesid nõ punaseks niidiks paljude erinevate koolituste puhul. Millised on mugavad sihtrühmad ja teemad noorsootöös ja millistega me eelistame mitte tegeleda? Kas meil noorsootöötajatena on õigus olla laisad ja arvata, et kõik kes tahavad, need ka meie juurde jõuavad? Kas noorsootöö avatus tähendab vaid avatud uksti või peame me teadlikult tegema tööd kaasava keskkonna loomisega, sh tegeledes nii enda kui noorte hoiakutega? Nii mõnegi koolitusteema puhul oli selge, et enne teadmiste või oskuste arendamist peame tegelema enda hoiakute ja meie töös juurdunud uskumuste analüüsiga. Ehk miks ma midagi teen ja milline on minu töö tulemus? See arusaam oli üheks ajendiks kaasava noorsootöö käsiraamatu koostamisel, mille puhul oli oluliseks sisendiks mitme aasta vältel läbiviidud mitmekesisuse ja noorte tõrjutuse teemalistel koolitustel käsitletu ja kogetu.

Üks peamised küsimusi koolitustel osalejate suust on olnud: „Kuidas leida uusi ja toimivaid lähenemisi töös noortega? Läbi mille ja kuidas tekitada noortes huvi, kui neid miski ei huvita? Noored on passiivsed, kuidas neid aktiveerida?“

Tunnistan, et võluvitsa ei ole mina leidnud, küll aga olen aru saanud, et peamiseks väljakutseks ei ole mitte muutunud maailm ja noored selles vaid noorsootöötajate muutumatutena püsinud lähenemised ja töövõtted. Näitena võib tuua nii mõnegi noorsootöötaja mantrana kõlav soov noored interneti, arvuti, nutitelefoni jms juurest eemale saada. Põnev oli see teema ümber pöörata ja avastada arvuti ja internetimaailma võimalusi õppevahendina noorsootöös. Selle potentsiaalid sain aga aru kui sattusin ühte noortekeskusesse ajal, kui seal korraldati

arvuti ja videomängude päeva – arvan, et peale noortekeskuse ehitust pole seal majas korraka nii palju meessoosindajaid viibinud. Seejuures olid kohal isad lastega! Ehk ühe keskmise noortekeskuse unistus.

Kas me mitte ei peaks lahti laskma stereotüübist IT-maailma halvast mõjust noortele ning pigem leidma viise, mismoodi keskkond, mis on noorte igapäevaolu osa, ka meie töö eesmärgi aitaks täita.

Tänavakunst (kui nii mõneski Eesti linnas keelatud ja karistatud tegevus) kui meetod noorsootöös, inspireeris Haapsalu noorsootöötajaid muutma sellesuvist töömaleva kontseptsiooni ning noored, selle asemel, et linna koristada (nii nagu sajad teised noored töömalevlased) seda hoopis tänavakunstis levinud lähenemistega kaunistasid: <http://euroopa.noored.ee/telepurk/1380212166/Innustavad-teod-noorte-toetamiseksi.-Haapsalu.-2013>

Koolituse on olnud kuue aasta jooksul palju. Teemad, nagu maailmaharidus, inimõigused, kultuuridevaheline õppimine jne, ajal kui noorsootöötajate enda väljendatud koolitusvajadused piirdusid pigem rahastustootluste või projektikirjutamise oskustega, on Eesti noorsootöösse kindlasti uusi tuuli toonud. Samas olen just viimastel aastatel tunnetanud, et programmi pakutud luksus – pidevalt uksest-aknast sissetulevad tasuta koolitused, seminarid-konverentsid, uudiskirjad, õppematerjalid, on tekitanud osalejates teatud õppimislaiskuse. Tarbimismentaliteedi sugemed loovad ootuse, et koolitaja paneb kama-luga tarkuse pähe, programmeerib paari päevaga ümber nõnda, et raskuskohad, mis ajendasid koolitusele tulema, sealt naastes lihtsalt lahendatud saavad. Kui inimene ei õppinud kahepäevasel

koolitusel enda jaoks midagi, siis kas süüdi on selles koolitaja või osaleja. Kes vastutab indiviidi õppimise eest?

Teine kast – MIHUSed, KOMAd, käsiraamatud, õppematerjalid, meetodid-meetodid-meetodid

Programmi algusaastatel sattusin koolituskutsele, kus head kolleegi kirjeldati sõnadega „tunnustatud ekspert“, see sõnapaar pani mind mõtlema. Mitte, et ma arvaks, et ta ei ole ekspert või tunnustatud, üldsegi mitte, aga kes või mis annab meile õiguse sellist tiitlit kanda ning milline vastutus sellega kaasneb? Kas minu tehtud koolitustega kaasneb kvaliteedimärk ning milles see väljendub? Kas julgen anda enda tööle ja koolitustele garantii ning kuidas seda tagada? Mida me koolituste näol siis tegelikult pakume ning kuidas selle täitmist hinnata? Millises teemas on minul ekspertiis, millised on vajalikud pädevused, et saaksin enda tööd kvaliteetselt teha? Kuidas tagada enda töö jätkuv kvaliteet ning kuidas seda hinnata?

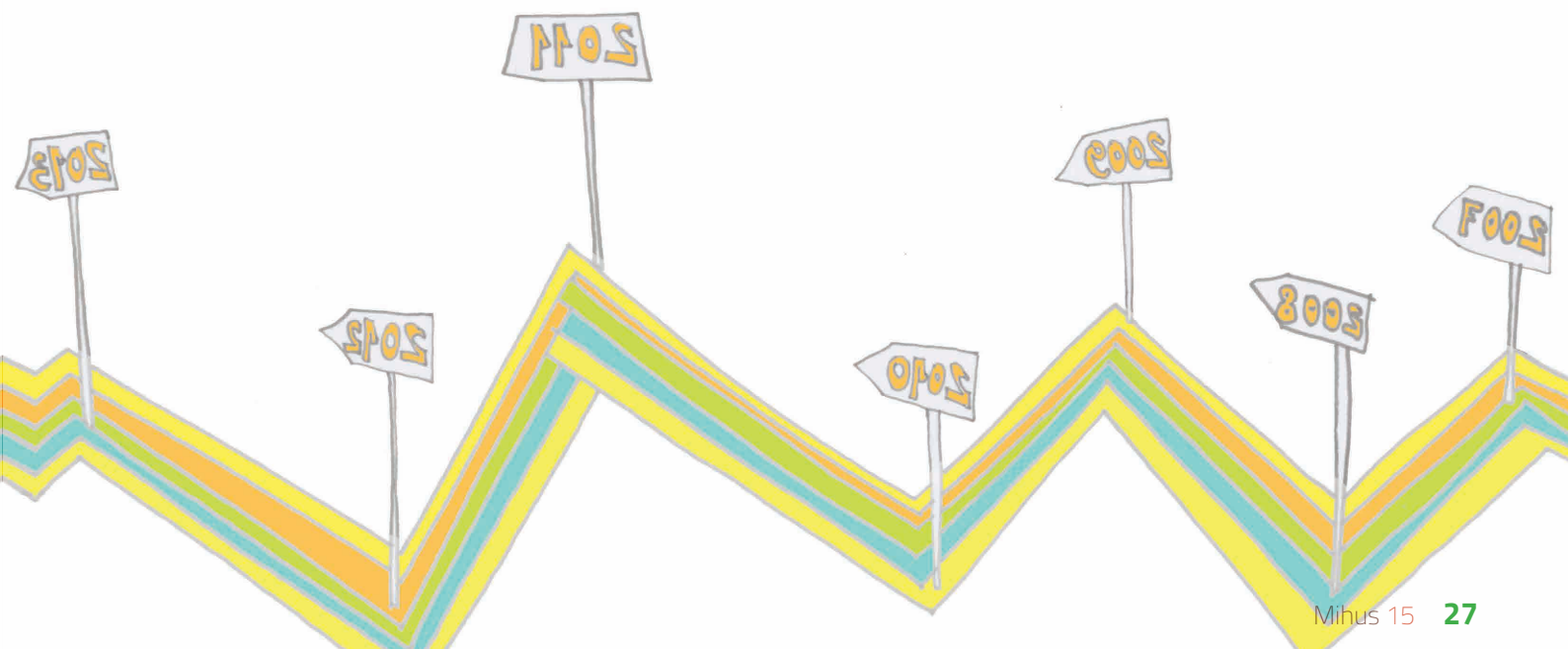
Koolitajate koolituse tegevussuuna raames toimunu on minu meelest, lisaks noortevaldkonna koolitusmaastiku ühtlustamisele või korrastamisele, tegelenud paljuski just nende küsimustega. Koolitajate pädevusmudel ning seda toetavad materjalid, koolitajate mentorlus, aga ka mitu aastat järjest toimunud meetodimess on vähemalt mulle andnud vajalikud tööriistad ja võimalused, et ennast nii kolleegidega võrdluses kui ka teatud teoreetilises raamistikus hinnata. Läbi selle olen ka selgemini aru saanud, kes ja milline mina ise koolitajana olen, millist muutust tahan ja saan läbi oma tegevuse esile kutsuda ja kuidas seda kõige paremini teha oskan.

Isiklikult olen koolitajana hakanud programmi jooksul teadlikult kasutama

erinevaid toetavaid materjale, nii mõnigi MIHUSe artikkel on aidanud koolitusteemat laiemalt avada või videoloengu käigus tekkinud küsimused suunanud uutesse teemadesse või valdkondadesse süüvima.

Siinkohal on oluline olnud ka väliskõnemuse ja ekspertiisi kaasamine (nii kirjutajate kui esinejate näol) ja mitte vaid sellepärast, et meie enda tegijatel puudub ühel või teisel teemal pädevus, vaid uue vaatenurga toomine meie mõnikord konnatiigina paistvasse noortevaldkonda.

Küsidis nii noorsootöötajate kui ka koolitajate käest, millest nad kõige rohkem oma töös puudust tunnevad, siis enimlevinud vastus on olnud – uued meetodid! Meetodid, mis toimiksid. Koolitajana olen olnud üks paljudest mitteformaalne.ee kodulehe täiendajatest. Tunnistan nüüd ausalt, et paljuski on selle taga olnud lepinguline kohustus. Vähemalt koolituses (aga mina usun, et ka noorsootöös laiemalt) on meetod eelkõige tööriist. Ja tööriist on vaid nii hea, kui on selle kasutaja. Mis kasu on kümnetest uutest meetoditest, kui meie oskused nende kasutamiseks samaks jäävad? Kas sellisel juhul pole tegemist pigem raisatud ressursiga? See meenutab veidi olukorda, milles leidsin ennast mõni aeg tagasi, kui enda esimese puutetundliku nutitelefoni ostsin – suur hulk saamatust, selge arusaamine enda piiratud võimetest ning lootus ja õnnaks ka tugev soov asi selgeks saada. Milline aga peaks olema noorsootöös uue meetodiga kaasas käiv allalaaditav „tarkvara“, mis automaatselt ühildaks uue meetodi, lähenemise, mõtteviisi, kontseptsiooni vmt meie vana „operatsioonisüsteemiga“. Ehk mida vajame selleks, et programmi abil loodud õppematerjalid ja teadmus laiemalt Eesti noorsootöös juurduks?

Kolmas kast – arenguprogrammid

Hetk koolitusprogrammi analüüsikoosolekult.

„Jah, kena, et kõik need tegevused toimusid, aga milline on olnud tegevuste tegelik mõju?“ küsib tellija. „Mitukümmend inimest käis korduvalt koos, kaasati professionaal-seid koolitajaid ja eksperte – aga mis on koolitusprogrammi tulemus? Mida teil on ettenäidata? Millist kasu on noored sellest kõigest saanud?“

Tundsin omamoodi jõuetust. Arvan, et tegin oma tööd hästi, aga ma ei osanud neile küsimustele vastust anda. Mul on palju lihtsam analüüsida koolitusprotsessi, sessioonide sisu ja osalejate õppimist, kui võtta ka (vähemalt osaline) vastutus selle eest, kas ja millise muutuse viivad osalejad ellu peale koolitust selle tulemusena.

Olen viimased kuus aastat olnud täiskohaga vabakutseline koolitaja ehk koolitused on minu igapäevane töö ja viimase vähesuse ega sisu üle kurta ei saa. Kuigi olen (hetkel) veendunud, et teen nii enda kui ka teiste jaoks just seda kõige õigemad tööd, siis olen viimastel aastatel enda käest hakanud küsima, mis on minu töö tegelik tulemus ja mõju? Millist muutust saan koolitajana kahe- või kolmepäevaste koolitustega esile kutsuda? Aina rohkem olen jõudnud arusaamiseni, et paaripäevase inspiratsioonikoolituse, ja ma arvan, et nii lühike koolitus on just eelkõige seda, tulemusena on raske täheldada laiapõhjalisi muutuseid osalejate tegevustes (seda juhul, kui koolitus ei keskendu konkreetsele oskuse lihvimisele). Ma arvan, et seda tüüpi koolitustegevused on vaja-

likud ning kannavad olulist rolli enastjuhtiva õppija arengus, kas nad aga alati täidavad neile esitatud ootusi, on teine küsimus. Me kipume seadma koolitustele, kas siis sõnastatult või sõnastamata ülikõrgeid eesmärke ning ootame nähtavaid muutusi koheselt.

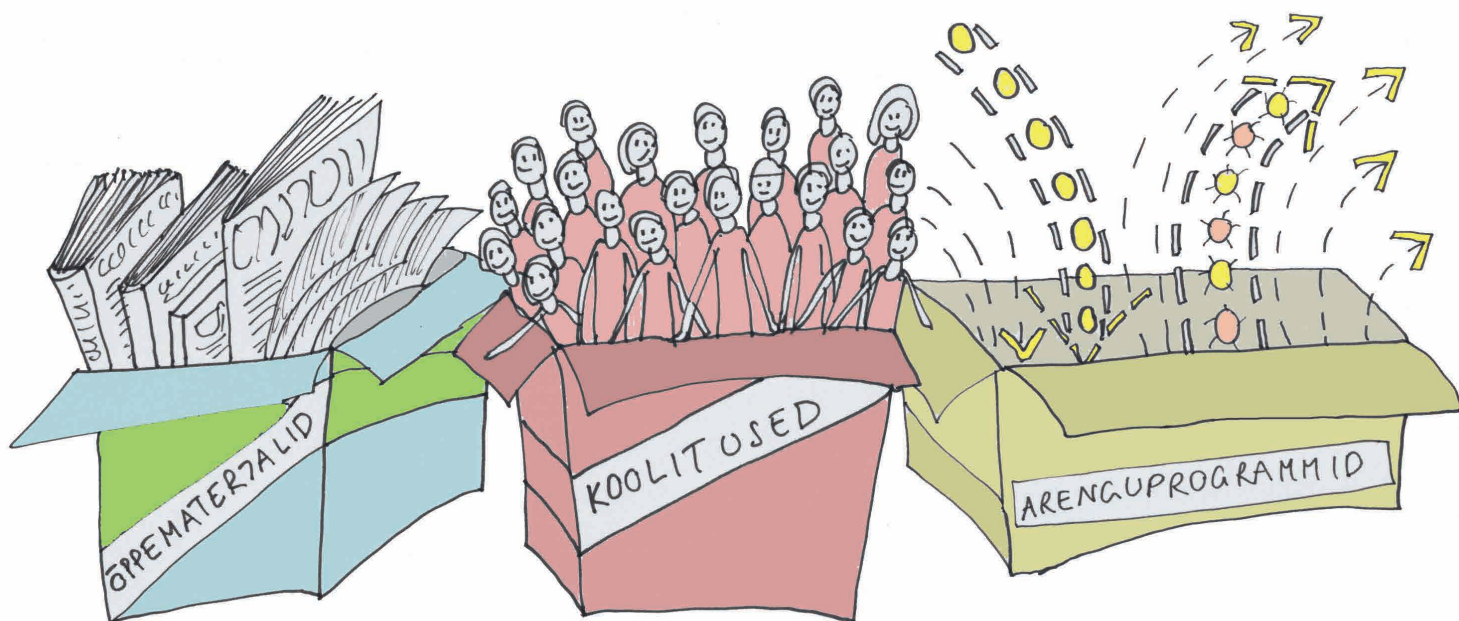
Minu kui koolitaja viimase aja suurim õppimiskogemus on seotud kohalikele omavalitsustele suunatud pikaajalise arenguprogrammiga, millest põhjalikuma ülevaate saab <http://arenguprogramm2.wordpress.com/> või MIHUSest lk 8 (Hele lugu). Õppisin palju koolitus- ja õppimisprotsessist ning endast kui koolitajast aga veelgi rohkem muutuse esilekutsumisest.

Oleme harjunud otsima arenguid endast väljapoolt, proovides muuta tegevusi, süsteemi ja keskkonda ning muutusena tahame näha raputavat innovatsiooni. Arenguprogrammi kogemus näitas aga, et jätkusuutlikud on uuendused, milles paneme juba toimiva lahenduse või tegevuse teistsugusesse raamistikku, selle asemel, et hakata üles ehitama uut süsteemi. Muutused, sh idee areng reaalseks tegevuseks, ei sünni üleöö. Idee vajab settimist, erinevate nurkade alt lahkamist ja tavapärase mõttemustri lõhkumist, et uus lähenemine saaks sündida. Ja viimasena sain kinnitust sellele, et tarkus ja potentsiaal peitub vaid meis endis. Olles osa õppivast kogukonnast ehk inimestest, kellel on laiem ühine eesmärk, aga erinevad viisid ja ressursid selleni jõudmiseks, võib kriitiline refleksioon ja tagasisidestamine olla ainus, mida on õppimiseks vaja. Selleks ei ole ilmtingimata vaja ellukut-

suda aastast arenguprogrammi ning palgata koolitajaid viimaks läbi koolitusi ja seminare. Küll aga on vaja arusaamist, et ka suured muutused sõltuvad tõe-poolest vaid minust ja julgusest suurelt mõelda.

Vaadates neid kolme kasti, kuhu minu ESFi programmi kogemus ära mahub, siis võib vist öelda, et programmi näol oli tõesti tegemist noorsootöö kvaliteedi arendamise terviksüsteemiga. Koolitajana on mul olnud võimalus näha erinevaid seoseid programmitegevuste vahel. Koolitusele kandideerimisel on osalejad vajadusena välja toonud kvaliteedihindamise tulemusena teadvustatud kitsaskohti. Koolituse planeerimisel kasutatakse töövahendina erinevaid uuringid, läbiviimisel õppematerjale, mille koostamiseks on omakorda sisendit saadud koolitustelt. Koolitajate omavalitsuses koostöös on välja arendatud koolitusprogrammid, mille tulemusena noorsootöötajad on välja töötanud uusi programme-teenuseid noortega töös, suurenenud on valdkondadevaheline ja -ülene koostöö. Ning kõigi nende tegevuste keskmis on olnud tuhanded noorsootöötajad üle Eesti.

Milline on olnud aga kõige selle kasu? Kas Eesti noorsootöö kvaliteet on tänu programmile tõusnud? Kas noorsootöötajad on tänu erinevatele tegevustele professionaalsemad, osates enda töös paremini vastata nii ühiskonna, tööturu kui noorte vajadustele? Vastuse saamiseks peaks minema esmalt peegli ette. Ja siis küsima seda sama küsimust noortelt.

Kas noorsootöö hindamise tulemusena töö kvaliteet paraneb?

Kaisa Orunuk

Eesti Noorsootöö Keskus

ESFi programmi "Noorsootöö kvaliteedi arendamine" kvaliteedi suuna juht

Noorsootöö kvaliteet on olnud lõppeva noortepoliitika strateegilise planeerimise perioodi üks läbivatest märksõnadest. Noorsootöö kvaliteedi arendamiseks kutsuti ellu riiklik programm „Noorsootöö kvaliteedi arendamine“. Programm hõlmas ka ühtsete noorsootöö kvaliteedikriteeriumite välja töötamist. Seega arendati välja noorsootöö kvaliteedi hindamise süsteem, mis on KOV-ide töövahend nende territooriumil tehtava noorsootöö kvaliteedi hindamiseks.

Kvaliteedijuhtimise valdkonnas on Eestis viimase 20 aasta jooksul toimunud oluline areng. Kui esialgu oli see lähene-misviis suunatud eelkõige tootmissek-torile, siis üha enam on seda kasutatud ka avalikus ja kolmandas sektoris, luues väärtust nii organisatsioonide tegutse-misele kui ka avalike teenuste osutamise-le. Väljatöötatud hindamissüsteem pani olulise aluse noorsootöö kvaliteedi-juhtimisel põhinevale arengule.

Noorsootöö kvaliteedi hindamissüsteem võimaldab noorsootöö peamisel korral-dajal – kohalikul omavalitsusel – hinnata noorele loodud võimalusi noorsootöös ning nende kvaliteeti. KOVi seisukohalt võimaldab kvaliteedihindamine näidata noorsootöö tulemuslikkust ja selle tegi-jate pädevust, mis omakorda parandab valdkonna mainet ja rahastamist.

Kvaliteet ei teki iseenesest, vaid eeldab teadlikku juhtimist

Kvaliteedijuhtimine on tervikprotsess, mille eesmärk on järjepideva tegevusega tagada ja parandada kvaliteeti. See on pidev tegevus, mis koosneb kvaliteedi hindamise läbiviimisest, paranduste-gevuste kavandamisest, tegevuskava koostamisest ja tegevuste elluviimisest ning tulemuste hindamisest. Kvaliteedi-hindamine on seega üks osa kvaliteedi-juhtimise süsteemist, millega tagatakse ja parandatakse tegevuse kvaliteeti.

Kvaliteedijuhtimine toimub tsükliina, mis

tähendab, et kvaliteedi parendamine ja tegevuse kvaliteedi hindamine toimuvad vaheldumisi.

Noorsootöö kvaliteedi hindamismudel on töövahend kohalikule omavalitsusele, mille abil saab kaardistada noorsootöö tugevusi ja arendamist vajavaid valdkondi, tulemuste põhjal planeerida edasist arengut ning jälgida edusamme. Esimesed hindamise pilootprojektid toimusid 2010. aastal. Aastatel 2010–2013 on piloothindamistes osalenud 73 omavalitsust üle Eesti, hindamisi toimus 74 korral (üks KOV viis läbi kordushinda-mise).

2010: osales 5 KOVi

linnadest: Pärnu ja Põlva

valdadest: Räpina, Ridala ja Maidla

2011: osales 18 KOVi

linnadest: Keila, Kuressaare, Loksa, Rakvere, Narva, Sillamäe, Tallinn, Viljandi ja Elva

valdadest: Ahja, Anija, Antsla, Paide, Rõuge, Saku, Sõmeru, Tamsalu ja Väike-Maarja

2012: osales 40 KOVi

linnadest: Kärddla, Tartu, Haapsalu ja Võru

valdadest: Abja, Albu, Ambla, Audru, Haljala, Illuka, Imavere, Jõgeva, Järva-kandi, Kaarma, Karula, Keila, Kihelkonna, Kose, Kuusalu, Kärla, Lasva, Lümända, Muhu, Mustjala, Orissaare, Puhja, Pärsti, Põide, Raasiku, Rae, Saare, Salme, Saue, Suure-Jaani, Taebala, Taheva, Tapa, Valjala, Vastseliina ja Viimsi.

2013: osales 11 KOVi

linnadest: Jõgeva ja Paide

valdadest: Emmaste, Järva-Jaani, Koeru, Koigi, Lihula, Noarootsi, Ridala, Roos-na-Alliku ja Väätša

Kõige usinamad hindajad Järvamaal ja Saaremaal

2012. aastal toimus Saaremaa eriprojekt, millest võttis korraga osa 10 KOVi. Kokku sai 16st Saaremaa omavalit-susest hinnatud 11. Saare maakonda edestas kokkuvõttes Järvamaa, kus 12st omavalitsusest võttis hindamise ette 10.

Hindamises osalemine oli KOVide vaba-tahtlik valik ning sellega ei kaasnenud nende pingeritta seadmist – täpsemad tulemused on avalikud KOVile endale ja on abivahendiks KOVile noorsootöö

kvaliteedi tõstmisel. Noorsootöö kvali-teedi hindamise käigus võrreldakse KOVis tehtavat noorsootööd nn hea praktikaga, mis kajastub ENTK väljaa-rendatud hindamismudelil. Protseduuri-liselt tähendab see enese- ja välshinda-mise läbiviimist. Enesehindamise puhul hindavad KOV noorsootöö osapooled ise noorsootöö kvaliteeti, välshindamise puhul toimub see väliste ekspertide abil.

Hindamise pilootprojektide jooksul oli ka üksikuid KOVe, kes alustasid hindamis-protsessiga, kuid katkestasid. Hinnatute hulgas oli ka KOVe, kes ei vormistanud parendustegevusi.

KOVide esindajate muljed positiivsed

Minu meelet õnnestus hindamine igati. Saime teada, et olime olnud enda suhtes üsna kriitilised. Meedia aitas KOVi kasule kaasa. Kõigepealt tuli ENTK pressiteade, seejärel kirjutas ka kohalik press. Noored ja inimesed tänavalt tulid küsima, et mis teoksil? Nüüd räägitakse noorsootööst ja selle hindamisest linnas laiemalt. Tööle võeti arendusjuht, kellest loodame tuge saada.

Janika Usin, Põlva linnavalitsuse kultuuri- ja spordipeaspetsialist, osales enesehindaja ja teise KOVi välshindajana

Soovisin väga osaleda selles pilootpro-jehtis. Üllatav, kui paljusid tegevusi me läbi ei vii. Selgub, et neid oleks siiski vaja, hoolimata sellest, et meil on väike vald. Ka iga üksikut noort peab märkama. Hindamise käigus jõuti arusaamisele, et noorsootöök on vaja eraldi inimest.

Gerri Alamets, Maidla vallavalitsuse noorsooõunik, osales enesehindaja ja teise KOVi välshindajana

Saime palju positiivseid märke. Suur ülevaade terviklikust hetkeolukorrast on nüüd olemas. Saime head lähtematerjali uue noorsootöö arengukava koostamiseks.

Urve Sarapik, Ridala vallavalitsuse noorsootöö spetsialist, osales enesehin-daja ja teise KOVi välshindajana

Olime üllatunud positiivse vastukaja üle. Rahvas tuli kaasa, saime justkui elektri-löögi – särtsu, mis pani ühtemoodi asja-dele vaatama.

Ene Pikner, Räpina Avatud Noortekes-kuse juhataja, osales enesehindaja ja teise KOVi välshindajana

Väärtuslik kogemus välishindamisest

Nelja aasta jooksul kaasati üle 150 noorsootöö välishindaja, kelle hulgas olid kohalike omavalitsuste esindajad, Eesti Noorsootöötajate Ühenduse liikmed, Eesti Avatud Noortekeskuse Ühenduse esindajad, noorsootööd õpetavate ülikoolide õppejõud ja tudengid, ENTK töötajad ja mitmed inimesed noortevaldkonna partner- ja sidusorganisatsioonidest.

Hindamises osalenud omavalitsuse esindajad on välishindajate kõrvaltvaataja pilku pidanud hindamisprotsessis väga oluliseks. Tagasisides märgiti näiteks:

„Välishindajad vaatavad asju distantsilt, adekvaatsemalt kui enesehindajad. Nad näevad tugevusi ja nõrkusi, mida asja sees olijad ei pruugi ise näha. Nad märkavad ka võimalusi, mis on olemas ning mida võiks paremini ära kasutada.“

„Nägime, kui palju on meil võimalusi ja kui palju on meil puudu nende võimaluste teostajaid. Muidugi ka uued ideed ning olukorra selgitamine juhtfiguuridele.“

„KOV sai välishindamisest kinnitust sellele, et noorsootööga tegelemiseks on tööpoolest vaja erivaljaõppega spetsialisti, kes tegeleks noorte probleemidega.“

„Väljastpoolt tulevate inimeste värske ning objektiivne pilk asjale, mille sees ise igapäevaselt oleme. Palju julgustust ja häid nõuandeid.“

Välishindajad on saanud kogemust hea meelega ka teistele soovitanud:

„Teistes KOVides käies näed ja õpid paljut. Mõnes mõttes saad ka kinnitust oma tegevustele.“

„Kindlasti soovitan. Selline kogemus avardab pilti noorsootööst Eestis, võimaldab luua kontakte, annab uusi ideid ning ka enesekindlust oma töö suhtes (et tehakse õigeid asju, et probleemidele on lahendused jne).“

„Kogemuse mõttes on see kindlasti väga vajalik kõigile noorsootööga tegelevatele inimestele, et õppida teiste kogemusest. Samas, kui KOV ei võta hindamist tõsiselt, võib kogu protsess asjatundlikule välishindajale väga demotiveeriv olla.“

„Hindaja roll annab hea võimaluse teada saada, kui hästi tegelikult noorsootöö valdkonda tunned ning samuti annab see võimaluse võrrelda erinevates kohtades tehtavat noorsootööd.“

Pilootprojektide eesmärgiks oli testida väljatöötatud mudeli sobivust, välja pakutud sihttasemeid, protsessi ja töövahendeid (sh käsiraamat, hindamisvormid, koolitusprogrammid, näidisküsimustikud jne). Hindamisprotsessi järgselt koguti protsessis osalenutele (nii enese- kui välishindajalt) ankeedi teel tagasisidet kui ka korraldati fookusgrupi intervjuu stiilis seminare ning vastavalt saadud tagasisidele tehti täiendusi.

Programmi vältel olid koolituspartneriteks Tarmo Toiger ja Keiu Rõa Ernst & Young Baltic ASist, Juhatuse Kompetentsikeskus OÜ ja sealsed koolitajad Kaidi Holm ja Kersti Pärn ning Eesti Uuringukeskuse koolitajad Pille Hillep, Riin Pärnamets ja Jon Ender.

Noorsootöö kvaliteedi hindamise pilootprojekti tulemuste ja kasutegurite analüüs valmib käesoleva aasta lõpuks. Analüüsi tulemustega saab edaspidi tutvuda Eesti Noorsootöö Keskuse kodulehel.

Noorsootöö kvaliteedi hindamismudeli töötas 2010. aastal välja Eesti Noorsootöö Keskus koostöös Ernst & Young Baltic ASiga ning koos noortevaldkonna partneritega.

Ridala vald hindas noorsootöö kvaliteeti teistkordselt

Urve Sarapik

Ridala valla lastekaitse- ja noorsootööspetsialist

Ülevaade enesehindamise protsessist

Kohalikus omavalitsuses on oluline määratleda noorsootöövaldkonna hetkeolukord ja kinnitada tulevikusuunad. Valdkond areneb kiirelt ja kui meil on selged eesmärgid, on lihtsam neid saavutada. Läbi noorsootöö kvaliteedi hindamise programmi tekkis hea võimalus üle vaadata ka meie valla noorsootöövaldkond. Valdkonna kvaliteeti hinnates peame arvestama, et kvaliteeti ei teki niisama ja sellega peab kogu aeg tegelema. Seepärast võttis Ridala vald juba teistkordselt osa noorsootöö kvaliteedi hindamisest, mille tulemusena kaardistasime noorsootöö tugevused ja arendamist vajavad alamvaldkonnad. Tulemuste põhjal saame planeerida edasitulevat ning jälgida toimunud edusamme. 2013. aastal moodustasime enesehindamismeeskonna teadlikumalt, mis oli parema tulemuse saavutamiseks kindlasti väga oluline faktor. Meeskonda kuulusid huvijuhid, sporditöötaja, vabatahtlik noorsootöötaja, noortekeskuse töötaja, valla noorsootöötaja, haridusnõunik ning abivallavanem. Koosolekud olid informatiivsed ja töid välja meie peamised mured, röömud ning arengusuunad. Küsitluse aitasid läbi viia koolid, noortekeskus ning üks vabatahtlik noorsootöötaja. Enesehindamine suurendas KOV-i, koolide ja noorsootöötajate vahelist koostööd veelgi. Koostöö kohaliku tasandi noorsootöös on väga tähtis. Läbi kvaliteedi hindamise on jõutud noorsootööarenduskava uuendamiseni ja nüüdseks on see ka valla volikogu poolt kinnitatud. Koos käib ka noorsootöötajate ümarlaud. Sellised väikesed sammud viivad välja lõpliku eesmärgini. Hindamise käigus tekkis võimalus selgitada ka vallaelanikele, et meie vallas on läbi mõeldud noorsootöö tegevused, mis on kooskõlas ka riiklike eesmärkidega. Seega tõuseb meie valla noorsootööteenuse kvaliteet ja väärtustab neid inimesi, kes selle tööga tegelevad (noortekeskuse töötajad, huvijuhid, sporditöötajad ja kõik muud ringijuhid ning spetsialistid). Väga hea oli saada konstruktiivset tagasisidet valda külastanud välishin-

dajatelt. Noorsootöötajana olen väga tänulik Eesti Noorsootöö Keskusele, kes andis meile selle võimaluse omandada uusi teadmisi ja kogemusi. Peame väga tähtsaks, et meie noortega töötaks motiveeritud ja professionaalsed noorsootöötajad.

Enesehindamisest selgunud KOV noorsootöö peamised tugevused:

- On loodud mitmekülgsed võimalused noorsootöö pakkumiseks.
- Tugev koostöö seltsidega, kes tegelevad ka noortele suunatud tegevusega.
- On olemas rahalised vahendid ja tegevusruumid valla noorsootöö elluviimiseks.

Välishindamisest selgunud KOVi noorsootöö peamised tugevused:

- Ridala vallas on olemas mitmekülgsed ja heal tasemel olevad võimalused noorsootöös osalemiseks.
- Toimib tugev, väljaarendatud struktuuri ja kõrge tasemega huviharidus. Lisaks on välja töötatud tugev ja hästi läbimõeldud huvitegevuse toetamissüsteem, mille väljatöötamisele on aktiivselt kaasatud ka kogukond.
- Võrgustikutöö erinevate osapoolte vahel on hästi läbimõeldud ning tugev.
- Tugevuseks on kindlasti ka erinevate võimaluste kasutamine (sh projektide kirjutamine), et leida lisavahendeid noorsootöö võimaluste uuendamiseks ja arendamiseks.
- Noorsootööd teostavad pädevad ja professionaalsed noorsootöötajad ning noorsootööd peetakse väga oluliseks prioriteediks ka valla otsustajate tasandil.

Enesehindamisest selgunud KOVi noorsootöö peamised arendusvajadused:

- Noortetubade võimaluste loomine ANK põhimõttel Uuemõisa alevikku ja Võnnu seltsimaja baasil Üsse külla.
- Huviringide järjepidevamaks muutmine noortekeskuses ja noortetubades.
- Ühe uue noortetöötaja ametikoha tekitamine.
- Noorte kaasamise vajaduse selgitamine noortele.
- Ametlik osaluskoogu loomine.

- Noorteinfo ja nõustamisteenuste parem koordineerimine.
- Arengukava kinnitamine volikogus.

Välishindamisest selgunud KOVi noorsootöö peamised arendusvajadused:

- Ettevõtlikkuse arendamine (nt õpilasfirmad).
- Oma valla õpilasmaleva käivitamine (päevane vms).
- Edu saavutanud ja hästi toimivate õpilasfirmade tutvustamine noortele (Junior Achievement, Entrum).
- Koostöö tihendamine Läänemaa Arenduskeskusega.
- Süsteemne lähenemine ettevõtluse arendamisele.
- Noorte tõhusam kaasamine otsuste tegemise protsessi, spetsialistide koolitamine erinevate kaasava noorsootöö meetodite alal ja ametnike ühisesse infovälja viimine.
- Vanemate kui 18-aastaste noorte tõhusam kaasamine noorsootöösse.
- Süsteemi välja töötamine noortevaldkonna laiemaks uurimiseks, sh noorte rahulolu ja vajadusi puudutavate uuringute läbiviimine.

Välishindamise kokkuvõte

Välishindamismeeskond hindas Ridala vallas tehtava noorsootöö kvaliteeti väga heaks. Eriti märkimisväärne on asjaolu, et vald otsustas välishindamise ette võtta juba teist korda. Tulevikus soovime vallas veelgi süsteemsemalt läheneda tegevuste kavandamisele, et need oleksid vajaduspõhised ning arvestaksid noorte endi soovidega.

Üldhinnang ja hindamisjärgne kokkuvõte

Kvaliteedihindamise käigus kaardistasime meie valla noorsootöö tugevused ja arendusvajadused. Meie valla eesmärgiks on tagada igale noorele kättesaadavad ja mitmekülgsed noorsootööteenused. Noorsootöö peab muutuma veelgi eesmärgipärasemaks ja tegevused, mida pakutakse, tuleb rohkem läbi mõelda. Arendada tuleb järjepidevaid ja tulemuslikke programme. Kindlasti julgen kõikidele omavalitsustele, kus on noorsootöö kvaliteedi hindamine veel läbi viimata, seda soovitada.

Jõgeva valla ja linna noorsootöö kvaliteedi hindamine

Nele Graverson

Jõgeva linna noorsootöö peaspetsialist

Sirle Schneider

Jõgeva valla noorsootöö vanemspetsialisti kt

Üks põhjustest, miks kvaliteedihindamine sai Jõgeva linnas ja vallas ette võetud oli see, et me teadsime oma arenguvajadusi, aga tahtsime saada neile kinnitust ka väljastpoolt. Lisaks sellele soovisime objektiivset hinnangut juba toimivatele noorsootöö teenustele. Meile meeldis idee, et välishindajad olid oma ala spetsialistid ja väljastpoolt piirkonda, kes said seetõttu vaadelda ja hinnata meie noorsootöö hetkeolukorda kõrvaltvaatajana. Lootsime, et saame kvaliteedihindamise dokumendile toetuda edaspidise noorsootöö planeerimisel. Soovisime noorsootööd vaadata värske pilguga ning lootsime, et hindamine annab oskusi ja uusi suundi, kuidas piirkonnas noorsootööd edasi arendada.

Enesehindamise teostamisega oli võimalus aeg maha võtta ja analüüsida igat noorsootöö valdkonda eraldi. Kuna kvaliteedihindamise vormil olid ette antud indikaatorid, siis saime oma

teenuseid analüüsida väga põhjalikult ja pöörata tähelepanu igale detailile.

Kohalik omavalitsus sai ülevaate pakutavate noorsootööteenuste kvaliteedist ning nägi noorsootöö mitmekülgust. Noorsootöös on vaja pidevalt põhjendada, tõestada ja õigustada – noorsootöö kvaliteedi hindamine on andnud meile dokumendi, millele viidata ja toetuda.

Uue eelarve planeerimisel lähtusime kvaliteedihindamise tulemustest, mille tulemusena eraldati vahendid noorte omaalgatusprojektide toetamiseks, mobiilse noorsootöö rakendamiseks ning töö- ja puhkelaagri korraldamiseks.

Kvaliteedihindamine kinnitas, et oluline on ka noorsootöö keskkond ning selle tulemusena on noortekeskused saanud „iluravi“ ning muutunud noortesõbralikumaks.

Jõgeva vald on rõngasvald ümber Jõgeva linna, sellest tulenevalt on Jõgeva linna ja valla noortekeskused varem teinud koostööd spontaanselt. Nüüd aga oleme hakanud sellega teadlikult rohkem tegelema. Korraldame koos väljasõite, koolitusi jms. Välja on kujunenud ka üks suurem suvine sündmus, näiteks Jõgeva linna ja valla noorte suvepäevad ja sel aastal toimunud noorteseminar „Mina maailma tipus“, mida toetas Euroopa Noored Eesti büroo. Läbi ühiste tegevuste oleme jõudnud tõdemuseni, et koostöö on meie piirkonna jaoks väga positiivne. Noorsootöös on pidevalt inimressurssi puudu ning ühistegevused lahendavad selle mure, lisaks suudame

pakkuda kvaliteetsemat teenust, kaasates rohkem noori ja kasutades selleks vähem rahalisi vahendeid.

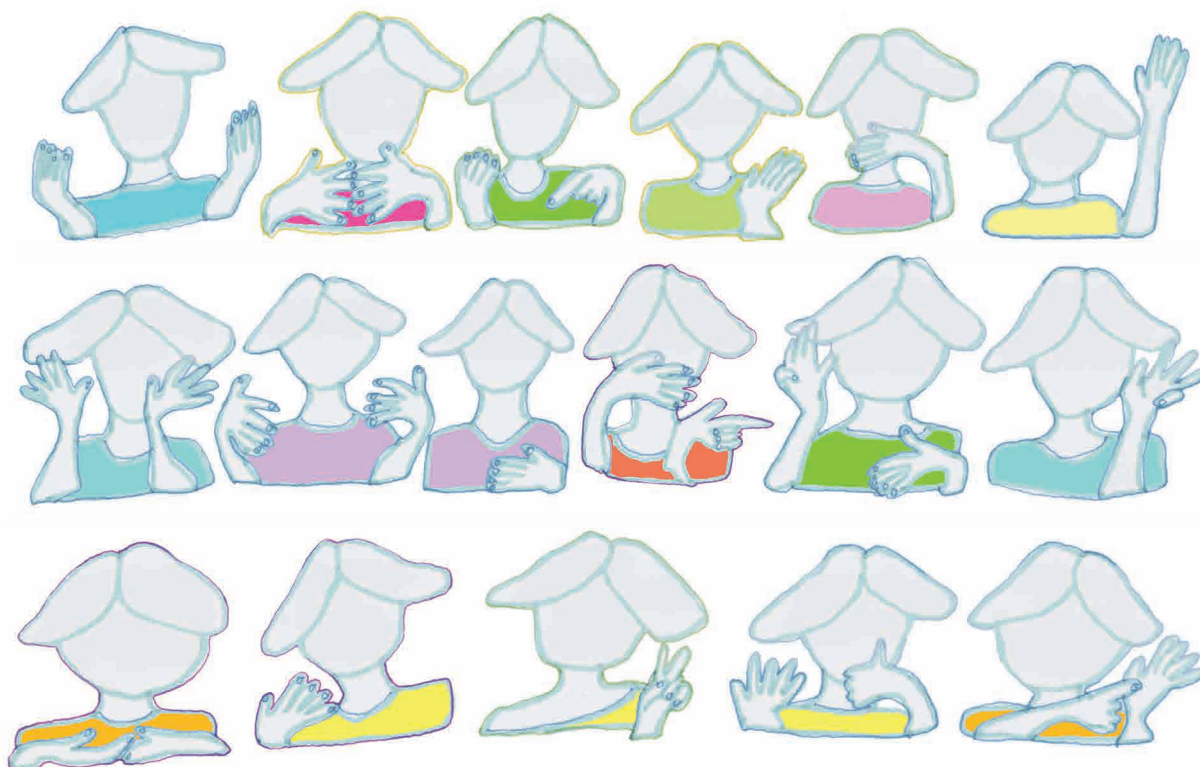
Kvaliteedihindamise tulemusena oleme otsustanud koostada ühise noorsootöö tegevus- ja arengukava.

Kui tagasi vaadata ja mõelda, mida võiks teha teisiti, siis kindlasti võtaks hindamise jaoks veel rohkem aega ja analüüsiks põhjalikumalt. Suhtleks rohkem valdkonna inimestega ning kaasaks neid enam hindamise protsessi. Kindlasti tegeleks veel põhjalikumalt uuringutega.

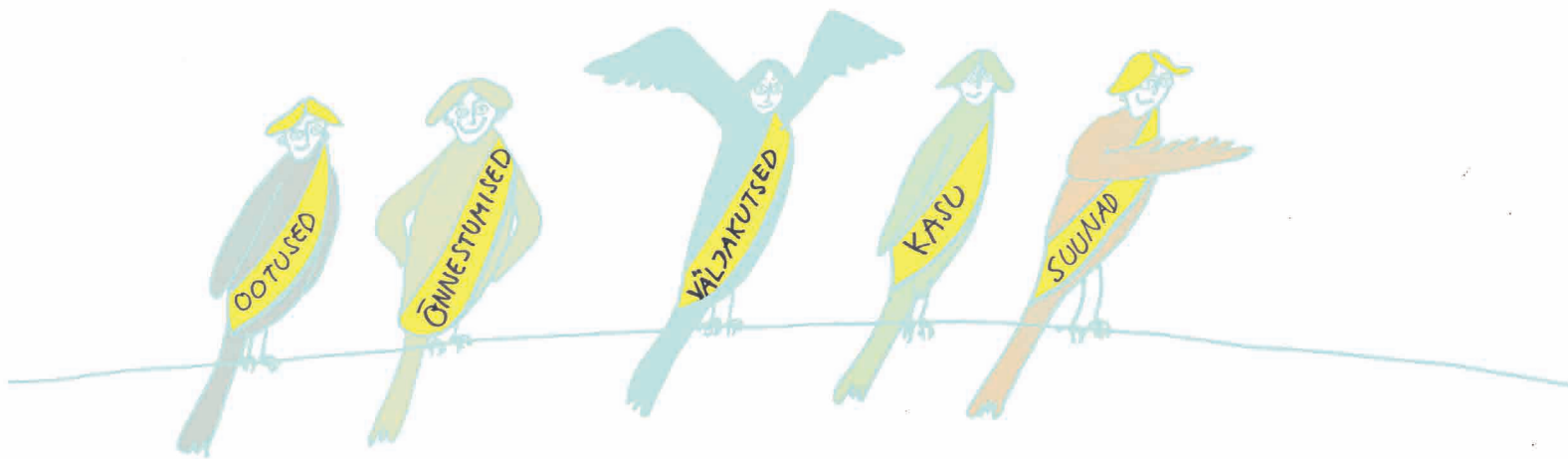
Meie soovitusd teistele:

- enesehindamisel olge enda vastu ausad, ärge hinnake üle;
- uuringud viige läbi nii põhjalikult kui võimalik;
- enesehindajate meeskond peaks koosnema inimestest, kes on motiveeritud seda tegema;
- kvaliteedihindamise soovitame läbida ka teistel omavalitsustel, kindlasti ei tee see kahju, pigem toob kasu.

Arvame, et mõne aasta pärast võiks kindlasti uuesti hinnata, et näha, kas ja kui palju oleme edasi liikunud ning kui ei ole, siis mis on takistuseks saanud.

Kas teeme õigeid asju õigesti?

Anastassia Yakovleva

Narva Linnavalitsuse
Kultuuriosakonna peaspetsialist

Noored, nende elu, huvid ja probleemid on niivõrd erinevad. Kuid hoolimata erinevustest astub iga noor teatud hetkel tahes-tahtmata täiskasvanuna eluteele ja kohtub seal ühiskonna kõrgete ootustega tema kui kõrgelt kvalifitseeritud ja konkurentsivõimelise inimressursi suhtes. Selleks, et noored saaksid edukalt hakkama eelseivate raskustega (sealhulgas ka tööturul), on eriti tähtis, et neil oleksid mitmekesised arengu võimalused, sõltuvalt noore iseärasustest, huvist ja soovist. See ongi noorsootöö peamiseks ülesandeks, mida võtavad südamega ja millega tegelevad päevast päeva innukad spetsialistid meie linna asutustes ja organisatsioonides – linnavalitsuse ametites ja osakondades, noortekeskustes, üldharidus- ja huvikoolides, mittetulundus- ja noorteühingutes. Selle üsna keeruka ülesande paremaks täitmiseks on vaja pidevalt ja sihipäraselt arendada noortevaldkonna teenuseid ja tegevusi. Euroopa Sotsiaalfondi programm „Noorsootöö kvaliteedi arendamine“ aitas meil aru saada, kuidas võiks meie noortevaldkonda tõhusamalt arendada. Programm pakkus hulgaliselt ettevõtmisi, võimalusi ja meetmeid, millest võttis osa ka meie kohalik omavalitsus – sealhulgas olid näiteks mitmest moodulist koosnev KOVi strateegilise juhtimise arenguprogramm, noorsootöötajate Tedmistele Pada, seminar „Noorte sünnipärase eelduste toetamine noorsootöös“, kooliraskustega noorte kaasamise pilootprojekt KOVIDele ja selle raames toimunud Rootsi õppevisiit, seminar „Enneta, märka, sekku, jõusta – erivajadustega noored

kohalikus omavalitsuses“ ja koolitus „Praktiline noorsootöö – meetodid rikastamiseks enda tööd“. Nende tegevuste kasulikkus on hindamatu ja nende tulemusel saadud teadmised, oskused ja hoiakud on meie noorsootöötajate aare. Eriti suure jälje jättis meie noorsootööle aga kõikehõlmav noorsootöö kvaliteedi hindamine, mis aitas meil aru saada, kas me liigume oma töös õiges suunas või mitte.

OOTUSED. Võtsime rõõmuga vastu uudise, et meil on tänu Eesti Noorsootöö Keskuse ja selle partnerite poolt välja töötatud hindamismudelile suurepärase võimalus mõõta ja hinnata meie kohalikus omavalitsuses tehtavat noorsootööd. Eriti suureks hindamissüsteemi plussiks on see, et protsessi tulemusel saadakse objektiivne hinnang tehtavale tööle ning teostatavatele tegevustele ning seda läbi nii enese- kui ka välishinnangu. Hindamismudel on väljatöötatud niimoodi, et hinnang ei saa põhineda ainult kellegi arvamusel. Iga hinnang, mis antakse ühele või teisele tegevusele, peab toetuma faktidele. Samas eeldab süsteem aga ka paindlikku lähtumist vastavalt kohaliku omavalitsuse tingimustele ja kontekstile. Seega sõltub siin palju sellest, kuidas hindamist teostavad inimesed tõlgendavad hindamismudelit ning missuguseid „pehmeid asjaolusid“ nad hindamisel arvestavad. Noorsootöö hindamises osalemine on vabatahtlik ning seega tahavad selles osalejad reeglina eelkõige iseenda vastu võimalikult ausad ja objektiivsed olla.

Ka meie peamiseks ootuseks oli saada objektiivne hinnang meie kohaliku omavalitsuse noorsootööle. Lisaks tahtsime teada kas ja kui võrd meie valitud suunad vastavad riiklikele suundadele noorsootöös. On olemas seadusandluses ja strateegilistes dokumentides määratletud riigipoolne kvaliteetse

noorsootöö määratlus ja on olemas meie linnas realselt tehtav noorsootöö. Ja meie küsimus oligi, et kas see, mida meie noorsootööga tegelevad spetsialistid teevad, ongi kvaliteetne noorsootöö nii linna kui ka riigi mõistes?

Veel üheks ootuseks oli see, et välishindajad tooksid välja asju, mida me ise ei näe või millest saame võib-olla valesti aru. Ootasime välishindajate värsket ja erapooletut pilku ning natuke ka kriitikat, mis on vajalik, et hakata midagi paremaks muutma. Peale kõikide ettenähtud hindamistegevuste teostamist sai selgeks, et hindamine täitis täiesti meie ootusi ning andis mitmeid kasulikke võimalusi.

ÕNNESTUMISED. Hindamise suhtes oli peale ootuste ka mõningad kartused, et mõned asjad ebaõnnestuvad ehk ei toimu nii nagu ideaalis võiks olla. Kuid tänu sellele, et hindamissüsteem oli hästi läbimõeldud ning lihtne kasutada, saime rõõmustada õnnestumiste üle. Üheks hindamisprotsessis toimunud õnnestumiseks oli noorte küsitamine, eesmärgiga välja selgitada nende arvamus, vajadused ja ootused linna noorsootöö suhtes. See oli hindamise üheks tähtsaks osaks ning püüdsime pöörata sellele piisavalt tähelepanu. Eriti hästi õnnestus meil koolinoorte küsitamine. Küsitamine toimus Eesti Noorsootöö Keskuse poolt väljatöötatud ankeetide põhjal, mida muutsime noorte jaoks natuke lühemaks ning arusaadavamaks. Lisaks sellele oli meie edu võtmeks see, et püüdsime valida koolides anketeerimiseks just neid klasse, kelle klassijuhatajad tundsid anketeerimise vastu huvi. Niimoodi õnnestus meil saada tagasisidet rohkem kui viiesajalt koolinoorelt, mis on umbes 20% meie õpilaste üldarvust.

VÄLJAKUTSED. Vaatan praegu tagasi ning tundub, et teatud mõttes oli väljakutseks ühise eesmärgi nimel koostöö tegemine. Nii oli see sellepärast, et mõnikord oli vaja kaasata hindamisprotsessi ka isikuid, kes tegelevad noorsootööga, kuid ei pea seda ise noorsootööks. Ning selleks, et saada häid tulemusi, oli vaja seletada, mida me mõtleme noorsootöö mõiste all, miks me peame neid isikuid noorsootöötajateks ja milleks on üldse seda hindamist vaja.

Ka otsus osaleda hindamises oli iseenesest väljakutse. Sellepärast, et hindamine oli suureks lisakohustuseks igapäevaste tööülesannete kõrval. Hindamissüsteem on üsna mahukas ning see võttis palju aega. Oli vaja palju uurida, koguda erinevaid andmeid, välja töötada andmete kogumise ja töötlemise süsteem, seejärel oli vaja andmeid koondada, analüüsida ning teha ka järeldusi. Selleks kõigeks oli üsna napilt aega, arvestades ka seda asjaolu, et hindamine langes suvele ehk puhkuste perioodile. Väljakutsed aga aitavadki ju avastada enda kasvupotentsiaali.

KASU. Noorsootöö hindamise mudel põhineb teadmuspõhise planeerimise põhimõttel ning võimaldab omakorda teadmuspõhisust ka hindamise teostajale. Kuna pean meie üheks peamiseks ülesandeks noorsootöö strateegilist planeerimist ning kavandatud arengueesmärkide ja tegevuste teostami-

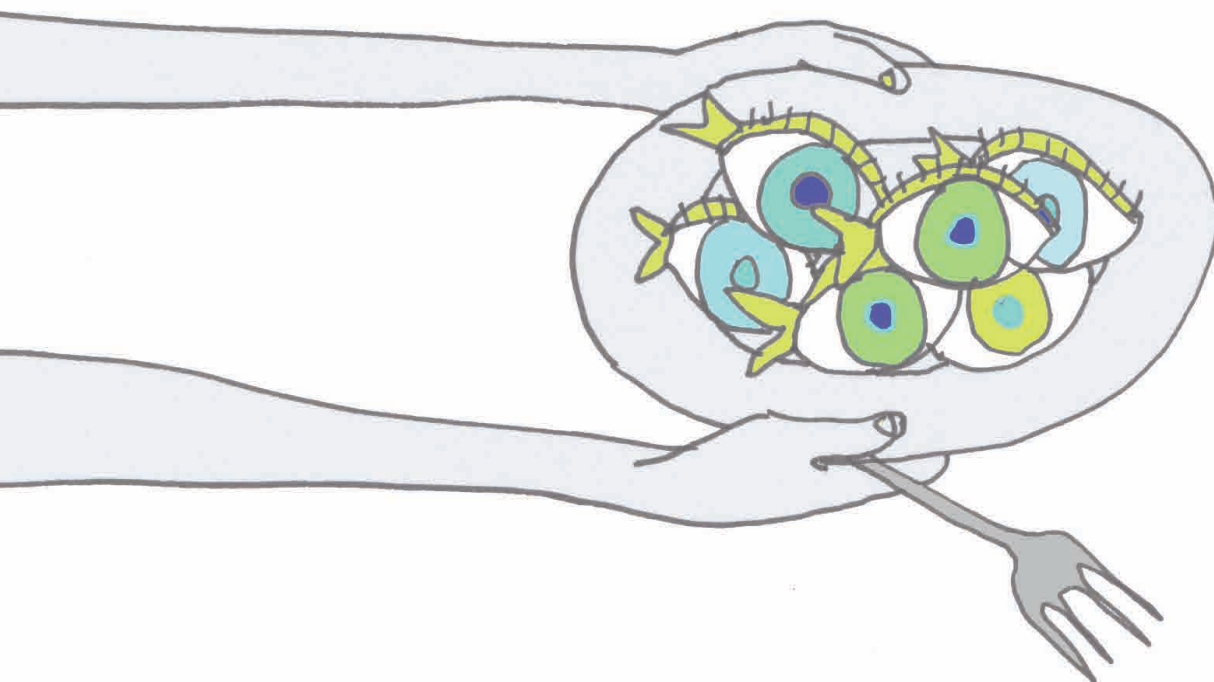
seks soodsate tingimuste loomist, olen ma just teadmuspõhise planeerimise pooldaja. Hindasime meie noorsootöö vastavust kvaliteetse noorsootöö tunnustele ning meil on objektiivne hinnang meie tugevustele ja arenguvaldkundadele. Tänu sellele on meil selge pilt, millises suunas me peaksime liikuma selleks, et meie töö oleks kvaliteetne, st vastaks kvaliteetse noorsootöö tunnustele. Nüüd on meil väga lihtne asju õigesti planeerida, kuna meil on laialdane ja põhjalik teadmus. Nii näiteks on pööratud tähelepanu sellele, et peaksime rohkem kaasama vanemaid kui 18-aastaseid noori ning edasiste arengutegevuste planeerimisel saame selle suunaga juba teadmuspõhiselt arvestada.

Väga väärtuslikeks on osutunud välis-hindajate soovitusel, mis näitasid seda, et vahel on mõned asjad lahendatavad isegi ilma suurte rahaliste kulutusteta. Lisaks sellele oli üheks suureks hindamise plussiks veel see, et oli palju võimalusi teha koostööd teiste inimestega, mille tulemusena saime terve hulga uusi kontakte. Kui vajan nõu, siis on mul nüüd kindlasti paar telefoninumbrit, kuhu saan julgesti helistada ja natuke konsulteerida.

SUUNAD. Noorsootöö kvaliteedi hindamine näitas, et meie noorsootöö ei peaks välja jõudma mingile absoluutselt teisele tasemele. On olemas ja hästi toimimas palju juba traditsioonili-

seks muutunud noortele pakutavaid teenuseid (sealhulgas kindlasti huviharidus, noorteüritused, noortekogud, töö riskinoortega), kuid kindlasti on ka sellist, mida võiks muuta paremaks, et saada häid tulemusi. Parendamist vajavate suundade hulka kuulub näiteks erinevate kohalike organisatsioonide koostöö tugevdamine ehk juba olemasoleva koostöövõrgustiku laiendamine, tunnustussüsteemi arendamine, info kogumine ja kättesaadavaks tegemine, noorte olukorrast regulaarsema ülevaate saamise korraldamine, ja üle 18-aastastele noortele tegevusvormide ja kaasamise planeerimine noorsootöös, mis on üks raskematest väljakutse vist paljudele kohalikele omavalitsustele.

Noorsootöö kvaliteedi hindamine oli meie jaoks esmakordne kogemus, kuid seekord ei läinud esimene vasikas aia taha. Soovitsin seda kogemust ka teistele kohalikele omavalitsustele. Kui soovite leida kinnitust sellele, et olete noorsootöövaldkonnas tõelised asjatundjad, avastada ehk ka „tumedat nurka“ omavalitsuse noorsootöös ning saada selgemat üldpilti kohaliku noortevaldkonna olukorra kohta, siis juhul, kui te ei ole hindamist veel ette võtnud, ärge kahelge selles.

Koigi valla noorsootööd hinnati üllatavalt kõrgelt

Kristjan Kõljalg
Koigi vallavanem

Käesoleva aasta veebruaris pakuti Koigi vallale võimalust osaleda noorsootöö kvaliteedi hindamise Järvamaa eriprojektis, mille tegevused olid rahastatud Euroopa Sotsiaalfondi ning Eesti Vabariigi kaasrahastusel elluviidava programmi „Noorsootöö kvaliteedi arendamine“ vahenditest. Võtsime pakkumise loomulikult vastu, kuna me ei olnud kunagi varem oma noorsootööd hinnanud. Oli küll tekkinud nõ „kõhutunde“ noorsootöö kvaliteedi kohta, kuid tundus huvitav ja vajalik saada teada valdkonna reaalse olukord. Lisaks andis enesehindamine suurepärase võimaluse kaasata suurt osa valla meeskonnast protsessis kaasa lööma ja mõtlema noorsootöö võimaluste parendamise üle. Hindamismeeskonda kuulusid noorte esindajana Siive Kams, allakirjutanu ehk vallavanem Kristjan Kõljalg, valla noorsootööspetsialist Lea Traks, sotsiaal-nõunik Milvi Rudi, arendusspetsialist Kaie Altmets ja Koigi Kooli huvijuht Etta Sakkis.

Minu arust seisnes hindamise suurim kasu selles, et kohalikul noorsootöömaastikul tekkis meeskonnatunnetus Koigi Noortekeskuse, Koigi Kooli ja vallavalitsuse vahel. Siiani teati, et igaüks

küll tegeleb mingi lõiguga noorsootööst, aga ega päris selget pilti ikkagi ei olnud. Hindamisprotsessi tulemusel tekkis hea koostöö erinevate osapoolte vahel ja ma arvan, et sellest võivad lõpptulemuksena kõige rohkem noored. Tegelikult võib kogu protsessi võtta kokku suure plussmärgiga ja selle üheks põhjuseks tuleb pidada väga hea juhend- ja alusmaterjali olemasolu.

Enesehindamise ühe osana viisime läbi ka rahulolu-uuringu nii noorte kui noorsootööga tegelevate juhendajate hulgas. Noored olid jagatud kahte vanusegruppi: 7–12- ja 13–26- aastased. Küsitlused ja meetodika tulemuste hindamiseks olid küll ette antud, kuid lisasime noorte küsitlustesse ka rahulolu puudutavad küsimused. Tahtsime teada: „Kas Sa soovitaksid oma sõbral osaleda Koigi vallas tegutsevates huviringides, noortekeskuses või päevakeskuse tegevustes?“ (7–12-aastased) ning „Kas Sa soovitaksid oma sõbral, kes elab mujal, osaleda Koigi vallas noortele suunatud tegevustes?“ (13–26-aastased).

Nende küsimuste tulemused pakkusid mulle ka kõige suurema üllatuse, sest „kõhutunde“ järgi oleksin arvanud, et vallas pakutavaga on rahul heal juhul pooled küsitletavatest, kuid nooremas vanuserühmas oli näitaja 94% ja vanemas vanuserühmas 78%. Seega võiks nagu jalad seinale lüüa ja rahul olla, kuid siiski leidsime meeskonnaga, et meil on palju arenguruumi. Täna on meil olemas Koigi valla noorsootöö tegevuskava aastateks 2014–2017, millega on tegevused noorsootöös järgnevatel aastatel paika pandud.

Loomulikult oli huvitav lugeda ka juhendajate arvamusi, millest osad tekitasid aga ka kahtluse, et mõned juhendajad ei ole kõigi tegevustega päris kursis.

Lisaks enesehindamisele viidi noorsootöö kvaliteedi hindamise käigus läbi ka välishindamine. Meie noorsootöö välishindajad tulid Paidest, Tartust, Viljandist ja Pärnust ehk siis meie jaoks suurtest omavalitsustest. Välishindajate suurim tunnustus oli toodud nende kokkuvõttes, kus nad ütlesid muuhulgas: „Suur väljakutse on hoida seda, mis teil juba täna on hästi“. Loomulikult juhtisid nad oma hinnangus tähelepanu ka arendusvajadustele. Nende soovitude hulgas olid ka ettepanekud koostada valdkonna pikaajaline tegevuskava ning tõsta noorsootööspetsialisti ametikoha koormus seniselt 0,6-lt 1,0-ni, millest esimese oleme ka tänaseks täitnud ja teise plaani võtnud.

Kokkuvõtteks võib öelda, et selline valdkonna kvaliteedi hindamine on väga vajalik ja kasulik ning soovitan seda kõigile omavalitsustele, kes seda veel teinud ei ole. Lisaks, kui võtta ka hindamise negatiivseid tulemusi, kui võimalust asju paremaks teha, siis karta ei ole siin midagi. Kindlasti peab selles protsessis osalema omavalitsuse juht, kes saab seeläbi hea tagasiside meeskonna toimimisest ja näeb paremini valdkonna tõelisi probleeme.

ESFi programm „Noorsootöö kvaliteedi arendamine“ ja õppematerjalide arendamine

Marit Kannelmäe-Geerts

Ajakirja MIHUS peatoimetaja

Valdkonna tegevuseesmärgid

Õppematerjalide arendamise valdkonna eesmärgiks on toetada uute teadmiste kogumist, loomist ja levi noortevaldkonnas ning soodustada seeläbi noorsootöötajate professionaalsust ja kaasaegset ning uuendusmeelset noorsootööpraktikat Eestis. Õppematerjalide loomine toimus programmis koolituskava arendamise raames, lähtudes programmi koolituskava ja tasemehariduse õppekava ning noortevaldkonna vajadustest. Antud valdkonnas tegeleti uute õppematerjalide väljatöötamise, tõlkimise ja trükiga. Lisaks oli eesmärgiks tagada ka õppematerjalide kättesaadavus võimalikult paljudele noorsootöötajatele ja noortevaldkonna koolitajatele, pakkudes eri tüüpi õppematerjale nii paber kandjal kui internetipõhiselt, kogudes uusi materjale õppematerjalide andmebaasi ja integreerides õppematerjalide kasutamise ning informatsiooni ka noortevaldkonna koolitustesse.

Peamised tegevused õppematerjalide valdkonnas

- Noorsootöö ajakirja MIHUS viieteistkümnenda ajakirjanumbri väljaandmisega on loodud uus süsteemne viis süvateadmiste kogumiseks ja levitamiseks noortevaldkonnas tegutsejatele, keskendudes korraga ühele noortevaldkonda puudutavale teemale ning käsitledes sellega seonduvaid teooriaid, praktikaid, uuringuid ja kogemusi. Ajakirja tiraaž on 2000, millest ligikaudu 1300 saadetakse lugejateni otsepostitusega ja ülejäänud jagatakse laiali erinevatel koolitustel ja seminaridel. Ajakirja veebiväljaandel on lugejaid 600-900 ringis ühe ajakirjanumbri kohta. Valitud teemad on noortevaldkonnas seni põhjalikumalt lahti seletamata ja ajakiri on seega oluliseks õppevahendiks noorsootöötajatele ning allikaks mitmetele noorsootööd käsitlevatele artiklitele ja uurimustöödele.

„MIHUS annab hea ülevaate noorsootöö hetkeseisust nii Eestis kui maailmas. Paljud arvamuskirjed kutsuvad üles diskuteerima ning avardavad maailmapilti.“ (noortevaldkonnas tegutseja)

„Ainus erialane kirjandus, mida ma alati ootan. Lisandväärtuseks ongi see, et info eriti ei aegu. Tore on lugeda teiste valdkonnas tegutsejate seisukohti.“ (noortekeskuse juhataja)

„Loeme noortekeskuses koos noortega alati Mihuse huvitavaid artikleid.“ (noorsootöötaja)

„See (MIHUS) on mul alati laual olemas, vabal hetkel otsin sealt ikka miskit huvitavat lugemist.“ (noorteuht)¹⁰

- Koolitusraportite loomine koolituse järeltegevusena tagab valitud koolitusteemade põhjalikuma kirjaliku käsitlemise, mis võimaldab sellele teemale kõlapinda ja annab õppimisvõimaluse lisaks koolitusel osalejatele ka teistele noortevaldkonnas tegutsejatele.
- Video- ja audiosalvestised (ESFi seminaride ja teiste noortevaldkonna väärt ettevõtmiste salvestamise tulemusel) on üks vaadatuid materjale mittemuudatavale.ee veebis. Igaüks kõikjale ei jõua ja osalejate arvu piirangu või ajaressurssi nappuse tõttu toimub koolitus ikka vaid suhteliselt väikesel seltskonnal. Videod võimaldavad saada väärtusliku informatsiooni just õppijale sobival ajal.
- Mittemuudatavale.ee veebis asuva õppematerjalide andmebaasi näol on loodud süsteem noorsootööalaste õppematerjalide kaardistamiseks ja kättesaadavuse suurendamiseks. Nimekirjas on üle saja väärt erialase õppematerjali. Õppematerjalide kättesaadavuse suurendamiseks on jõutud kokkuleppele Tartu Ülikooli raamatukoguga, kes on võtnud raamatukokku ja muutnud ESTER andmebaasi kaudu kättesaadavaks erialast kirjandust nii noorsootöö tudengitele, noorsootöötajatele kui koolitajatele.
- Eesmärgiga tagada Eesti noorsootöötajatele ja koolitajatele kvaliteetse erialase väliskirjanduse kättesaadavus, on tõlgitud eesti keelde või soetatud õppematerjalide kogusse mitmed ingliskeelsed õppematerjalid.
- Õppematerjalide arendustegevused:

¹⁰ Eesti noorsootöö õppematerjalide küsimustik 2013

Uuringud on olulised, kuna annavad informatsiooni materjalide kasutatavuse ja vajaduste kohta. Näiteks tuli viimasest kättesaadavuse ja kasutatavuse uuringust (2011) välja, et peamiste materjalidena, mida igapäevaselt töös kasutatakse, nimetati MIHUST ja MFÕ veebi. Saime teada, et materjalide osas, mis on valminud ESFi programmi raames, on noorsootöötajate teadlikkus kõrgem ja neid kasutatakse enam. Tõenäoliselt seetõttu, et ESFi programm pakub teadlikkuse tõstmiseks MFÕ veebi keskkonda ja ESFi koolituste kaudu antakse rohkelt informatsiooni ka uute õppematerjalide kohta. 2010. aastal läbi viidud küsitluse tagasiside põhjal võib kokkuvõttes öelda, et noorsootööajakirja MIHUS on hinnatud ja vajalik sisend lugejate töös. Seda teadmist kinnitab ka 2013. aastal läbi viidud õppematerjalide teemaline küsitlus. Ajakirja tugevuseks peetakse seda, et see on esimene omalaadne väljaanne Eesti noorsootöös, mis vahendab regulaarselt olulistel ja noorsootöö arengut puudutavatel teemadel ilmutavat materjali ning mis tekitab noorsootöötajates soovi ning harjumust oma valdkonna kohta nii teooriat kui ka uuringuid lugeda. Üllatuslikult on praktiliste näidete hindajate kõrval peaaegu sama palju lugejaid kinnitanud, et väärtustavad kõige enam uuringuid ja teooriate tutvustusi. Ajakirjas MIHUS ilmunud artiklite sisu on kasutatud nii ülikoolide uurimustöodes kui ka tsiteeritud noorteseire aastaraamatutes ja mujal. Ajakirja eesmärk oli tekitada Eesti noorsootöösse enam uurimuspõhist praktikat ning see eesmärk on osutunud õigeks, kuivõrd ka lugejad ütlevad, et näevad ajakirjas esitatud teemade seost oma igapäevast tööga ja mõned tõdevad, et vaid uuringute toel saabki praktilist tööd teha, sest need annavad teadmise, mis tegelikult noortega toimub. Muudest materjalidest väärtustatakse enam neid, kust saab praktilisi näpunäiteid meetodite kohta. Samas on 2013. aasta küsimustikust lähtuvalt kasvanud uuringute ja veebi materjalide tarbimine. Enam mainitakse ära ka noorteseire aastaraamatute lugejaid.

17.-18. mail 2010 toimus noortevaldkonna õppematerjalide arendusseminar, mille eesmärgiks oli vaadata üle Eesti noortevaldkonna õppematerjalide hetkeolukord, panna paika tulevikus valmivate õppematerjalide kvaliteedikriteeriumid ja analüüsida olemasolevaid vajadusi materjalide osas. Seminari ettevalmistuseks valmis kaardistus (2007-2010) olemasolevatest noor-

sootöälastest õppematerjalidest. Kahepäevasel õppematerjalide arenduseminaril osalesid HTM, ENTK, SA Archimedes ENEB, TÜ Narva Kolledž, TÜ VKA ja vabakutselised koolitajad. Lisaks andis oma panuse TÜ õppimise ja õpetamise arenduskeskuse programmijuht Einike Pill. Seminar oli oluliseks aluseks ESFi programmi õppematerjalide edasiseks arendustegevusteks. Lisaks valmis 2010. aasta lõpuks dokument „Noortevaldkonna õppematerjalide kvaliteedi juhised ehk õppematerjalide arendamise hea tava“, mis on kõigile huvilistele kättesaadav MFÕ veebis.

2010. aasta detsembris toimus õppematerjalide kättesaadavusele ja kvaliteedile keskenduv seminar „Väärtuslike mõtete ja materjalide klubi“, mille raames tutvustati osalejatele mitmete organisatsioonide poolt valmistatud materjale, kutsuti osalejaid analüüsima oma materjalide ja meetodite kasutamise põhimõtteid ja arutati õppematerjalide kvaliteedi üle. Korraldajatele andis see enam selgust noorsootõtajate mõttemaailma ja vajaduste kohta seoses õppematerjalidega.

- 2013. aasta alguseks jõudis lugejateni „Kaasava noorsootöö käsiraamat“ ja aasta lõpus „Noorsootöö õpik“ nii eesti kui ka vene keeles.

Valdkonna tegevuste tulemused ja mõju

Programmile seatud indikaatorid on õppematerjalide osas kuue aasta töö tulemusena mitmekordselt täidetud. ESFi programmi toel on loodud ja kättesaadavaks tehtud oluline õppematerjalide kogum, sh loodud uusi teadmisi noortevaldkonnast, mille eksistentsist teavad, mida teadvustavad ja mida kasutavad täna mitmed noortevaldkonnas tegutsejad, kuid nende hulk ei ole kindlasti piisav.

Kuigi 2013. aastal toimunud küsitluse vastajate arv oli madal, võib siiski uuringu tulemuste põhjal tõdeda, et õppematerjalide kasutamine on võrreldes eelnevate aastatega tõusnud. Läbi aastate on põhiliseks kitsaskohaks olnud materjalidega seotud infotegevus ja levitamine. Uuringuid võrreldes tundub, et rohkem on harjutud kasutama ka veebimaterjale. Kuigi ükski uuringutest ei ole nii laialatuslik, et saaks teha üldisemaid järeldusi, siis põhinedes ka kuueaastasele õppematerjalide koordineerimise kogemusele, võib tuua välja, et materjalide kasutus

noorsootõtajate hulgas on nende aastate jooksul kasvanud, kuid mitte siiski veel ideaalilähedane. Jätkuvalt leidub noorsootõtajaid, kelleni ei jõua informatsioon olemasolevatest materjalidest või ei nähta vajadust ennast igapäevaselt uute teadmistega kursis viia. Samas on kogu perioodi vältel olnud noorsootõtajate hulgas suur soov materjale saada. Viimase, 2013. aasta oktoobris läbi viidud küsitluse põhjal võib ütelda, et tundub, et materjalide tarbimine on muutunud teadlikumaks ja see annab lootust, et ehk kasvab ka initsiatiiv ise enda jaoks õigete materjalideni jõuda. Viimasele küsitlusele vastanute hulgas oli mitmeid noorsootõtajaid, kes hoiavad ennast teadlikult kursis kõigi võimalike uute materjalidega ja täiendavad ennast nende toel igakuiselt. Eelnevate uuringute põhjal on neid vastajaid olnud vaid üksikuid.

Edaspidi tuleb kindlasti jätkata noortevaldkonna materjalide kättesaadavuse suurendamisega, julgustades noortevaldkonna organisatsioone oma materjale jagama muuhulgas MFÕ veebi kaudu. Kindlasti toetab kättesaadavust ja teadlikkuse tõusu ka koostöö TÜ raamatukoguga. Lähiaastal tuleb pöörata suurt tähelepanu juba olemasolevate õppematerjalide laialdasemat kasutust soodustavatele tegevustele, nagu teavitamine, kasutusoskuse arendamine ja kasutusharjumuse kujundamine (noorsootöö tudengite, noorsootõtajate ja koolitajate seas). Erilist tähelepanu tuleks pöörata seejuures venekeelsele sihtgrupile, kellele olemasolevad õppematerjalid ebapiisava eesti keele oskuse tagajärjel veelgi vähem kättesaadavad on.

ESFi programmi „Noorsootöö kvaliteedi arendamine“ raames ilmunud õppematerjalid 2008–2013

1. Ajakiri MIHUS:

NR 1 – Vaatepunkte noore inimese nägemiseks

NR 2 – Noorsootöö seos noorte tööhõivega

NR 3 – Noorsootöö väärtus ja väärtused noorsootöös

NR 4 – Rahvusvaheline noorsootöö

NR 5 – Erinoorsootöö väljakutsed ja võimalused

NR 6 – Vabatahtlik tegevus ja ettevõtlikkus

NR 7 – Noorsootöö identiteet ja tulevik

NR 8 – Kool ja noorsootöö

NR 9 – Õpimeetodid

NR 10 – Noorsootöö rohujuuresandil

NR 11 – Noortepoliitika

NR 12 – Noored ja noorsootöö tulevikus

NR 13 – Õppima õppimine, õppiv praktika ja õppiv organisatsioon

NR 14 – Teadmus- ja tõendus põhine noorsootöö

NR 15 – ESFi programmi „Noorsootöö kvaliteedi arendamine“ mõju

2. 2009–2012. aastal toimunud koolituste kohta loodud ja avalikustatud koolitusraportid:

- „Kolme päevaga heaks kodanikuks“
- „Mitmekesisus noorsootöös“
- „Maailmaharidus noorsootöös“
- „Inimõigused noorsootöös“
- „Aktiivõppe meetodid noorsootöös“
- „Õitsev noorsootöö majanduslanguses“
- „Noorsootöö po-russki“
- „Aktiivõppe meetodid looduse ja tehnika valdkonnas“
- „Avastame geeniused ehk karjääri-nõustamine noorsootöös“
- „Läbi noorsootöö hakkamasaavaks tööturul“
- „Mobiilne noorsootöö“

3. Video- ja audiosalvestised:

- „Tervisliku eluviisi“ seminari videod
- „Mobiilne noorsootöö riskioludes elavate noortega“ seminari videod
- Meetodimessidel filmitud videod
- Seminari „Organisatsiooni koolitus-tegevuste planeerimine“ videod
- „Tool Fair 2011“ videod
- Seminar „Kuidas korraldada globaalset kampaaniat?“
- Seminari „Kuumad toolid ja kohtumine kogukonnaga“ videod
- Seminari „Noorsootöö väärtus ja väärtused noorsootöös“ videod
- Seminar „Läbi noorsootöö hakkamasaavaks tööturul“ videod
- Seminar „Keskkonnasõbralik

mõtteviis noorsootöös” videod

- Seminari “Interneti ohud ja võimalused” videod – Andra Siibak: “Murdes müüte digitaalsest põlvkonnast”, Kalev Pihl: “Teeme padipehme maailma!”, Henn Sarv: “Mida tehakse ja mida võiks teha Internetis – Kuidas selle käigus võib rohkem või vähem haiget saada?”
- Seminari “Eesti noorte vaimne tervis” videod) – Doris Kareva: “Oma arvamuse hind”, Toivo Niiberg: “Eesti noorte seas enim levinud väärad väärtushinnangud ja hoiakud, mis takistavad nende normaalset arengut”, Ingvar Villido: “Miks noored on sellised nagu nad on?”, Anne Daniel-Karlsen: “Norra ja Eesti laste vaimse tervise kogemuslik võrdlus.”
- Seminari: Mis on teadmine? Kus paiknevad noortevaldkonna teadmised? videod
- Ülo Vooglaiu loeng “Milleks koolitajale mõtlemisoskus ja kriitiline meel?”
- Seminari “Vabatahtlik tegevus noorsootöös” videod
- Konverents “Noored tulevikus” videod – “Trying to identify ‘youth work’ European & national traditions and trends” – professor Howard Williamson, “Noored ja tulevikumaailm” – Marju Lauristin; “Tulevikutöö 10 võtmeoskust” – Kristjan Rebane; “Muutustega toimetuleku ABC: muutuste juhtimine” – Anu Virovere,
- Videod KOVidele suunatud aren-

guprogrammist „Väärt algatused noorte töötajate toetamiseks” – Haapsalu, Saue, Kehtna ja Pärnu

4. Võõrkeelne erialane kirjandus ja tõlkematerjalid –

tõlgitud eesti keelde:

- T-Kit käsiraamat „Sotsiaalne kaasatus” (juurdetrükk)
- T-Kit käsiraamat „Koolitamise alused” (juurdetrükk)
- „Kümme teesi Euroopa noorsootöö, kultuuridevahelise õppe ning sellises keskkonnas täis- ja osalise tööajaga töötavate inimeste kvalifikatsiooni ja professionaalsuse nõuete vahelistest seostest”, Hendrik Otten
- Käsiraamat „Noorsootööst ja noorte tööhõivest”, mis põhineb originaalmaterjalidel: „Working on Work for all” ja „Inclusion through employability. Youth work approaches to unemployment.”

soetatud järgmised ingliskeelsed õppematerjalid:

- “Working with Young People”, Harrison R, Wise, C (SAGE 2006)
- “Informal learning in Youth work”, Janet R Batsleer & Janet R. Batsleer
- “Essential Skills for youth work practice”, Kate Sapin, 2008
- “How all teachers can support citizenship and human rights education: a framework for the development of competences”, (Council of

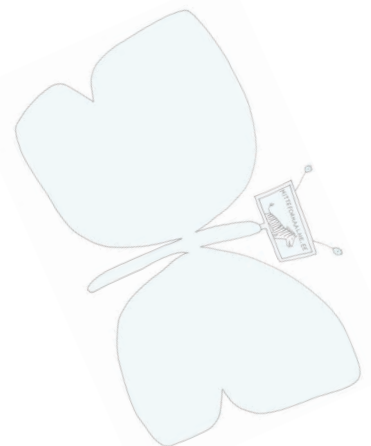
Europe 2009)

- “Manual on human rights education for children”, (Council of Europe 2009)
- “Manual for facilitators in non-formal education” (Council of Europe 2009)
- „Youth employment and the future of work”
- „Mobile youth work in the global context”
- “Where do you stand? – Intercultural Learning and Political Education in Contemporary Europe”. Autorid: Yael Ohana & Hendrik Otten (Eds.)

5. Eestikeelsed väljaanded

- “Kaasava noorsootöö käsiraamat”
- “Noorsootöö õpik”
- Noortevaldkonna koolitaja enesearengu mapp “KOMA” ja “KOMA KAKS” (koostöös koolitajate koolituse valdkonnaga)
- Rahvusvahelise noorsootöö mõttevihik

Enamik materjale on internetipõhiselt leitavad MFÕ veebis www.mitteformaalne.ee ja videod Euroopa Noored Telepurgist <http://euroopa.noored.ee/telepurk>

Millal maksan mitteformaalne.ee vaeva?

Elina Kivinukk

Veebi mitteformaalne.ee koordinaator

Kodusid võib olla väga erinevaid. Mõnes tunned kohe, et oled oodatud ja tere-tulnud. Sind kutsutakse sooja naeratu-sega edasi, pakutakse vihmade ilmaga tass sooja teed, laual põleb küünlal ja selle kõrval on pooleliolev juturaamat. Mõnes kodus on aga näha, kui inimestel pole aega olnud ennast sisse seada ja nii pole seal ka sooja kodutunnet. Sellistes kodus pole suured asjad läbimõeldud, mõnusatest detailidest rääkimata. On arusaamatu, miks on mõni pilt seinale panemata või miks ukse link logiseb ja kuidas kellelgi pole aega sellega tegelda. Vahel paistab kohe silma, et elamis-kohta pole plaanitud kauaks jääda, vaid tegemist on ajutise lahendusega, kus elanikud viibivad vaid hädapärase aja.

Ilmselt pole sõna „kodu“ asjata liit-sõnas „koduleht“. [Mitteformaalne.ee](http://mitteformaalne.ee) on noortevaldkonnas tegutsejatele kodus olnud 2007. aastast. Esilehel on aktuaalsed uudised saabuvatest kooli-tustest, värskest ilmunud materjalid, kusjuures võimalusi uudiste jagamiseks on nii lehe haldajal Euroopa Noored Eesti bürool kui ka kõigil teistel noortevald-konnas tegutsejatel. Koolituskalendris on aga värske info noortevaldkonna seminaridest ja muudest ettevõtmis- test. Õppematerjalide rubriigis on nii põhjalikud koolituskokkuvõtted, konve- rentside järelkajad kui ka audio- ja videofailid. Põhjalikule infole aitavad tähelepanu tõmmata uudiskirjad nii üldi- semalt mitteformaalsest õppes huvita- tutele kui noortevaldkonna koolitajatele, samuti [Facebooki-leht](#), mida jälgib üle tuhande inimese.

Igal nädalal külastab lehte umbes kuus- sada huvilist: rahulikumal suveajal on külastusi 200–300 nädalas, aktiivsel koolitusperioodil 600–800, tipp hetkel on küündinud lausa üle tuhande. Kõige enam külastatakse esilehte,

õppemeetodite andmebaasi, koolituskal- endrit ja erinevaid koolitussündmuste alalehti. Uudiskirjad jõuavad ligikaudu 380ne lugejani, kellest üle 25% uudiskirja ka avavad ja sirvivad. Internetiturundus- valdkonna uuringuid uskudes on see hea protsent. Ilmselt läheb uudiskirjast loetu korda, vahel saadavad lugejad ka tagasi- sidet, et see või too link oli eriti kasulik.

Ometi, kui koduseks võib mittefor- maalne.ee lehte pidada? Tundub, et mitteformaalne.ee ei ole muutunud nii armsaks kui esialgu loodetud. See ei ole vältimatu koduleht, mida iga noorsoo- töötaja peab vajalikuks külastada. Täna tegutseb mitteformaalne.ee pigem ESFi programmi erinevate koolitustegevuste vahendajana. Kuigi mitmed koostööpart- nerid saadavad regulaarselt oma kooli- tuspakkumisi, siis nii-öelda tavakasuta- jatelt on keeruline nõuda, et keegi lisaks mõne lingi lingikogusse või õppemeetodi meetodite andmebaasi. Loodetud inter- aktiivsust tänaseks saavutatud pole.

Niisiis tundub, et mitteformaalne.ee on pigem kõledavõitu kodu. Ometi – kuidagi toimivad asjad ka vähem hubases kodus. Isegi kui mõnusaid söögilauavestluseid ei teki, on hea teada, et keegi on siiski õhtuti koju tulemas. Keegi koristab aeg-ajalt, keegi viib prügi välja. Seni on mitteformaalne.ee-s selle eest hoolit- senud rikkalik ESFi programm. Kodulehe juures on inimene, kes hoiab veebilehel toimival silma peal, täiendab sünd- muste infot, otsib ise mujalt ressursi- dest asjaspeutuivaid artikleid, koostab uudiskirju ja haldab Facebooki-lehte. Arvestades tänapäeva interneti-argi- päeva, on selline mehitatus üsna ainu- laadne luksus.

Lisaks on ainulaadne seegi, et meil on selline mitteformaalne õppimist tutvustav veeb meie oma emakeeles. Meil on meetoditekogumik, mille kohta hiljuti kolleeg kommenteeris: „See on kullahinnaga, isegi äri sektori jaoks! Meetodid on ülevaetlikult kirjeldatud eri juhtumiteks, eesti keeles.“ Lehel on võimalik leida noortevaldkonna koolita- jate jaoks kogutud ressursse, materjale noorsootöö arendamiseks kohalikul tasandil, noortepoliitikast rääkimata. Ometi tundub, et see ainulaadsus läheb

korda vaid kitsale ringile noortevald- konna praktikutele ja enamik veebilehe külastajatest eelistab vaid tarbijaseisust.

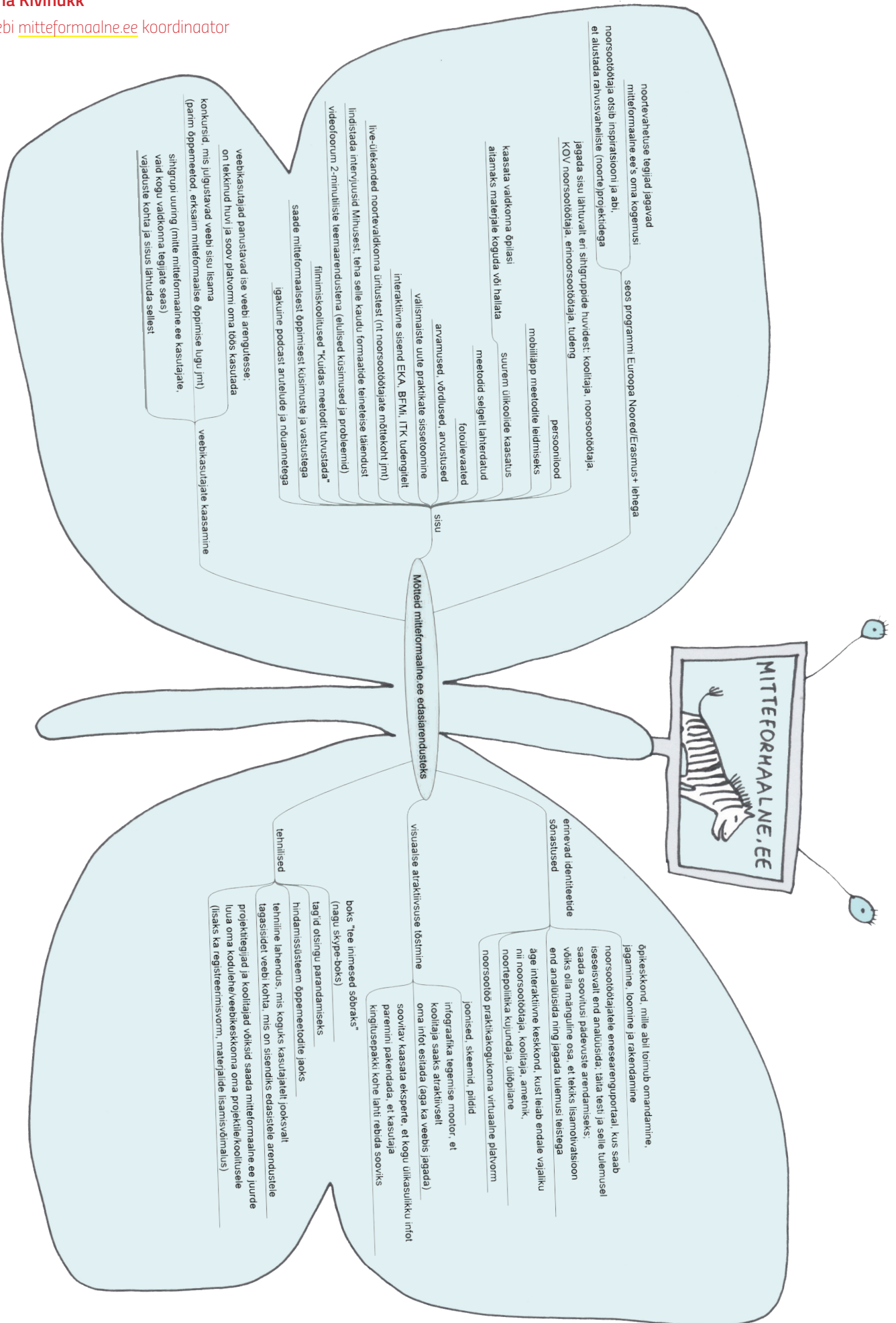
Kuid mis saab edasi? Hiljuti toimunud mitteformaalne.ee arendussemi- naril jagati oma helesiniseid unistusi veebiga seoses. Juuresolevalt skeemilt näeb erinevaid ideid, mis seotud nii kasutajate parema kaasamise, tehni- liste arenduste kui lehe sisukamaks ja mitmekesisemaks muutmisega. Siinse mõtiskluse kirjutamise hetkel ei ole veel selge, millised võimalused on lehe arendamiseks 2014. aastal. Aga hooli- mata edasistest arendusvõimalustest ja ressurssidest, on selge: senitehtud tuleb edasi arendada üheskoos. Iga noorsootöötaja, nii praktik kui teoreetik, noortevaldkonna koolitaja ja noorsootöö tudeng, peaks mõistma, milline väärtus on see, et mitteformaalne õppimist puudutav on ühte koondatud, ja samas tundma ka vastutust, et enda jaoks huvitavaid materjale teistega jagada. Nii on mõttekaart üleskutseks ja mõtteai- neks võimalikele koostööpartneritele – et ühiselt kujundada mitteformaalne.ee hubaseks kodus.

Mõtteid mitteformaalne.ee edasiarendusteks

Elina Kivinukk

Veebi mitteformaalne.ee koordinaator

Paremad teadmised noortest

Epp Reedik

Eesti Noorsootöö Keskus

Noorteseire suuna juht

Eelmises Mihuses leidis laialdast kajastamist teadmus- ja tõendus põhise teema. See teema on tõepoolest aktuaalne. Eestis kui ka Euroopa Liidus rõhutatakse üha enam, et noori puudutavad otsused peavad olema teadmispõhised. Üha enam levib ka mõtteviis, et noorsootöö tegevused peavad olema tõenditeadmised. Nii otsustustes kui tegevustes tuleb rakendada parimaid, tõhusamaid ja efektiivsemaid lahendusi, mis arvestavad noorte olukorda ja nende tegelikke vajadusi. Just sellisena oligi „Noorsootöö strateegias 2006–2013“ püstitatud üks oluline arengusuund – noortele suunatud tegevused peavad lähtuma noorte olukorrast ja nende tegelikelt vajadustest. Selleks on strateegias sõnastatud kolm alasuunda, mis peavad aitama kaasa eesmärgi saavutamisele: 1) vajadus järjepideva süsteemse võrdlusvõimalusi tagava hindamise ja analüüsi olemasolu järele, 2) vajadus noorsoouuringute mahu ja kvaliteedi tõstmise järele ning 3) vajadus arvestada uuringutulemustega poliitika kujundamisel. See tähendab, et teadmisi noortest tuleb koguda süsteemselt ja järjepidevalt, et oleks võimalik analüüsida ja hinnata trende. Teiseks on oluline noorsoouuringute kaudu saada kvaliteetset infot ja selgemat ülevaadet trendide põhjustest ja tagajärgedest – ehk õppida tundma noorte olukorda spetsiifilisemalt. Ära ei unustatud ka seda, et teadmistest üksi on vähe kasu, kui neid ei rakendata edasiste tegevuste planeerimisel ja elluviimisel. Nii võib öelda, et „Noorsootöö strateegia 2006–2013“ lõi soodsad tingimused noortevaldkonna tõendus põhiseks kujunemiseks.

Kes on soovinud saada head ja terviklikku ülevaadet noorte olukorrast teab, kui ajamahukas ja keeruline võib olla erinevatest andmeallikatest info otsimine. Noorte kohta käivat statistikat pakuvad mitmed andmebaasid, nagu Eesti Statistikaameti, Eesti Hariduse Infosüsteemi, Tervise Arengu Instituudi jt andmebaasid. Seoses ESFi programmiga „Noorsootöö kvaliteedi arendamine“ tekkis noortevaldkonnas hea võimalus arendada välja noorte kohta andmeid koondav süsteem, mis sai teoks 2010. aastal. Noorteseire süsteem, mis on leitav ka veebist

www.noorteseire.ee, võimaldab jälgida noorte eluolu puudutavaid trende üheksas erinevas valdkonnas (nt haridus, noorsootöö, tervis, tööturg jne). Tagatud on järjepidev süsteemne lähenemine, mis pakub võrdlusvõimalusi analüüside ja hinnangute teostamiseks, võimaldades hinnata noorte olukorda, arvestada noori puudutavaid aspekte eri poliitikasuundade väljatöötamisel ning hinnata poliitikamuudatuste võimalikku mõju. Ka uuringud pakuvad ohtralt noorte kohta teadmisi. Selgus, et Eestis on noorte kohta uuringuid läbi viidud üsna palju, kuid need paiknevad väga erinevates kohtades ja nende ülesleidmine võib osutuda keeruliseks. Nii saigi Noorteseire süsteemi teiseks oluliseks komponendiks uuringute andmebaas. Noorteseire uuringute andmebaasi eesmärk on kokku koondada info just noori puudutavate uuringute kohta. Hetkel on andmebaasis võimalik leida viiteid ligikaudu tuhandele uuringule. Tagasisidest on välja tulnud, et see on eriti populaarne tudengite seas, aidates kaasa noorsoouuringute edasiarendustele.

Lisaväärtuseks Noorteseire süsteemis on see, et igal aastal keskendutakse ühele konkreetsele noorte eluolu puudutavale teemale, mida uuritakse sügavamalt. Tulemused kajastuvad poliitikaülevaadetes ja aastaraamatus. Aastaraamat pakub iga-aastaselt ka ülevaadet noorte eluolu puudutavate trendide kohta. Nii on võimalik end hästi kursis hoida noorte eluoluga üldiselt ja saada ka spetsiifilisemaid teadmisi kindlate noori puudutavate teemade osas, nt on kajastamist leidnud sellised teemad nagu: noored ja tööturg (2011), noored ja noorsootöö (2012), noored ja sotsiaalne kaasatus (2013). Statistika ja uuringute süntees peaks andma hea ülevaate noorte ees seisvatest väljakutsetest.

Seiresüsteemi arendamine on andnud olulise tõuke ka noortevaldkonna teadmiste koostööplatvormi loomisele ning otsustajate, praktikute ja uurijate vahelisele koostööle. Noorteseirega seotud uurijate võrgustik on aasta-aastalt kasvanud, mis näitab uurijate huvi ning valmisolekut panustada noortepoliitika ja noorsootöö meetmete hindamisse, kavandamisse ning rakendamisse.

Uuringute tulemuste ja noortevaldkonna teadmuse levitamiseks on toimunud mitmeid seminare, konverentse, infotunde, sh Riigikogu komisjonides. Kuulajakonnaks on olnud nii poliitikakujundajaid, noorsoouurijaid, noorsootöötajaid kui ka noored ise. Kokku on nende

aastate jooksul osalenud seminaridel ja konverentsidel üle neljasaja kuulaja.

Noorteseire süsteem on veel noor, ja vajab kindlasti ka edasiarendamist, kuid tagasiside sellele algatusele on olnud positiivne. Teadlikkus noorteseire süsteemist ja selle võimalustest oma töö tõhustamiseks jõuab järjest enamate inimesteni. Teavitussündmustel osalenute tagasisidest võib välja tuua, et paranenud on teadmised noortest ja noortepoliitikast, infot on saadud spetsiifiliste noori puudutavate teemade kohta, aastaraamatut peetakse heaks ülevaate saamise allikaks, noorteseire veebi kasutatakse tõenduste hankimiseks. Riik, KOVID ja kolmas sektor teadvustavad järjest enam vajadust kasutada oma otsustes noortevaldkonna kvaliteetteavet. Noorte kohta regulaarselt kogutavad andmed, läbi viidud uuringud ja küsitlused aitavad oluliselt kaasa noorte olukorra süsteemse hindamise kujunemisele, mis avaldab aasta-aastalt kasvavat mõju ka ministeeriumite tööle.

Paremad teadmised noortest on väljakutseks ka edaspidi ning teadmiste kogumine ja teadmispõhine noortepoliitika on jätkuvalt Eesti noortevaldkonna prioriteet.

Kasutatud kirjandus:

- „Euroopa noortevaldkonna uuendatud koostööraamistik 2010–2018“
- „Eesti noored arvudes, 2008“, Eesti Noorsootöö Keskus, 2008
- „Noorsootöö strateegia 2006–2013“
- „Noorsootöö strateegia 2006–2013. Aruanne strateegia eesmärkide ja rakendusplaani täitmisest 2012. aastal“
- Noorteseire www.noorteseire.ee
- Tagasiside kokkuvõtteid noorteseire teavitussündmustest

Alguspunkt Sinu eduloole – Stardiplats.ee!

Helen Kereme

Eesti Noorsootöö Keskus Stardiplats.ee
projekti juht

Noored, tehke enda kogemused
nähtavaks!

Kuigi viimaste aastate jooksul on tööpuudus stabiilselt langenud, esineb noortel siiski jätkuvalt raskusi sobiva töökoha leidmisel. Põhjuseid selleks on mitmeid, kuid tööandjate silmis on üheks suurimaks miinuseks noorte tööle palkamisel varasemate töökoogemuste puudumine, mistõttu on nad ka vähem konkurentsivõimelised. Eesti Noorsootöö Keskuse loodud noorteportaal Stardiplats (www.stardiplats.ee) võimaldab noortel oma varasemad õpi- ja töökoogemused kokku koguda, neid analüüsida ning tööandjale meelepäraselt CVs kirjeldada.

Stardiplats aitab alustada

Haridus- ja teadusministeeriumi algatatud ja Euroopa Sotsiaalfondi kaasrahastusel elluviidava programmi "Noorsootöö kvaliteedi arendamine" raames valminud noorteportaal Stardiplats on unikaalne veebipõhine CV-keskkond, mis aitab noorel suurendada konkurentsivõimet tööturul, praktikakoha taotlemisel, projektidesse kandideerimisel ja kõikjal, kus on vajalik tõestada oma kompetentsust. Portaal on võimalik kokku koguda kõikvõimalikud õpi- ja töökoogemused, analüüsida oma õpitemusi ja lisada juurde tunnistused, sertifikaadid, diplomid vms tõendamaks õpitud.

Kõik enda sisestatud kogemused on võimalik ümber tõsta ka Europass CV formaati. Lisaks sisaldab portaal infot eneseanalüüsi teostamise kohta, motivatsioonikirjade ja avalduste vormistamise kohta ning palju muud tööhoivealast kasulikku infot. Täna on enam kui 7300 noort avanud oma konto Stardiplatsis ning alustanud oma väärtuslike kogemuste analüüsimist ja talletamist. See näitab, et noortel on küllaltki suur huvi ja vajadus kirjeldada ja tõendada läbi noorsootöö omandatud mitteformaalseid teadmisi, oskusi ja praktilisi töökoogemusi, selleks, et edukalt konkureerida hariduse omandamisel ning tööturule sisenemisel.

Millega rikastada oma CVd

Noorte jaoks on tööturule sisenemine raske ka seetõttu, et oma varasemaid kogemusi ei osata piisaval määral rõhutada ja CVs välja tuua. On loomulik, et keskkooli või ülikooli lõpetanud noorel puudub töökoogemus, kuid samas võib tal olla mitmesuguseid kogemusi projektide juhtimisega noortekeskuses, vabatahtliku töö kogemus noorteühingust või rohkelt esinemisvilumust näiteringist. Need kõik on kasulikud kogemused, ent noored ise ei oska neid märgata ja välja tuua. Samuti ei pea noored tihti oluliseks esitleda oma tulevasele tööandjale oma kooliaja töökoogemusi, näiteks õpilasmalevas töötamist. Noorsootöös osalemine annab noortele hea suhtlemisoskuse, meeskonnatöö kogemuse, ajaplaneerimisoskuse ning enesekehtestamise, probleemide lahendamise, protsesside ja inimeste juhtimise kogemuse – kõike seda väärtustavad tulevased tööandjad kõrgelt. Oma karjääri kujundamisel ja tööotsingutel on sellised kogemused plussiks ning loovad konkurentsieelise.

Kogemustest on kasu, kui neid osatakse väärtustada

Stardiplats aitab juhtida noorte, aga ka haridustöötajate ja tööandjate tähelepanu noorte väga arvestatavatele kogemustele, mis on omandatud mitteformaalse õppimise teel formaalse hariduse või töökoogemuse kõrval või ka asemel, ning õpetab noori oma väärtuslike kogemusi hindama ja esitlema.

Tagamaks tööandjate teadlikkust noorte varasematest kogemustest, on suur roll noortel endil, kes peavad oma kogemusi väärtustama ning need tööturul maksma panema. **Seega, esmalt tuleb oma kogemusi märgata, seejärel analüüsida ning siis CVs kajastada. Internetikeskkond Stardiplats on just selleks loodud!**

Maria Krajushkina

Stardiplatsi kasutaja

Miks sa otsustasid just Stardiplatsis omale konto teha?

Stardiplats on hea võimalus hoida end kursis olukorraga tööturul ja noortele pakutavate enesearendamise võimalustega. Lisaks on see koht, kus koostada endale põhjalik CV. Olin Stardiplatsi keskkonnast ka varem kuulnud, kuid põhjalikumalt sain sellest teada noorte infomessil Teeviit, kuhu mind kutsuti vabatahtlikuks, et noortele tutvustada Stardiplatsi keskkonda. Just siis avasin seal oma konto ja hakkasin CVd koostama. Usun, et noortel on üsna raske

tööturul alustada. Paljudel puudub töökoogemus, kuna nad on pühendunud hariduse omandamisele ja seega puuduvad praktilised kogemused. Tihtilugu oodatakse aga tööotsijalt suurt kogemustepagasit ning kandideerija teisi olulisi omadusi nii väga tähele ei pandagi.

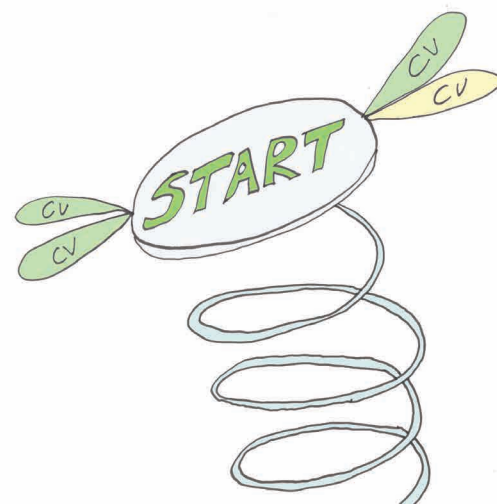
Eialgu olin ka mina mures, et kirjutada ei ole väga midagi, sest mul puudus varasem töökoogemus ja ma ei osanud selgelt väljendada ka oma häid külgi, et tööandjale paremini silma jääda. Õnneks leidsin Stardiplatsi keskkonnast rohkelt häid vihjeid ja nippe, kuidas oma vähesed töökoogemused paremini esile tuua ning mida CV koostamisel arvesse võtta. Arvan, et Stardiplatsi CV paistab kindlasti silma nõ tavaliste CVde kõrval. Lisaks võib Stardiplatsi keskkonnast leida arvukaid tööpakkumisi just noortele nii Eestis kui välismaal. Saab ka lugeda uudiseid noorte ja nende töö kohta. Julgustan noori igati oma CVd just Stardiplatsi keskkonnas looma!

Johanna Hink

Stardiplatsi kasutaja

Miks sa otsustasid just Stardiplatsis omale konto teha?

Stardiplatsi tegin konto huvist selle lehekülje vastu ja selleks, et mul oleks CV alati internetis olemas. Leian, et Stardiplatsi puhul on hea, et see on suunatud noortele ja sageli tööturul kogematu-tele. Sealt leiab tööpakkumisi ja nõuan- deid elatise leidmiseks. Stardiplatsis vaatangi kõige rohkem uudiseid ja lehe vasakus servas olevaid pakkumisi. Enim huvitavad mind pakkumised vabatahtlikele. Omaltpoolt soovitan kõikidel noortel teha Stardiplatsis konto, hoolimata sellest, kas on parasjagu käimas aktiivne töötamine või mitte. Alati on hea, kui kõik andmed varasematest kogemustest on ühes kohas, kus saab neid vajadusel igal ajal juurde lisada.

Euroopa Sotsiaalfondi vahendid Eesti noortekeskustes – kasutus, tulemused ja mõju noortekeskustele ning ühiskonnale

Heidi Paabort

Eesti ANKi tegevjuht

Eestis on kohalikel omavalitsustel noorsootöö korraldamiseks mitmeid valikuvõimalusi. Üks neist on toetada noortekeskuse tööd. Noortekeskuse loomise eesmärgid sõltuvad aga paljuski kohalikest vajadustest, näiteks noorte arvust piirkonnas, kohaliku omavalitsuse prioriteetidest ning loomulikult rahalistest võimalustest. Noortekeskuse keskne tegevus on kontakttöö noortega, sh noortele suunatud tegevuste teostamine, tagamine ning arendava keskkonna loomine¹¹. Vaatamata sellele, et noortekeskused lähtuvad tegevuste korraldamisel ühtedest ja samadest õigusaktidest, juhivad Eesti erinevais paigus asuvaid noortekeskusi siiski erineva haridustausta ja hoiakutega inimesed. Seetõttu on Eesti noortekeskused oma olemuselt väga eripalgelised füüsilised ja sotsiaalsed ruumid.

Kui 2010. aastal kuulutati Eesti Noorsootöö Keskuse poolt välja hange „Noorte konkurentsivõime suurendamiseks ja sotsiaalse tõrjutuse vähendamiseks ühiskonnale pakutava noorsootöö teenuse osutamise läbi noortekeskuste“, oli see üks võimalustest, et noortekeskustes tehtava töö kvaliteeti ühtlustada, kaasata tegevustesse uut sihtgruppi ja laiendada tegevusvõimalusi. 2010. aasta suvel valitigi tegevusi koordineerima Eesti noortekeskuste eestkosteorganisatsioon Eesti Avatud Noortekeskuste Ühendus. Lepingu allkirjastamise hetkel olid mõlemal poolel omad ootused ja kõhklused, kuivõrd etteantud eesmärk on üldse saavutatav.

Nüüd, kui programm on lõppenud, saame tõdeda, et hange on ületanud kõik ootused ja vastav periood on olnud väga oluline etapp nii valdkonna, noortekeskuste võrgustiku kui ka Eesti ANKi

kujunemisloos. Hanke raames kolme aasta jooksul läbiviidud tegevused andsid osalusvõimaluse ligi 50 000 noorele ja on mõjutanud 137 noortekeskuse tööd (mis on 61% kõigist Eesti noortekeskustest). Kaasatud olid kõik maakonnad ja piirkonnad üle Eesti.

Muutused valdkonnas

Kui hanke koordineerimise alguses võis olla kõhklusi, kuidas noortekeskused suudavad võetud vastutust kanda, on tegelikkuses kogu hange olnud ülimalt positiivse noodiga. Hanke elluviimine ei ole mõjutanud vaid keskusi ennast, vaid laineefektina nii ESFi „Noorsootöö kvaliteedi arendamine“ meetmete kui ka valdkonna teiste tegevuste tulemusi. Näiteks võib siinkohal tuua selle, et 95% hanget teostanud ANKide noorsootõtajatest on osalenud mõnel ESFi „Noorsootöö kvaliteedi arendamise“ programmi raames pakutud koolitusel ning mitmed noortekeskused soovitasid hanke mõjul KOVil osaleda ESFi alameetmes „Noorsootöö kvaliteedi hindamine“. Viimane andis omakorda tõuke kohaliku tasandi arengukavade ja finantsplaanide muutmiseks. Eeltoodud näidete positiivse mõjuna tõi hange uusi sisendeid, uusi eesmärgi, tegevusi ja meetmeid tervelt 43% teostajate jaoks nii piirkonna arengukavadesse kui ka teistesse sidusvaldkondade arengudokumentidesse ning erinevate programmide koostöö kasutegurina tekkis uus lähenemine täiendkoolitusele. Koolituste tegelik vajadus tekitas olulise teemavaldkonna vastava ESFi programmi koolitusnimistusse, mitte vastu-pidi. Iga koolitusega on noorsootõtajad saanud valdkonnas kompetentsemaks – see omakorda annab jätkuvat lisatuge noorsootõtaja kutse taotlemiseks. Kokkuvõtteks on sujuv koostöö erinevate ESFi vahenditest toetatud programmide eestvedajate vahel muutnud Eesti noorsootöö kvaliteetsemaks ja jätkusuutlikumaks.

MINU ESFI LUGU

Kerli Kõiv

Rõuge Vallavalitsuse noorsootöö spetsialist

Spetsialist, kes soovib oma tööd hästi teha, ei torma liigselt, kuid olukorda analüüsisid tegutseb, jättes endast maha sõnumeid, lootes olla teenäitaja ka teistele. Edasi liikudes kogetakse uusi teadmisi ja emotsioone, mida toovad kaasa avastused ja mis motiveerivad arenguid looma. ESFi hankes osalemine oli minu jaoks uute

väljakutsete otsimine, üle-eestilise ühisosa leidmine. Julgus hüpata sellesse suurde noortekeskuste võrgustikutegevusse on toonud palju tööks vajalikku. See oli väljakutse, mille alguses ei teadnud ma täpselt, mis muutuseid toob see kaasa ühele noortekeskusele, kogukonnale ja kõigile asjaosalistele endile. Kolm aastat kestnud tegevused löid muutusi ja järjepideva töö kaudu on tekkinud uued harjumused. Harjumuse jõud on aga suur ning märkamatult on minu igapäevatoos koha leidnud näiteks analüüs ja tagasiside ja harjumatu on tööelutegevustega mitte tegeleda. Ka kogukonnale on see juba loomulik, et neid tegevusi teeb just noortekeskus. Teekonna alguses oli minu koostöövõrgustik oluliselt väiksem kui täna. Sellel teel olen kohtunud kolleegidega üle Eesti, minus on tugevam koostöötunne ja sisemine kindlus, et ajame üle Eesti üht asja, igaüks pisut isemoodi. Minu jaoks on oluline, et noorsootõtajatest on kujunenud sõpruskond, kes nõu vajades teavad, kellelt abi küsida. Aasta tagasi otsustasin minna magistriõppesse Tartu Ülikooli ning põnevad hetked on olnud need, kus lisaks senistele praktilistele kogemustele olen õpingutes saanud ka teooriate kaudu toetust oma tegevusele. Olgu selleks näiteks mobiilse noorsootöö arutelu sotsiaalpedagoogika aines, millele omalt poolt sain lisada praktilise kogemuse muljeid, mis saadud just ESFi kogemuse kaudu. See on olnud suur projekt, mille kaudu on õpitud seda, kuivõrd oluline on iga väiksemagi keskuse tegevus, vastutusvõime ja loovus selleks, et üle Eesti saaks toimuda midagi suurt, mis muudaks senist noorsootöö ja meis endis toimuvat. Me soovime ju endale huvitavat tööd, uusi väljakutseid. Ma usun, et olen nüüd valmis veelgi suuremateks ettevõtmisteks, sest uus kogemus ja oskused toetavad seda. Noorsootöö ei ole kindlat ettemääratud teed ühest punktist teise, noorsootõtajad loovad igaüks iseenda oskustele ja loovusele tuginedes oma suhted ja meetodid tööks ümbritsevaga. Me ei tohi karta uusi väljakutseid ning vahel tuleb vaadata enda ümber, et märgata, kui ma olen liiga kauaks oma mugavustsooni ootama jäänud. Uute väljakutsete ja muutusteni!

¹¹ Noortekeskuste Hea Tava, Eesti ANK, 2013

Noortekeskuste areng

Programmi „Noorte konkurentsivõime suurendamiseks ja sotsiaalse tõrjutuse vähendamiseks ühiskonnale pakutava noorsootöö teenuse osutamine läbi noortekeskuste“ tulemusel on noortekeskustes toimunud neli kõige olulisemat muutust:

- võrdsete osalusvõimaluste tagamine kõikidele noortele (avatud noorsootöö põhimõtete tagamine);
- laienuvad valikuga osalus/tegevusvõimalused;
- stabiilne ja paindlik rahastusvõimalus (tegevused said lähtuda noorte vajadustest ja võimalustest, mitte vastupidi);
- uute noorte ja sihtgruppide kaasatus noortekeskuste töösse.

On hea tõdeda, et noortel on tekkinud õigustatud ootused noortekeskustes toimuva osas ja seetõttu jõuab noortekeskusesse juba enam teadlikult „õppima“ tulevaid noori. Noortekeskus ei ole lihtsalt koolist, perest ja tööst vaba aja veetmise koht, vaid arengukeskkond erinevate soovidega noortele. Kui võrrelda noortekeskuste tegevusi enne ja pärast hanke lõppemist, siis on noortekeskuste tegevusvõimalused muutunud mitmekülgsemaks. Huvitegevust, tööhõivet toetavad tegevused, noorte omaalgatuslikud projektid (NAFid), laagrid ja mobiilne noorsootöö on tänaseks muutunud suures osas noortekeskuste baastegevusteks. Eelneva mõjul on tekkinud uued koostööpunktid kohalikul tasandil ning noortekeskused on saavutanud keske rolli piirkondlikes võrgustikes. Erilist tähelepanu väärib asjaolu, et programmi tulemusena on 75% osalenud noortekeskustest välja toonud koostöö aktiviseerumist koolidega. **Kui vaadelda tehtud tegevusi, siis huvitegevuse arendamine läbi noortekeskuste oli kõige edukam alategevus, sest tõi keskusesse enim uusi noori.** Tervelt 150s uues huingis said noored katsetada senisest enam erinevaid lähenemisi iseenda tundmaõppimiseks ja kindla suuna leidmiseks, mis omakorda lõi eelduse elukestvaks õppeks – näiteks õppida süvendatult huvikoolis või mujal. Kuigi igas piirkonnas sama huvitegevus ei jätkunud, on selle tulemusel käima lükatud sarnased tegevused.

Tiina Sinijärv

Keila ANK juhataja

„Huvitegevusest oli meil esimene aasta looduse ring ning teisel aastal spordiring. Ringid küll tänaseks

enam ei tegutse osaliste vähesuse tõttu, kuid edulooks võib lugeda sedagi, et koolis on teisele klassile valikaineks looduring ja juhendajaks on meie endine ringijuhendaja. Spordiringi juhendajaks oli meil värskest kehakultuuri lõpetanud noor, kes sai sellest õppeaastast kooli õpetajaks. Oluline ei ole vaid konkreetse asutuse areng vaid tervik, mis teenib sama eesmärki. Noored on saanud seda, mida soovisid“.

Noorte omaalgatusfondi (NAF) toel tekkisid noortekeskustes aktiivgrupid või sarnaste huvidega sotsiaalsed grupid. NAFist saadud kogemus andis tõuke esitada oma taotlus teistesse fondidesse ehk samm-sammult lihtsamalt keerulisemale andis tõuke järgmiste kogemuse saamiseks. NAF on andnud keskustele hoopis teise hingamise, sest noortekeskus ei ole enam üritustepõhine, vaid olulisemaks on muutunud protsess, mille raames toetatakse noore potentsiaali avastamist ja arendamist.

NOORE LUGU

Aire Pruus

(15 a), Nursi
Noortetuba

ESF on andnud mulle palju uusi teadmisi projekti kirjutamises ning ürituste korraldamises. See on hea, sest uued teadmised tulevad elus kasuks. Oma esimese projektikogemuse sain, kui kirjutasin NAFi projekti „Ilupäev“. Selle projektiga õppisin otsima vastavate elualade inimesi, nendega suhtlema ja kokkuleppeid sõlmima. Kirjutasin ka oma teise NAFi projekti, milleks oli „Vastlapäev“. Projektiidee sündis mõttest, et võiks piirkonna noortega teha koos midagi lõbusat. Kuna vastlapäev oli tulemas siis mõtlesin, et miks mitte teha koos väike kelguga sõitmine, teatevõistluseid ning pärast teejoomine ja söömine. Projekti eestvedamisel olid suureks abiks minu sõbrad ja noorsootöötaja Angelika. Projekti elluviimine õpetas mulle kuidas kirjutada projekti, planeerida üritust ja seda ellu viia, sõlmida kokkuleppeid ning arvestada ka rahasummadega, mis kuluvad ürituse korraldamiseks. Tänu ESFile paranes minu oskus planeerida oma raha, suhelda inimestega, sain juurde enesekindlust, otsustusvõimet ja julgust.

Tööhõive toetamine noortekeskuses seisnes noorte potentsiaali ja konkreetse valdkonna või tegevusega seotud teadmiste hulga väljaselgitamises ning toetamises. Noorte initsiatiiv oli ESFi programmi raames märkimisväärne. Kokku algatati kolme aasta jooksul 3249 tegevust, mille lisaväärtus seisnes selles, et noored said väärtuslikke kogemusi, mis aitasid mõista tegelikku töömaailma ja seda, mis on neile vajalik tulevaste töövõtjatena või ettevõtjatena. Tööhõive toetamist on programmis osalenud noortekeskuste hinnangul võimalik teostada väikeste vahenditega ning see on ka põhjus, miks suur osa noortekeskusi plaanib alustatud tegevusi jätkata.

Tiina Sinijärv

Keila Noortekeskus, juhataja

„Tööelu tutvustamisel oli nii õnnestumisi kui ka ebaõnnestumisi. Väga aktiivselt osaleti seminaridel „Võin olla ise endale tööandjaks“, kus praktikud tutvustasid MTÜ, FIE ja OÜ võimalusi ja valusid. Tööelu tutvustavatel üritustel tekkis küsimus, kas kvaliteet või kvantiteet? Kas õnnestunum on koolitundide ajast toimuv üritus, kus saal on täis noori, kes tulid kuulama juristi elukutse kohta? Või hoopis see, kus ühel õdusal õhtupoolikul tuleb ainult üks huviline vestlema meditsiiniõega ning on peale kahetunnist jutuaamist õnnelik, et lõpuks ta teab, mida edasi teha. Olen veendunud, et viimatinimetatu kasutegur oli kordades suurem. Tööelu tutvustamised on rohkemgi vilju kandnud – ettevõtmistest, kus tutvuti helitehnika tööga, on tänaseks sündinud regulaarselt toimiv helitehnikute klubi ja vähemalt üks huviline uurib juba, kuidas suvel sel alal päris tööpõllul kätt saaks proovida.“

Mobiilse noorsootöö neli alasuunda, mis programmi käigus sai kokku lepitud, on tänavatöö, töö internetis, teenuse tagamine teises piirkonnas või noorte kogunemiskohtades. Hanke raames koolitati üle 90 mobiilse noorsootöötaja, mis on oluline tugi Eesti oma MoNo võrgustiku arenemisele. Koolituste tõukel on mitmed piirkonnad alustanud ise mobiilse noorsootöö arendamist (nt Tartu linnas). Valminud on mobiilse noorsootöö abimaterjal, mis on kasutamiseks kõigile mobiilse noorsootöö rakendajatele. Mitmed noorsootööd õppivad noored on samal teemal teos-

tanud uurimustöid, mistõttu on teema jõudnud rohkemate tulevaste noorsootöötajateni.

Programmi raames viidi läbi ka 18 **laagrit**, võimaldades arendavat puhkust ka nendele noortele, kes muidu seda erinevatel põhjustel endale lubada ei saa. See tagas omakorda võrdsed võimalused teenuse kättesaadavuseks üle Eesti. Laagrite raames kasutati aktiiv- ja loovustegevusi ning loodi noortele keskkond enda loovuse rakendamiseks ja enese tundmaõppimiseks.

Noortekeskuste seisukohalt esiletoomist vääriavad peamised arengud on järgmised:

- külastajate hulk: keskuste külastatus on tõusnud keskmiselt 10-15%;
- piirkondlik võrgustikutöö: noortekeskus on omandanud kindla positsiooni kohaliku tasandi noorsootöö korraldamises ning on tegus noore toetaja võrgustikus;
- noortekeskus on avalikkusele nähtav: konkreetste noortekeskuste tegevusi on kajastatud nii kohalikus, piirkondlikus kui ka avalikus meedias kogu programmi vältel ligi 300 korral, mistõttu on hange kaasa aidanud noortekeskuste nähtavusele ühiskonnas. Noortekeskustega seotud teemakajastused on muutunud tavapäraseks.

Eesti ANKi areng

Kui vaadata hanke tegevusi Eesti ANKi arengu seisukohalt on ühing saavutanud valdkonnas olulise positsiooni, sest on kaasatud kõikide olulisemate valdkonna arengusuundade kontseptsioonide loomisesse. Hange ise andis väärtuslikku infot, kuidas üht või teist probleemi ühiskonnas lahendada ja vastavalt sellele tehti asjakohaseid ettepanekuid noorsootöö arengusse laiemas perspektiivis (noortevaldkonna arengukava).

Eesti ANKi liikmete kasv on olnud hüppeline, suurenedes 30% võrra. Kvaliteetsema projektide mõju hindamise ja terviklikuma huvikaitse tarbeks on

Eesti ANK algatanud nii ühingu kui ka noortekeskuste mõjuhindamise mudeli loomise protsessi. Kolme aasta jooksul on kogutud hindamatuid arvulisi näitajaid, mis annab võimaluse dokumente hilisemates uurimustöodes kasutada. Kõik see muudab noorsootöö ja huvipõhise kaitse tõendus põhisemaks ja usaldusväärsemaks. Programmi teostamine lükkas käima mitmeid koostööprojekte nii liikmete kui ka mitteliikmete vahel. Kogu programmi lisaväärtusena võib tuua välja asjaolu, et üks katusorganisatsioon on saanud hindamatu kogemuse ühe vajaliku üle-eestilise programmi rakendamiseks ja sellest tulenevalt saab kogemusi rakendada tulevikus uute tegevusprogrammide teostamiseks. Välja on töötatud koordineerimissüsteemid, aruandluse kogumine, analüüs, seisukohtade edastamine jpm.

Mida oleks võinud teha teisiti?

Kui meil oleks võimalus aega tagasi keerata, siis muudaks me kolme aspekti. Esmalt tundsi puudust avalike suhete juhust. Kogu hanke sisuline ja tehniline koordineerimine vaid kahe inimese poolt (kahjuks oli töötajate arv ette antud), on olnud hulljulge tegu ja seetõttu kannatas ehk meediasse suunataivate artiklite hulk. Suurem meediakajastus oleks ehk aidanud veelgi enam noorsootöö tulemuslikkust ühiskonnas levitada. Samas kompenseeriti see vajakajäämine erinevate esitluste ja kohtumistega. Teiseks kitsaskohaks oli lokaalne rahaline toetus. Noortekeskused leidsid, et see oli piisav, kuid üks aspekt, mida tulevikus võiks silmas pidada on ääremaade, mitte tõmbekeskustes olevate asukohtade ja saarte erisus ülejäänud Eestiga, mistõttu tuleks nendesse piirkondadesse suunata enam finantse, mille kaudu on võimalik katta transpordikulud. Väljasõidud ettevõtetesse ja huviringi juhendajate kohale toomine oli seetõttu veidi raskendatud. Kolmandaks aspektiks oli üpris ootuspärane avastus, et noorsootöötajad ei olnud harjunud peale tegevusi noortega õpitut analüüsima ning tagasiside küsimine oli pigem formaalne kui oluline osa protsessist. Ilmselt oleks hange olnud veelgi mõjusam, kui oleks

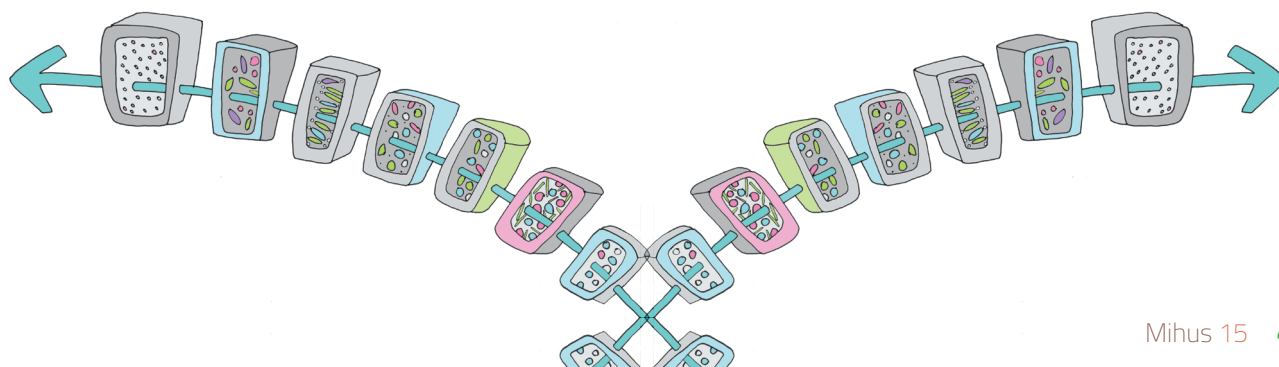
osanud ette näha teemaga seotud koolituste (noorsootöö kaudu saadav õpiväärtus) tegemist iga tegevusaasta alguses. Nüüd, kui Eesti ANK kaasab Kodanikuühiskonna Sihtkapitali toel NEET noori vabatahtlikusse tegevusse, on taoliste koolituste korraldamine prioriteediks. Samas on hea meel näha, et ESFi hanget teostanud noortekeskuste jaoks on analüüsimine ning tagasisidestamine muutunud osaks igapäevast ja seetõttu osatakse noorsootöö tulemuslikkust paremini hinnata ja kohalikele omavalitsusele tõestada.

Mis edasi?

Pea kõik rakendajad leidsid, et Eesti ANK peaks jätkama sarnaste üle-eestiliste programmide koordineerimist, sest lisaks tegevuste elluviimisele arendatakse valdkonda laiemalt. Nii tekib noorsootöös oluline muutus. Projektipõhisusest saab vajaduspõhine riiklik koordineerimise süsteem. Ka Eesti ANK oma 69 liikme (sh 107 noortekeskust) nimel loodab, et tegevuse tulemusel oleme usalduse ära teeninud ja saame seda tänuväärset tööd jätkata!

Olenemata sellest, kes sarnaseid tegevusi tulevikus juhivad või koordineerivad, on oluline valdkonna tegijate vahel ühisosade leidmine ning horisontaalne koostöö. Iga otsus mõjutab kõigi tööd ning killustatult ei saavuta keegi oma eesmärke. Ei saa pakkuda sisulist kvaliteeti, kui selleks puuduvad taristud, kompetentsed noorsootöötajad, vajalikud vahendid või hoopis huvigrupp.

Kindlasti soovitaks Eesti ANK mõelda tulevastele programmidele tervikpilti silmas pidades ja jätta võimalusi paindlikule lähenemisele. Eesti on küll väike, aga samas on iga piirkonna võimalused nii geograafiliselt kui ka inimressursiliselt erinevad. Noorsootöö peab olema noortest lähtuv ja mitte vastupidi. Olenevalt sihtgrupist ei saa me pakkuda kõigile kõike. Oluline on individuaalne töö. Kvantiteet jäägu statistikutele, meie väärtustame iga noort.

Teadmistest oskusteni – soov tegutseda

Margit Amer

Loksa Noortekeskuse juhataja

Noorsootöösse sattusin juhuslikult, nagu enamus asju siin elus juhtub. Olin ise saanud koondamisteate ja eelmine noortekeskuse juhataja kolis ära. Kandi-deerisin Loksa Noortekeskuse juhataja ametikohale ja asusin tööle 1. septembril 2009. aastal. Seda kuupäeva võin lugeda oma teadliku noorsootöö alguseks, sest olin küll varem abikaasa kõrval osalenud Kait-seliidu kodutütarde ja noorte kotkaste töös ning sealt saadud teadmised ja kogemused olid aluseks, kuid ei olnud piisavad, et juhtida noortekeskuse tööd.

Asudes tööle noortekeskusesse sain üldse teadlikumaks, et on olemas noorsootöö. Et aga saada ka vajalikke algteadmisi, mõistmaks noorsootöö eesmärke ja põhimõtteid, kasutasin head võimalust osaleda „Noorsootöötajate põhiteadmiste ja oskuste koolitus-programmis”, mis algas samal sügisel. Kuna kõik oli nii uus ja huvitav ning ma tundsin ennast väga „rohelisena”, siis olin avatud kõikidele koolitustele, mis täiendasid minu teadmisi ja andsid ka võimalusi noortekeskuse elu parendada. Ega ma täpselt ei mäletagi, kuidas just MoNo koolitus minuni jõudis. See oli jälle üks võimalus luua uusi tutvusi üle Eesti, kuulata teiste kogemusi ja läheneda kohalikele noortele veidi teisest kandist. Kogu õppimise protsess oli väga põnev,

noorte kogunemiskohtade kaardista-mine, reaalselt tänaval lähenemine ja võimaluste pakkumine, aga seda vaid senikaua, kuni asusin seda Loksal reaalselt rakendama. Avastasin, et noored, kes olid sihtgrupp, juba käivadki pea igapäevaselt noortekeskuses. Samas on ümber Loksa linna Kuusalu valla noored, kelle jaoks oma valla noortekeskused jäävad kaugeks, seega rakendasime mobiilset noorsootööd peamiselt nende transpordiks meil toimuvatele tege-vusõhtutele. Võib-olla ei saanud mina päris õigesti MoNo eesmärgist aru, aga edaspidistes projektides olen mobiilse noorsootöö kõrvale jätnud, sest mulle tundub, et meie linn on piisavalt väike, et noored leiaksid ise tee noortekeskus-sesse.

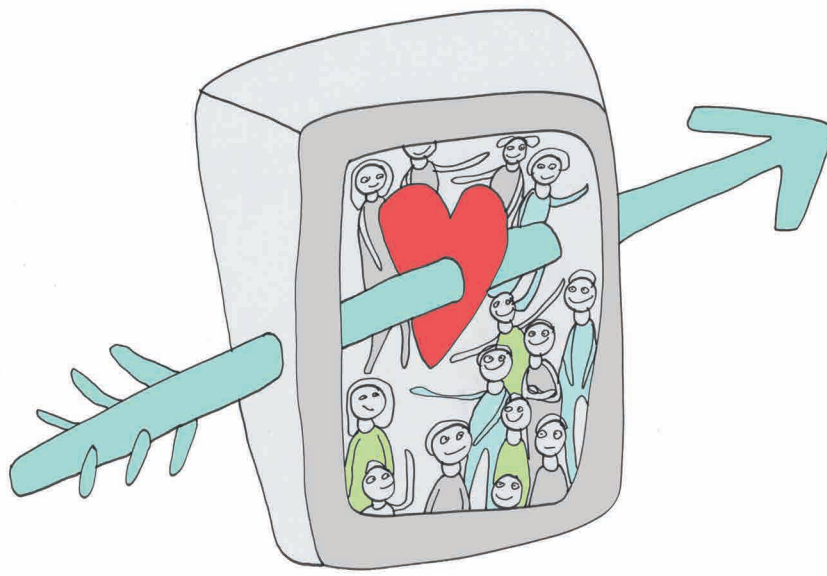
Minu jaoks kõige positiivsem oli aga nii öelda jala ukse vahele saamine ESFi rahastatavatele projektidele Eesti ANKis. Rõõmsalt osalesime oma noortekes-kusega juba järgmisel aastal komp-lexpakkumuses. Huvitegevus läks väga hästi tööle, sest oli juba olemas lauluhuviliste noorte seltskond, keda juhendas oma vabast ajast ja entusias-mist vahva lauluõpetaja. Ettenähtud 12 noore asemel oli kevadeks koguni 23 särasilmset laululast, kes moodustasid juba lastekoori. Meelde on jäänud väga õdusas õhkkonnas kohviku stiilis tehtud kolmanda advendi kontsert sõpradele ja lapsevanematele. Kui siis oli see nii mõnelegi noorele alles esimene arglik avalik soleerimine, siis emadepäe-vakontserdil oldi juba suurel laval ja rohkema publiku ees enesekindlamad. Noorte solistide väljundiks ja õpitu näitamiseks saidki need kaks kontserti, mis olid väga südamlikud.

Tööelu tutvustamine ajas alguses taas segadusse, sest projekti sai pandud oma hetke mõtted ja nägemus, aga tööle asudes hakkasid ka noored oma soove avaldama. Kooskõlastades Eesti ANKiga saime ka muuta mõned tööelu-tutvustused päevakohasemaks. Meie noored said rohkem aimu õpetajatööst ning sellest, et see ei lõppe koolipäeva viimase kellaga, vaid jätkub tihti pere kõrvalt hilisööni. Meil käisid külas ka noorsoopolitsei, meditsiiniõde ja veel mitmed erinevate erialade esindajad. Ise sõitsime veidi vanemate noortega lahtiste uste päevale sõjaväkke ja uudistasime Teeviidal.

Mulle isiklikult oli päris raske katsumus panna noored NAF projekte kirjutama. Esimese projekti laekumine võttis ikka päris kaua aega. Positiivseks pean siiski noorte huvitavaid ideid, mis peale väikest utsitamist õnneks ka realiseer-usid. Kui projekti algus oli neile huvitav ja tegevuste läbi viimine tähtis, siis lõpparuanded enam nii kergelt ei tulnud. Sain palju erinevaid taktikaid ja veenmis-vahendeid kasutada, et alustatud projekt poolikuks ei jääks.

Iga koolitus on eriline võimalus uute teadmiste saamiseks, vanade tarkuste meelde tuletamiseks ning kas või kinni-tuse saamiseks, et teen õiget asja ja õigesti. Olen aru saanud, et kui teha tööd ja elada südame järgi, siis saavutame parimaid tulemusi. Iga koolitus, kus olen osalenud, on andnud mulle teadmisi ja oskusi, aga ka ideid ning tahet neid ellu viia. Olen saanud koolitustest väga palju positiivset, et teha tööd meie noortega.

ALGUSES
TUNDSIN
END
ROHELISENA

Minu ESF

Kristi Kruus

Saue Noortekeskuse juhataja

Mina kohtusin ESFIGa esimest korda 2010. aasta suvel. Olime parasjagu lastega kunstilaagris, kui ülemus helistas ja ütles, et nüüd tuleb tähtis otsus vastu võtta. Otsus, kas osaleda ESFi programmis „**Noorte konkurentsivõime suurendamiseks ja sotsiaalse tõrjutuse vähendamiseks ühiskonnale pakutava noorsootöö teenuse osutamine läbi noortekeskuste**”. Kuigi me tol hetkel programmi pikast pealkirjast eriti aru ei saanud, olime miskipärast siiski nõus. Tegevuste alguseni oli veel palju aega, suvi alles kestis... küll jõuab, arvasime.

Algas minu suhe ESFIGa.

Programm algas ja kestis meie jaoks järgmised kolm aastat: tööelu tutvustavad tegevused, noorte algatatud projektid, laagrid, mobiilne noorsootöö – kõigi nende tegevuste kaudu arendasime Saue Noortekeskust ja tõstsime kvaliteeti. Noortekeskus sai juurde uusi huvilisi ning suutis pakkuda noortele mitmekülgseid huvipakkuvaid tegevusi. Tänapäevaks on kinnitatud Saue Noortekeskuse uus arengukava, milles kajastuvad ESFi raames alguse saanud tegevused – sedakorda toetatakse neid juba linna eelarvest. Ka äsja allkirjastatud Saue

linna koalitsioonilepe ütleb, et linn pakub noortele erinevaid vaba aja veetmise võimalusi, toetab noorte omaalgatusi ning vähekindlustatud peresid. See tagab ka edaspidi meie noortele võrdsed võimalused osalemiseks ja ideedele toetuse leidmiseks.

Lisaks noortele pakutavatele tegevustele noortekeskuses leidis minu suhe ESFIGa aset ka mitmel teisel rindel. Kolme aasta jooksul potsatas mu postkasti kümneid roheliste pealkirjadega koolituspakkumisi – üks ahvatlevam kui teine – ja kui ma ütlen „rohelised pealkirjad”, siis ma usun, et kõik Eestimaa noorsootöötajad teavad, millest ma räägin. Raske oli kõikidele koolitustele reageerimata jätta, kuid käesoleva aasta sügiseks sai neid minu jaoks juba liiga palju. Esimest korda pidin saatma koolitajale teate, et seekord tõesti ei jõua, töö tahab tegemist.

Need roheliste pealkirjadega koolitused olid nagu rusikas silmaauku – eelkõige seetõttu, et need olid vajaduspõhised. Tänu ESFile sain arendada oma teadmisi ja pädevusi mitmel suunal ning teadmistele andsid tugeva lisaväärtuse kohtumised kolleegide ja teiste huvitavate spetsialistidega väljastpoolt valdkonda.

Ühe minu ja Saue linna jaoks olulise koolitusena tahaksin eraldi välja tuua arenguprogrammi „KOV noorsootöö strateegiline juhtimine”, sest tänu sellele

oleme kodulinnas alustanud valdkondliku arengukava loomist.

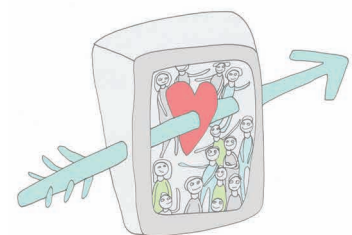
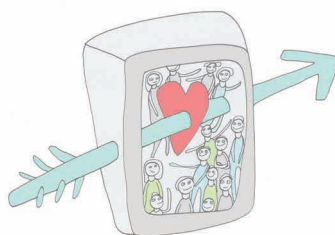
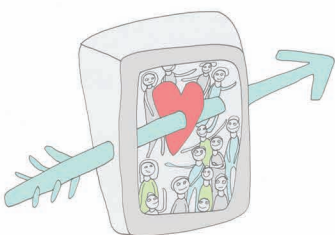
Programmiperiood saab läbi... ja ehk see ongi hea – on aeg järele mõelda ja õpitut igapäevatoos rakendada.

Mu kohtingud ESFIGa ei olnud sellega veel lõppenud. Sain ennast proovile panna ka eksperdina ühe kohaliku omavalitsuse noorsootöö kvaliteeti hinnates. Kogu protsess andis täiesti uue vaatenurga minu enda tööle – hakkasin oma linna noorsootööd laiemas kontekstis nägema ja tervikuna hindama. Mul on kahju, et mu kodulinn hindamist läbi ei teinud, kuid ma ei kahtle, et ühel päeval jõuame seda veel teha.

Kokkuvõtteks tahan ma öelda, et kuigi näiliselt hakkab minu ESF minu juurest ära minema, siis on ta siinveedetud kolme aasta jooksul toonud minu ellu nii palju uusi tuuli, muutusi ja arenguid, et lahkudes jätab ta suure osa endast siiski siia. Minu noortekeskuses, minu linnas ja minu riigis oleksid paljud positiivsed muutused olemata, kogemused kogemata ja tunded tundmata, kui ei oleks olnud minu ESFi.

Siiralt Sinu

Kristi Kruus

Ajakirja väljaandja:

Sihtasutus Archimedes

Euroopa Noord Eesti büroo

Koidula 13a, 10125 Tallinn

tel: 6979 236

euroopa.noored.ee

www.mitteformaalne.ee

Ajakirja MIHUS väljaandmist toetatakse
Euroopa Sotsiaalfondi ja Eesti Vabariigi
kaasrahastamisel elluviidavast programmist
"Noorsootöö kvaliteedi arendamine"

Toimetaja: Marit Kannelmäe-Geerts

Keeletoimetaja: Erle Luuk

Kujundus: Joonmeedia.ee
(Tanel Rannala & Siiri Taimla)

Trükk: Ecoprint AS

